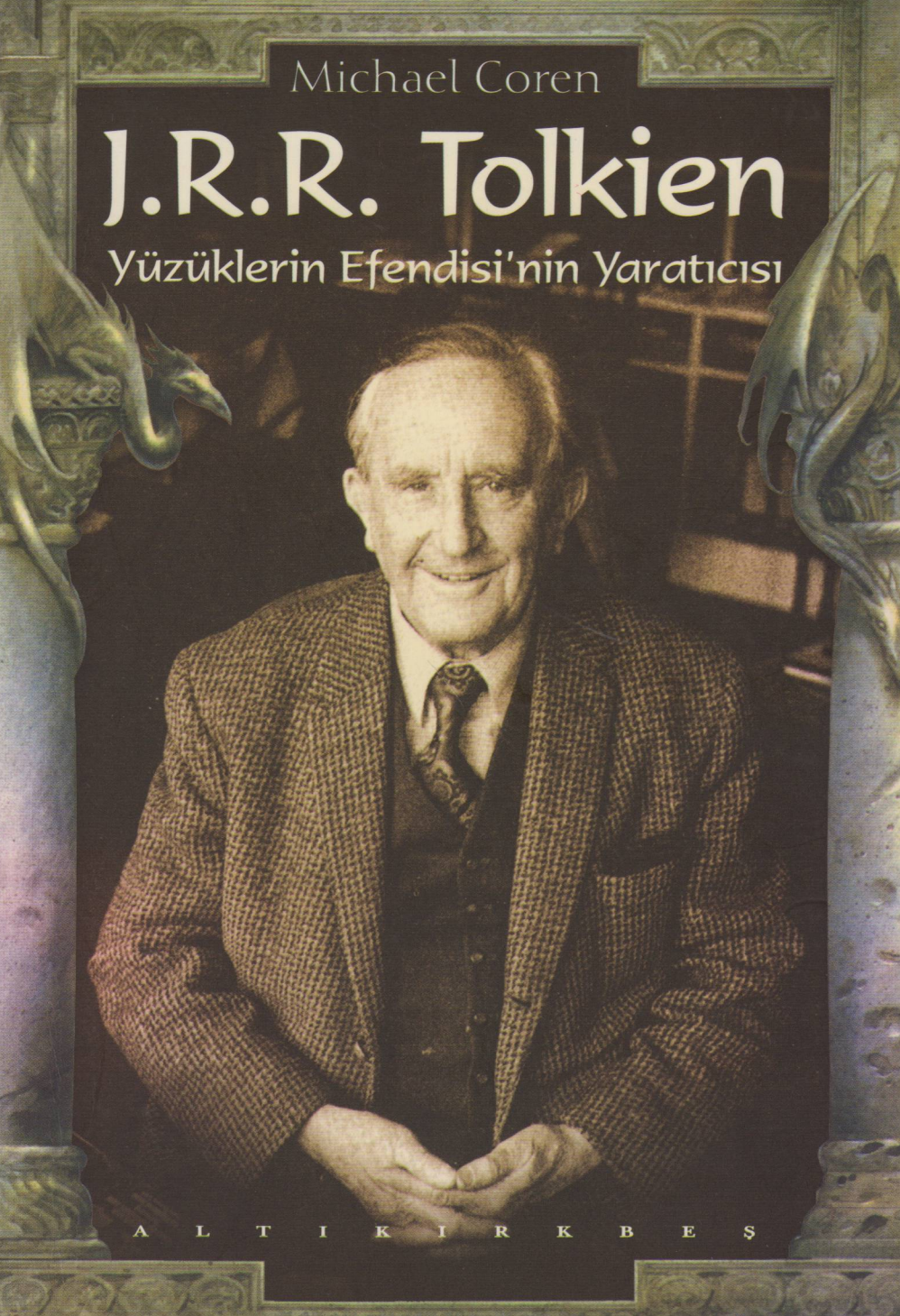
Michael Coren

J.R.R. Tolkien

Yüzüklerin Efendisi'nin Yaratıcısı

ALTIKIRKBEŞ

ALTIKIRKBEŞ YAYIN 118
Mühim Adamlar Dizisi
Michael Coren – J.R.R. Tolkien, The Man Who Created The Lord of the Rings, 2001
Türkçesi: Nil Alt
1. baskı: Ocak – 2002

Yayın Yönetmenleri
K. Çaydamlı / Ç. Şan

Yayına Hazırlayan
Ç. Şan

Kapak Tasarımı
Murat "K." Bozkurt

Baskı
Umut Matbaacılık (0-212) 637 09 34

ISBN – 975-8467-46-8
© 2001, Michael Coren, Stoddart Publishing Co. Ltd.
Akcalı Telif Hakları ajansı aracılığıyla ALTIKIRKBEŞ YAYIN

Bu çevirinin tüm yayın haklarını sahiplendik. Tanıtım alıntıları dışında – makul boyutlarda– izinsiz çoğaltılması ahlak kurallarına ve yasalarımıza göre suç sayılmaktadır. Böyle bir harekete kalkışmak istediğinizde önce bize sorarsanız uygar dünya adına seviniriz.

P.S.: Tüm fotokopi fanzinler, yukardaki açıklamadan bağımsızdırlar. Onlar istedikleri ALTIKIRKBEŞ kitabını veya metnini çoğaltabilir, bozup yeniden yaratabilirler. Okurlarımızı yasal dergileri değil "fotokopi fanzinleri" izlemeye Onlar sizi uçurumdan aşağı itecek güce sahiptirler ve uçmayı öğrenmenin zamanı geldi.
Yaşasın FOTOKOPİ, Yaşasın KAOS.

ALTIKIRKBEŞ YAYIN
bir Kaybedenler Kulübü tribidir.
Yazışma Adresi: P.K. 114 Acıbadem, İstanbul
Konuşma Adresi: (0-216) 330 86 37
Fax: (0.216) 330 28 24
www.altikirkbes.com

Altıkırkbeş Yayın, 2001-2 Şampiyonlar Ligi, 2. turunda Galatasaray S.K.'ne başarılar diler.

michael coren

Radyocu ve köşe yazarı Michael Coren, 1959'da Essex, İngiltere'de doğmuş ve 1987'de Kanada'ya yerleşmiştir. Şimdi, hafta içi her gün saat 22:00'de, Toronto 'nun CTS kanalında yayınlanan, ulusal ve uluslararası düzeyde önemli konukların siyaset, eğlence, spor ve diğer sosyal ve ahlaki konuları tartıştıkları altmış dakikalık bir televizyon programının, "Michael Coren Live"ın yapımcılığını ve sunuculuğunu yapmaktadır.
Ayrıca Coren, Kanada'nın en başarılı radyo programı olan "The Michael Coren Show"un da ev sahipliğini yapmaktadır. *Toronto Sun* gazetesinde ve *The Christian Herald*'da yazılarını okuyabilirsiniz. Bunun yanında *The National Post* için kitap eleştirmenliği yapmaktadır. İçlerinde G. K. Chesterton, H. G. Wells, Arthur Conan Doyle, C .S. Lewis ve J. R. R. Tolkien'in gibi yazarların biyografilerinin de bulunduğu, toplam on kitabın yazarıdır. Son kitabı *All Things Considered* [Her Şey Düşünüldü], Coren'in köşe yazıları ve makalelerinden oluşan bir derlemedir.

J(ohn). R(onald). R(euel). Tolkien

(3 Ocak 1892, Bloemfontein, Güney Afrika – 2 Eylül 1973, Bournemouth, İngiltere)

Babasının işi yüzünden yerleştikleri Güney Afrika'da doğdu, ama Birmingham yakınlarındaki Sarehole'da büyüdü. Annesinin ölümünün ardından kardeşiyle birlikte Peder Francis Morgan'ın gözetimine bırakıldı.
Dil üzerine büyük yeteneği ve merakı vardı, zamanla kendi alfabe ve dillerini de yaratacaktı. I. Dünya Savaşı'nda orduya katıldı ve 1916'da Fransa'ya gönderilmesinden önce çocukluk aşkı Edith Bratt ile evlendi. En yakın üç arkadaşından ikisinin öldüğü Somme Savaşı'na katıldı. Savaşın ardından Oxford'da Anglo-Sakson (1925-45), İngiliz (1945-59) Dili ve Edebiyatı dersleri verdi. Dünyanın en önemli dilbilimcilerinden biri haline geldi. Emekliye ayrılıp Bournemouth'a yerleşti, ama karısının ölümünden sonra Oxford'a döndü ve 1973'de öldü. Yarım kalmış eserleri, notları ve defterleri, oğlu Christopher tarafından yayına hazırlanarak basıldı.

Türkçede J.R.R. Tolkien :
*Alt*ıkırkbeş Yayın : *Hobbit* (1996); *Masallar* (Büyük Wootton'lu Demirci, Ham'li Çiftçi Giles, Niggle'ın Yaprakları] 1998); *Peri Masalları Üzerine* (1999); *Silmarillion* (1999); *Güç Yüzükleri Üzerine* (2000); *Roverandom* (2000).
Metis Yayınları : *Yüzüklerin Efendisi* : *Yüzük Kardeşliği*; *İki Kule*; *Kralın Dönüşü*.

michael coren

•

j. r. r. tolkien

yüzüklerin efendisi'nin yaratıcısı

türkçesi:
nil alt

ALTIKIRKBEŞ YAYIN
kadıköy, 2002

dost ve kılavuz
david mainse için

içindekiler

giriş . . . 11

başlangıçlar . . . 17
oxford ve yükseliş ... 45
inkling'ler . . . 71
toprağın içinde bir kovuk . . . 95
yüzüklerin efendiliği . . . 119
sadece diğer öğretmenlerden biri . . . 139
son günleri . . . 161

bibliyografi . . . 173
index . . . 178

GİRİŞ

Tolkien, böyle bir şeye kesinlikle bayılırdı. Yani, çevresindeki kibirli ve küstah insanları kızdırmaya. Üstelik, bu kızdırma olayı gerçekleştiğinde, *Yüzüklerin Efendisi* ve *Hobbit*'in yazarının yirmi yılı aşkın bir süredir hayatta olmayışının, sanki bir parçacık bile önemi yokmuş gibi görünüyordu. O hâlâ bir tartışma başlatabilirdi ve o ne tartışmaydı öyle.

Olay şuydu. Yirminci yüzyılın sonu yaklaşırken, İngiltere'deki öncü bir gazete, insanların hangi kitabı son yüzyılın en iyisi olarak düşündüklerini ortaya çıkarmak için geniş çaplı bir anket yapmaya karar vermişti. Anketin sonucu son derece açıktı ve bazı insanların hiç de bekledikleri gibi çıkmamıştı. 25,000'den fazla erkek ve kadına düşünceleri sorulmuş, büyük bir farkla en çok desteği alan kitap *Yüzüklerin Efendisi* olmuştu. Bu sonuçla birlikte itirazlar da yükseliyordu, elbette. Bu yüzden İngiltere ve Birleşik Devletler'deki çeşitli gazeteler, yerel ve ulusal kitapevleri kendi anketlerini yapmaya başladılar. Ama o sonuçlar da aynıydı. Tolkien, yarışı kazanmayı sürdürüyordu.

İngiltere'de oldukça saygın bir kurum olan Folio Society kendi anketini gerçekleştirmeye karar verdi ve bu kez araştırmaya tarihin her dönemine ait kitaplar dahil edilecekti. Folio Society'nin 50,000 üyesi ciddi okurlardan ve iyi edebiyattan anlayan uzmanlar oluşuyordu ve sadece moda olan kitapları pek beğenmezlerdi. Onların seçimleri ne mi oldu? Jane Austen'in *Gurur ve Önyargı*'sı başarılı olmuştu, tıpkı Charles Dickens'ın *David Copperfield*'ı gibi. Ama en yukarıya tırmanan, bir kez daha eski dost Tolkien ve *Yüzüklerin Efendisi*'ydi.

Artık bu iş, geveze takımı olarak bilinen – sürekli olarak televizyon ve radyo şovlarında görünen, kitap eleştirileri yazan ve genel olarak pek çok insanın ne düşüneceğini şekillendiren – insanlara hiç de uygun gelmemişti. İlk önce anketlerin doğru olmadığını, hatta sahtekârlıklar yapıldığını iddia ettiler. Bu ciddi bir iddiaydı. Suçlamalarının yanlış olduğu kanıtlandığı zaman iyice öfkelendiler ve kabalaştılar. Tolkien'i zerre kadar beğenmeyen bir İngiliz romancısı, bu durumun insanlara okumayı öğretmenin niçin o kadar da iyi bir fikir olmadığını ve tüm kütüphanelerin niçin kapatılması gerektiğini gösterdiğini söyledi. Şaka yapıyordu, ama sadece kısa bir süre için.

Diğer yazar ve eleştirmenler Tolkien'in şahsına saldırdılar, okuyucuları ve destekçileriyle alay ettiler. Kendi favori eserleri – normalde yapabilecekleri ya da yapmaları gereken şekilde – başarı kazanamadığı için sanki kişisel olarak küçümsendiklerini ve hakarete uğradıklarını düşünüyorlardı. İşte bu, tam elit sınıfa özgü bir davranış biçimiydi. Elitler, geri kalan herkes için en iyinin ne olduğunu bildiklerini düşünen küçük ve sözü geçen insan gruplarıdır.

Genellikle de yanılırlar. İçlerine böylesine derin ve acı bir şekilde oturan şey, aslında Tolkien'in her zaman onlarınkine benzer gruplara katılmayı reddetmiş olmasıydı. Yarışı sadece kitabı değil, adamın kendisi de kazanmıştı.

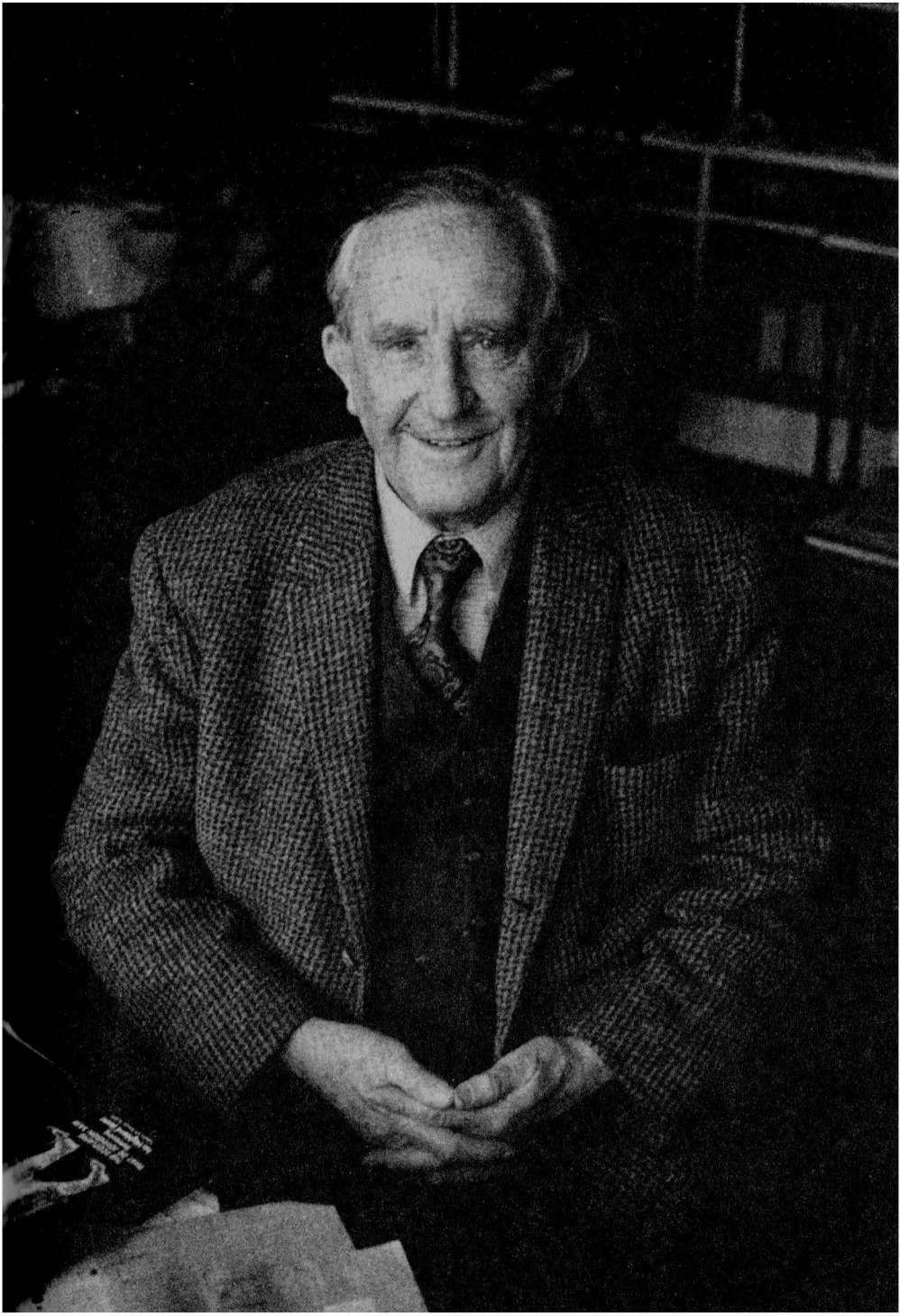
Edebiyat züppelerinin yaralarına sırf tuz ve biraz da biber basmak için, "en iyi kitap" tartışmasının kısa bir süre sonrasında Tolkien bir kez daha manşetlere çıkıyordu. *Yüzüklerin Efendisi*'ne dayanan filmler yapılmakta olduğu için, 2000 yılının yazında filmlerin yapımcısı olan şirket, kendi web sitesinde kısa bir fragman göstermeye karar vermişti. Bu kısa video klip, izlenime sürüldüğü ilk gün 1,7 milyon kereden fazla kişisel bilgisayarlara indirilecekti. Bu rakam, rekoru en son elinde bulunduran, yapılan devasa reklamlar ve ilk üç *Yıldız Savaşları* filminin başarısından fazlasıyla destek alan *Yıldız Savaşları : Bölüm 1: Gizli Tehlike*'nin fragmanının indirilme rakamının tam iki katıydı. Üstelik insanların çoğu henüz, *Yüzüklerin Efendisi* filmlerinde kimlerin oynayacağını ya da filmlerin ne zaman gösterime gireceğini bile bilmiyordu.

Tolkien sadece büyük bir yazar değil, aynı zamanda büyük bir sermayeydi de. Bu söyleyeceğime belki itiraz edebilirler ama, onu kötüleyenler, büyük olasılıkla hor gördükleri bu adam kadar popüler ve başarılı olabilmek için her şeylerini verirlerdi. Tolkien'e gelince, o gerçekten asla şöhret ya da servet peşinde koşmamıştı. Onun tüm ihtiyaç duyduğu şey, iyi bir kitap, iyi bir pipo ve iyi bir sohbetti. Sıradan ve alçakgönüllü olana alışkın olduğu kadar varlıklı ve ünlü olana da alışkındı.

İnsan, bütün bu saçmalıklar olup biterken, onun, kitapların,

pipoların ve sohbetlerin hiç olmadığı kadar iyi olduğu bir yerden, aşağıya doğru, koparılan bütün bu yaygaraya gülümseyerek baktığını düşünmeden edemiyor. Bir kıkırdama, eliyle tütün torbasını şöyle bir havalandırma ve orada, yukarıda ikram ettikleri o mükemmel içkiden bir yudum. Ve – bu olabilir mi? – Frodo Baggins ismiyle tanınan şu ufak tefek karakterden yükselen küçük bir mutluluk iç çekişi. Seni gidi yaşlı haylaz, Tolkien, yine yapıyorsun yapacağını.

Yani sonuçta, elinizdeki bu kitap, J.R.R. Tolkien'in, aramızdakilerin büyük bölümü için çok fazla ve çok iyi için yazan bir adamın öyküsüdür. Bu, onun gençliğinin, orta yaşlılığının ve ölümünün öyküsü. Sıradışı şeyler yapan, sıradan bir adamın öyküsü. Annelerin ve babaların, kızların ve oğulların öyküsü. Tanrı, din, mutluluk, acı, arkadaşlık ve dehanın öyküsü. Elbette ki, bir de *Yüzüklerin Efendisi*'nin, şimdiye dek yazılmış en iyi kitaplardan birinin öyküsüdür.

BİRİNCİ BÖLÜM

BAŞLANGIÇLAR

Güney Afrika'yı düşündüğümüzde, aklımıza sorunlu ve bölünmüş bir ülke gelir. Gerçekten de öyledir. Ama o ülkenin durumu, uzun yıllar boyunca, hükümetin "apartheid" [ırk ayrımı] olarak bilinen ve dehşet verici bir şekilde adaletsiz olan sistemi altında ıstırap çekişi yüzünden çok daha kötüydü. Bu sistemin altında, siyah halk temel haklarından mahrum bırakılmıştı, artık sıradanlaşmış bir şekilde zulmediliyor, tutuklanıyor, hatta öldürülüyorlardı. "Apartheid" sistemi şimdi kaldırıldığı için bu güzel ulus yaralarını onarıyor, ama bu biraz daha zaman alacak gibi görünüyor ve önlerinde hâlâ aşılması gereken uzun bir yol var.

Aslında, Güney Afrika nadiren huzur ve barış içinde yaşamıştır, öncelerde savaş halinde olan kabileleri, sonra da Avrupalıların işgali yüzünden. Ama 3 Haziran 1892'de, John Ronald Reuel Tolkien, Oranj Bağımsız Devleti'ndeki[1] Bloemfontein'de doğduğunda

1.– *Oranje Vrystaat*: Afrikaner dilinde Oranj Bağımsız Devleti. Güney Afrika Cumhuriyeti'nin dört yönetim bölgesinden biri. Yönetim merkezi Bloemfontein, aynı zamanda ülkenin yargı başkentidir. Avrupalıların gelişinden önce Bantu dilleri konuşan kabilelerin yaşadığı bölgeye, 1830'lardaki Büyük Göç sırasında çok sayıda Afrikaner yerleşti. 1854'de OBD kurulana dek İngilizlerin egemenliği altında olan bölge, Güney Afrika Savaşı'nın ardından 1902 yılında bir kez daha İngilizler tarafından ilhak edilecekti. 1907'de bölgeye özerklik tanındı. 1910'da Güney Afrika Birliği'nin, 1961'de de Güney Afrika Cumhuriyeti'nin bir yönetim bölgesi oldu. yhn.

durum kesinlikle böyle değildi. Ülke birkaç insan grubu arasında bölünmüştü: siyahlar, melezler ve beyazlar. Ama gücü kullanma yetkisine en çok sahip olan grup sonuncusuydu ve şüphesiz Tolkien bu grubun içinde doğmuştu.

Açık konuşmak gerekirse, ülkede iki beyaz grup oturuyordu: İngilizler ve Afrikanerler,[1] yani Avrupa asıllı beyaz Afrikalılar. Afrikanerler'in çoğu Felemenk kökenliydi, ama içlerinde Huguneot'lar[2] olarak bilinen Fransız ve Alman Protestanlar da vardı. Felemenk dilinin, diğer Avrupa dillerinden ve çevrelerindeki Afrika diyalektlerinden alınmış sözcüklerle oluşturdukları bir biçimini konuşuyorlardı. Afrikanerler, Güney Afrika'ya, on yedinci yüzyıl kadar yakın bir zamanda gelmişlerdi, ama onların ardından gelen İngilizler on dokuzuncu yüzyılda ülkeyi ve bölgeyi ele geçireceklerdi. İki grup huzursuz bir şekilde bir arada yaşıyordu ve sonunda Boer Savaşı olarak bilinen, kanlı ve insanlıktan uzak bir mücadeleye girişeceklerdi.

Tavırları, tarzı ve itibarıyla çok fazla İngiliz olan Tolkien'in

1.– *Afrikaner*: Avrupa asıllı beyaz Afrikalılar ve onların konuştukları dil. 1806'daki İngiliz işgalinden önce Afrika'nın güneyine yerleşen Felemenk, Alman ve Fransız sömürgecilerin soyundan gelenler tarafından geliştirilmiş ve 17. yüzyıl Felemenkçesinden türemiştir. Felemenkçeye çok benzemesine rağmen, ses dizgesi, ismin değişim halleri, cinsiyeti belirten ayrışmaların olmaması yönünden standart Hollanda dilinden farklıdır. 1925'den beri İngilizceyle birlikte G.A. Cumhuriyeti'nin iki resmi dilinden biridir.

2.– *Huguenot'lar*: 16. yüzyıldaki reform hareketi sırasında Fransa'da ortaya çıkan Protestan topluluk. "Huguenot" sözcüğünün kökeni tam olarak bilinememekte. 1517'nin ardından Fransa'da protestanlar, büyük kıyımlara uğrasalar da yayılmaya başlamıştı. 1562'de başlayan Din Savaşları sırasında binlercesi öldürüldü. Çıkan iç savaşların ardından Huguenot'lar yenildi, 1685'de 250 bini aşkın Fransız Protestan ülke dışına göç etti. 18. yüzyılın ilk yarısında bütünüyle ortadan kalkmış görünseler de varlıklarını korudular. yhn.

İngiltere'den bu kadar uzakta doğmuş olması tuhaftır. Bunun nedeni, anne ve babasının, Arthur Reuel Tolkien ve Mabel Suffield'ın, Arthur'un işi yüzünden Afrika'ya gitmiş olmalarıdır. Arthur, o zamanlar, İngiltere'nin ortabatısında büyük bir şehir olan Birmingham'da, Lloyds Bank'ta çalışan bir bankacıydı. İşi son derece tatmin ediciydi ve o da işinde başarılıydı, ama güçlü ve hırslı Arthur için, genç adamlara uygun gerçek fırsatlar kolonilerdeymiş gibi görünüyordu.

1890'da Güney Afrika Bankası'ndan bir teklif geldiğinde, Arthur teklifi havada kapmıştı. Çok kısa bir süre içinde, Bloemfontein'daki Afrika Bankası'nın büyük bir şubesinin müdürü olacaktı, ki bu prestijli bir konumdu.

Peki ya Arthur'un karısı Mabel? Kocasıyla henüz genç bir kızken karşılaşmış olan Mabel, çekici ve akıllı genç bir kadındı. Evlenme teklifini kabul ettiğinde sadece on sekiz yaşındaydı, Arthur ise otuz üç yaşında olgun bir adamdı. Gençliği yüzünden kızın ailesi, büyüyüp olgunlaşana kadar bu adamla evlenmesine izin vermeyecekti. Onu çok sık görmesi bile yasaklanmıştı. Yapmak zorunda olduğu şey sadece beklemekti. Arthur ve Mabel sadece birbirlerine mektuplar yazıyor ve arada sırada Birmingham'daki yemekli toplantılarda, dans partilerinde karşılaşıyorlardı; ama o kadar. Viktoryan İngilteresi böyleydi işte. Büyük olasılıkla Londra'da tutumlar değişmekteydi, ama varoşlarda, İngiltere'nin ortalarında ve kuzey eyaletlerinde işler hâlâ fazlasıyla resmi ve âdetlere uygun yürüyordu.

Bir piyanonun karşı tarafından birbirlerine gönderilen hızlı bir gülümseme, bir resitali dinlerken ya da Mabel'ın çok güzel

yaptığı o lezzetli salatalıklı sandviçlerden birini alırken ellerin küçük bir dokunuşu. Nişanlı bir çift için çok az görüşme izinleri vardı. Bu Mabel için bir ıstıraptı. Nişanlısını yalnızca sevmekle kalmıyor, aynı zamanda ona hayranlık da duyuyordu. Karakter ve dayanıklılığa sahip tam bir hayat adamıydı. Çağın genç erkekleri arasında çok popüler olan kalın sarkık bıyığı, güçlü kuvvetli vücut yapısı, Mabel'ı gülmeye ve hayaller kurmaya sevketme yeteneğiyle Arthur, Kraliçe Viktorya İngilteresi'nin ve İmparatorluğun başarılı, genç beyefendilerinin en iyi örneklerinden biriydi.

Sevdiği adamı, yalnızca birkaç mil uzakta yaşarken bile beklemesi yeterince zordu. Ve aynı adam, farklı bir ülkeye, hatta kıtaya taşındığı zaman bu durumun genç kız için ne kadar acı verici olduğunu, siz düşünün. Arthur, genç sevgilisiyle evlenmeden önce daha başarılı biri olmaya kararlı bir şekilde, Güney Afrika'ya tek başına yelken açtı. Ve evet, başarılı biri oldu. Mabel'a artık bir evi, iyi bir geliri ve hatta kendisi için çalışan hizmetkârları olduğunu açıklayan bir mektup yazdı. Güney Afrika'ya, onun karısı olmaya gelir miydi? Şüphesiz giderdi. Artık yirmi bir yaşına yeni girmiş olan Mabel Suffield, anne babasının da onayını alarak, 1891 Ocağı'nda *Roslin Castle* adında devasa, gri ve oldukça pis bir gemiye bindi, yeni evine ve müstakbel kocasına doğru denize açıldı.

Mabel için, yaşadığı İngiltere'nin sanayi merkezi ile Güney Afrika'nın engin düzlükleri arasındaki zıtlığı bir düşünün. Bacalarından dalgalar halinde dumanlar yükselen fabrikalar yerine, hızla koşturdukları düzlükler boyunca arkalarında toz bulutları kaldıran antiloplar[1] vardı. Tuğladan yapılmış, küçük evlerden oluşan düzgün

1.– Tam söylemek gerekirse, öküz başlı Güney Afrika antilopları, zool. *Connochaetes*. çn.

sıraların ve kurulu bir düzenin yerine, etrafında yeni yapılmış tuhaf binalar ve atlarının üstünde etrafta gezinen, vahşi görünümlü silahlı adamlar vardı. Tehlike, pislik ve farklılık. Mabel, bundan hiç hoşlanmamıştı.

Ama Arthur bunlardan çok hoşlanıyordu doğrusu. Kendisini ülkenin olanakları sayesinde daha özgürleşmiş hissediyordu. Çok sevdiği kriket bile burada saldırgan bir tarzda, onun doğasına daha uygun bir tarzda oynanıyordu. Güney Afrika'yla ilgili düşünceleri ne olursa olsun, Mabel, buraya uyum sağlamaya kararlıydı ve aşkıyla Cape Town Katedrali'nde 16 Nisan 1891'de evlendi. Oldukça kısa bir balayının ardından, onları Bloemfontein'daki evlerine kadar yedi yüz uzun, sıcak ve yorucu mil boyunca geri götüren bir trene bindiler.

Bloemfontein, Güney Afrika'da asla Johannesburg ve Cape Town gibi yönetimde etkili bir şehir olmadı. Hatta 1890'larda belirgin bir şehir merkezi bile yoktu. Orada yaşayan ve İngilizce konuşanlardan oluşan küçük bir grup karşılıklı destek olmak, birbirlerine eski ülkelerini hatırlatmak için bir araya geliyordu. Bunlar iyi ve nazik insanlardı, ama yine de Mabel için eski arkadaşlarından ve evinde bıraktığı ailesinden çok farklıydılar. Güney Afrika'yı bir kez bile kendi ülkesi olarak düşünmedi; sadece evlilik hayatının bu aşaması sırasında yaşanacak bir yer olarak düşündü. Eve dönmek istiyordu.

En iyi zamanları Arthur'la başbaşa kaldıkları zamanlardı. Arthur'un, onun elini tutarak çevrede uzun yürüyüşlere çıkardığı, Mabel'ın piyanosuna şarkılarıyla eşlik ettiği zamanlarda nerede oldukları hiç önemli değildi. Onlar birbirlerine gerçekten âşıktılar.

Kısa süre sonra, adeta aşklarının üzerine basılmış güzel bir mühür gibi, bir çocuk dünyaya gelecekti. Bu çocuk, öykümüzün kahramanı John Ronald Reuel Tolkien'di.

John ismi Tolkien'in büyükbabasından geliyordu, Reuel, babası Arthur'un ikinci ismiydi, ama Ronald'ın nereden geldiğini bilmiyoruz. İronik olarak, büyürken ailesi ve arkadaşları arasında kullanılan ismi Ronald'dı. Ama bir yetişkin olduğu zaman, yakınları onu Tolkien ya da Tollers diye çağıracaktı. O, demişti Mabel, öylesine sevimli bir bebekti ki.

Evet, sevimliydi, tüm bebekler gibi – ama bir bebek ve çocuk olarak geçirdiği yaşam, birçok çocuğun yaşamına hiç benzemeyecekti. Bir keresinde, bir maymun bahçe duvarını tırmanıp aşmış, onun ipte asılı duran giysilerini kaparak paramparça etmişti. Başka bir seferinde, biraz daha büyükken, zararsız bir örümcek olduğunu sandığı şeyle karşılaştı. Örümcek onu ısırdı. Ama onun zehirli bir tarantula olduğu ortaya çıktı. Eğer kıvrak zekâlı bir hizmetkâr, yarayı emerek zehiri çıkarmasaydı, ne Tolkien ne de *Yüzüklerin Efendisi* büyüyüp olgunlaşmayacaktı! Tolkien'in kitaplarında örümcekler başrolde olmuşlardır ve böyle olması pek de şaşırtıcı değildir. Kasabada, tepeden tırnağa kadar silahlara bürünmüş yerli avcı grupları da görülüyordu; vahşi ve tehlikeli hayvanlar, insanları parçalamalarını engellemek için yerel görevliler tarafından vurulmak zorundaydılar.

Ama yaşam, çocuk ve ailesi için genel olarak iyi gidiyordu. Güneş parıldıyor, masaya iyi yemekler geliyor ve Arthur işinde başarılı bulunuyordu. Durumları o kadar iyiydi ki Tolkienler başka bir çocuk için planlar yapmaktaydı. 1894 Şubatı'nda Hilary Arthur

Reuel doğdu. Ağabeyinden daha hızlı büyüyen, görünüşe bakılırsa, etraflarındaki sıcaklık ve vahşilikle daha rahat yaşayabilen Hilary, Afrika'da kuvvetli, sağlıklı ve güçlüydü. Tolkien de ilk başta sağlıklıydı, ama yeni yeni yürümeye başlamasıyla sağlığının inişe geçmesi bir olacaktı. Anne ve babasını endişelendirecek kadar, giderek artan bir şekilde daha çok hastalanıyordu.

Daha fazla aile üyesinin, daha geniş bir tıbbi desteğin bulunduğu ve hava şartlarının daha uygun olduğu İngiltere'ye bir seyahat dışında yapılacak başka hiçbir şey yoktu. Afrika sıcak ve güneşli olmasına rağmen kuru, sert ve merhametsizdi. Hava öylesine ısınabiliyordu ki hasta olanlar nefes almakta bile güçlük çekiyorlardı. Bununla beraber, asıl sorun, o günlerde hava yolculuğunun olmamasıydı, Afrika'dan Avrupa'ya gemiyle yapılan yolculuklar uzun ve pahalıydı. Arthur işten izin alamamıştı ve işini bırakıp onlarla gelebilmesi için yeterli paraları da yoktu. Mabel, iki çocukla birlikte tek başına gitmek zorunda kalacaktı.

Yirmili yaşlarının başlarında, yanında iki küçük çocukla ve kendisine yardım edecek birileri olmaksızın böylesine uzun bir yolculuğa çıkmak zorunda kalan bir kadını hayal edin. Verdiği kararı hiç sorgulamamış olması gerçekten çok fazla övgüye değer bir hareketti. Oğulları her şeyden önce gelirdi. Bu şekilde olmak zorundaydı ve her zaman öyle olacaktı. Arthur, aileye daha sonra, iş yerindeki konumunu daha sağlam bir hale getirdiği zaman katılacaktı. Bugün, o dönemin İngilizlerini soğukkanlılıklarını koruyan ve duygularını açığa vurmayı inatla reddeden insanlar olarak düşünmekten hoşlanırız, ama bu tam anlamıyla doğru değildir. O zamanlar duyguların dışavurumu, şüphesiz bugünküler kadar açık

ve bazılarının söyleyebileceği gibi yapay değildi. Ama samimi ve derindendi. Ayrılış aile için çok zordu.

Üçü SS *Guelph* gemisiyle Nisan 1895'te yola çıktılar; genç Tolkien doğduğu topraklara bir daha asla geri dönmeyecekti. Yetişkinlik yıllarında, daima bir dönüş yolculuğu yapmak istediğini söyledi, ama gerçekte o topraklar onun için çok az anlam taşıyordu. Afrikaner dilinden bir iki sözcüğü hâlâ hatırlayabiliyor, bozkırların ve çayırlıkların görüntüsü ara sıra gözünün önünde beliriveriyordu, ama bunun dışında, Güney Afrika onun için, kayıp bir çocukluğun durmaksızın kalınlaşan merceklerinin ardından görünen bir bulanıklıktı.

Üçü, Mabel'in ailesi tarafından, o zamanlar orta batı İngiltere'de Birmingham yakınlarında bir kasaba olan King's Heath'de ağırlandılar. Güney Afrika'da çok – fazlasıyla çok – geniş bir ortamda yaşadıktan sonra burada çok az yer vardı. Herkes Tolkien'in sağlığının düzelmesini bekliyordu, ama bir ay olarak düşünülen zaman, önce iki, ardından da üç aya uzamıştı. Arthur düzenli olarak yazıyor, ama bir türlü çıkıp oraya gelecek zamanı bulamıyordu. Geleceği hakkında bir türlü emin olamadığını söylüyordu. Diğer hırslı genç adamlar yüzünden sürüp giden bir rekabet vardı. Görünüşte kasabadaki tüm yeni adamlar gençti ve şimdi onlara daha çok dikkat etmesi gerektiğini biliyordu. O artık genç bir adam değildi.

Gerçekten de değildi. Kasım'da öldürücü bir hastalık olabilen ateşli romatizma yüzünden yatağa düştü. Ama güçlü bir adamdı, iyileşmeye ve ailesine katılmaya kararlı bir şekilde savaşıyordu. Hastalığın en kötü evresini atlattığını söylüyordu, ama İngiltere'de

uzun süren bu kış mevsiminde gelmesi imkânsız görünüyordu. Havalar değişir değişmez onlarla birlikte olacaktı. Yeni yıl, 1896, geldi ve ama Arthur hâlâ yoktu. İşin gerçeği, diye yazıyordu, ateşe karşı tekrar yenik düşmüş görünüyordu. Mabel kocasına şöyle bir mektup yazdı: Seni görmeye ve sana bakmaya geliyorum. Genç Tolkien de babasına onu ne kadar çok özlediğini, ne kadar büyüdüğünü yazmıştı.

Arthur Tolkien, bu mektupları hiç görmedi çünkü onlar asla gönderilemedi. Mektuplar postaya verilemeden önce, Mabel üzüntü yüklü, karanlık bir telgraf almıştı. Kocası bir kanama geçirmişti. Çok iyi savaşmıştı. Elinden geleni yapmıştı. Başaramamıştı. Arthur, Mabel'ın kahramanı, sevgilisi ve ruh eşi ölmüştü. Zavallı Arthur. Zavallı Mabel. Zavallı küçük çocuklar.

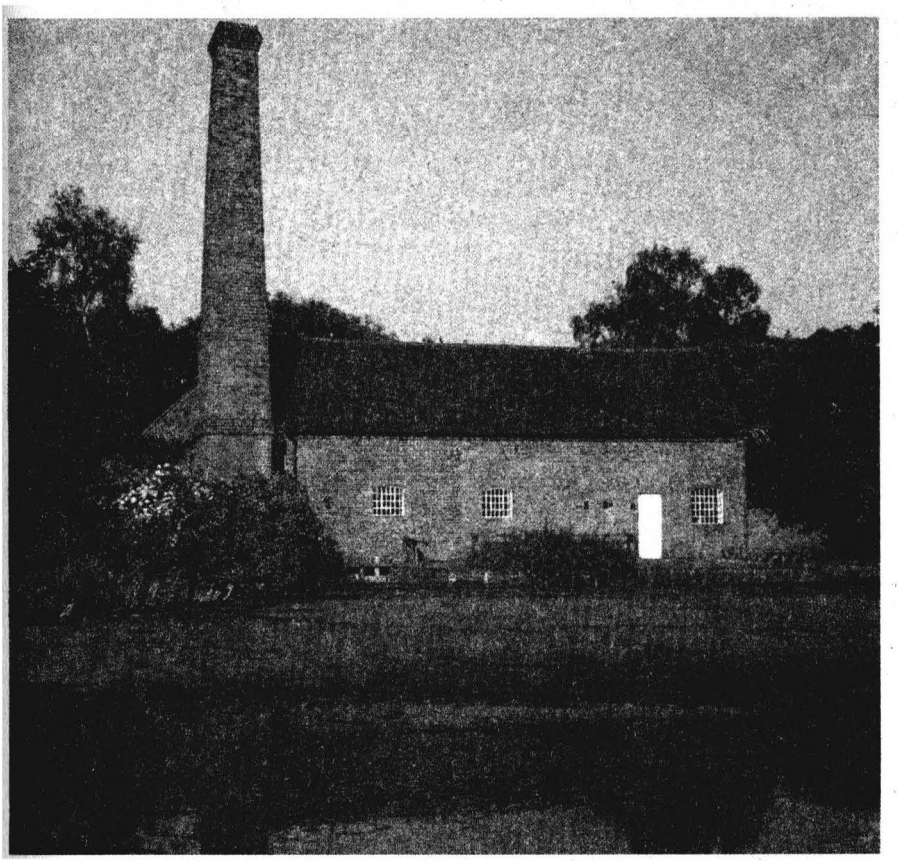
Bizler güçlüklerle sınanırız ve Mabel Tolkien şimdi en ağırıyla sınanacaktı. Aslında bir bakıma, bebeklerine bakmak zorunda olması iyi bir şeydi, çünkü kadının kendi acısıyla başbaşa kalmasını önlüyordu. Hepimizin gireceği gibi, bir şoka girmişti. Aile, ilk başlarda, Mabel'ın anne ve babasıyla birlikte yaşadı, çocukların, ailelerinin Tolkien tarafından çok Suffield tarafına benzemeleri işte bu yüzdendir. Babalarının babasıyla da vakit geçiriyorlardı, ama dedeleri, o zamanlar yaşlı ve yorgun bir adamdı. Tolkien'in yaşamındaki büyük trajedilerden biri de beş yaşına geldiğinde babasını ve baba tarafındaki ailesini büyük ölçüde unutmuş olmasıdır. Genç erkekler unutur, çok genç erkeklerse neredeyse her şeyi unuturlar. Babası onun için bir gölgeydi, geçmişe ait silik bir görüntü.

Çocukların Arthur'un babasından ve onun kız kardeşinden,

yani Grace Hala'larından öğrendikleri şeyler, Tolkien ailesinin tarihiydi. Onlara, Almanya ve Avusturya'da, çok eski ve romantik zamanlarda, atalarının Türkler'le savaşıp büyük zaferler kazanmış oldukları anlatılmıştı. Ve bunun ardından, Tolkienler zulüm nerede ortaya çıksa oradan kaçmak zorunda kalmış, en sonunda İngiltere'ye yerleşmişlerdi. Gerçek ya da değil, atalarına ait öyküler çocuklara ilham verdi. Özellikle de genç yazar adayı oldukça etkilenmişti.

Mabel, kısa süre sonra, kendisi ve oğulları için, Birmingham yakınlarındaki Moseley kasabası civarında bir köy olan Sarehole'da bir ev buldu. Mekân, kendisinden romanlar yaratılacak şeylerden oluşuyordu. Köy ve civarındaki değirmen, muhteşem İngiliz sayfiye kavramının özünü şekillendirmekteydi. Bir zevk denizinde iç içe yıkanan kahverengiler, yeşiller ve sarılar. Güneş, mısır tarlalarının ve eski ahır çatılarının üzerinde bitip tükenmek bilmeyen dansını yapıyordu. Tepeler ve vadiler, maceralar ve oyunlar. Burası, kahramanların, hükmedenlerin ve kralların diyarı olabilirdi: Wellington Dükü ve Efendi Nelson bu yolu yürümüş, Büyük Alfred ve Aslan Yürekli Richard şu kayanın üstünde dinlenmiş olabilirlerdi. Her şey mümkündü. Yaşamak için oldukça sevimli bir yerdi ve iki oğlan da çok mutluydu.

Sonra yerel karakterler vardı, tuhaf ama zararsızdılar, hepsi de bir şekilde, zaman içinde Tolkien'in yazılarına girmenin bir yolunu bulacaklardı. Örneğin, yakındaki bir değirmende, çocukların ödlerini koparan, uzun, kara sakallı yaşlı bir adam vardı. Aynı değirmenden üstü başı unla kaplanmış, baştan aşağıya bembeyaz bir şekilde dışarı fırlayarak çıkan oğlu daha da kötüydü. Çocukları

Küçük Tolkien'in macera, haylazlık – ve ilham – bulduğu Sarehole Değirmeni, Hobbit'*te büyük değirmen olarak geçer.*

kovalarken bağırıp çığlıklar atıyordu. Ona Beyaz Ogre[1] adını takmışlardı. Başka bir yerel karaktere de, arazisine izinsiz ayak bastığı için Tolkien'i kovalamasının ardından Kara Ogre ismi takıldı. Ne güzel eğleniyorlardı.

Genç Tolkienler bir kültür çatışmasıyla da karşı karşıya gelmişlerdi. Onlar küçük orta sınıf beyefendiler olarak yetiştirilmişlerdi, ama şimdi Warwickshire'ın çiftlik çocuklarıyla kaynaşıyorlardı. Burası Shakespeare'in ülkesiydi ve o, on altıncı yüzyılın sonlarında kullandığı sözcüklerin çoğunu, çevresindeki insanlardan almıştı. Warwickshire lehçesi yöredeki ineklerin sütünden yapılan krema kadar koyuydu. Tolkienler yerel dile alışkın olmadıkları için önceleri biraz rahatsızlık çekeceklerdi. Ama kısa bir süre içinde yöre halkına yetiştiler, büyük bir hızla eskiden kalmış ve değişiklik göstermeyen seslerin, ritimlerin tadına varmaya başladılar. Örneğin, pamuk topları, gamgee-dokumasının kısaltılmış hali olan "gamgee" adıyla biliniyordu. Neden "gamgee"? Bunları, Samson Gamgee[2] isminde, oralı bir adam icat ettiği için.

O günlerde bir çok çocuğun, bugünlerde de bazılarının yaptığı gibi çocuklar evde eğitim görürlerdi. Anneleri onlara dillerini öğretiyor, yazı, matematik ve sanat dersleri veriyordu. Onlara en iyi eğitimin okuyup öğrenerek aldıkları eğitim olduğunu da anlatmıştı. Size okumayı öğretebilirim, ama okumak istemeyi öğretemem, derdi. Tolkien için aslında böylesi bir derse hiç gerek yoktu. Aç bir insanın ekmeği tıkıştırıp yutması gibi o da bulduğu

1.– *Ogre*: Folklorik bir varlık, insan yiyen dev, canavara benzeyen kimse ya da çok çirkin birisini tanımlamakta kullanılan bir sözcük.

2.– *Yüzüklerin Efendisi*'nde Frodo'yla birlikte yola çıkan Sam Gamgee adındaki hobbiti hatırlıyor musunuz? ç.n.

kitapları yalayıp yutuyordu.

Alice Harikalar Diyarında'yı, korsanların ve askerlerin cüretkâr öykülerini, Kral Arthur'u ve Yuvarlak Masa Şövalyeleri hakkındaki efsaneleri okudu. Andrew Lang'ın *Peri Kitapları* da genç Tolkien'i ve ilerde olacağı adamı çok büyük ölçüde etkilemişti. Onun için özel olan yazarlardan biri de ağır bir İskoç lehçesiyle çocuk masalları ve yetişkin kitapları yazan George Macdonald'dı. Tolkien, Macdonald'ın eserlerinin hepsini beğenmiyor, ama bazılarına tapıyordu. Macdonald, ayrıca Narnia öykülerinin yazarı ve hayatın akışı içersinde zamanla Tolkien'in yakın bir arkadaşı haline gelen C. S. Lewis'ı da etkileyip yönlendirmiş bir isimdi.

Macdonald'ın kendini dinine adamış bir Hıristiyan oluşu ve Lewis'ın da inançlı biri haline gelmesi önemlidir. Tolkien, İngiltere Kilisesi'nde[1] vaftiz edilmişti ve babası o dönemde toplumun gerektirdiği kadar dindardı, ama annesi Mabel fırsat oldukça gerekleri yerine getirilen bir Hıristiyanlık'tan daha derin bir şeylerin arayışı içindeydi. Aslında, adeta Roma'ya, Katolik Kilisesi'ne giden bir yolda yürüyordu. Haziran 1900'de, St. Peter kayalıklarında kurulduğunu açıklayan kiliseye katıldı.

Bugün din değiştirmeyi pek düşünmeyiz ve sonradan Katolik olmak genelde insana biraz zarar verir. Ancak 1900'ün inatçı bir biçimde Protestan olan İngilteresi'nde meseleler çok daha farklıydı. Katoliklik yabancı, tuhaf ve İngiliz karşıtı bir şey olarak görülüyordu. Katolik Kilisesi'nin sadece Papa'ya gösterdiği sadakat ve

1.– *İngiltere Kilisesi*: Hıristiyanlığın 2. yüzyılda Britanya'ya ulaşmasıyla oluşan İngiliz ulusal kilisesi. 16. yüzyıldaki Reform hareketinin ardından Anglikan Kiliseler Topluluğu'nun ana kilisesi durumuna geldi. Kilise yönetiminde ve ayin düzeninde Ortaçağ Katolik geleneğini korumakla birlikte Reform'un temel ilkelerini de benimsemiştir. yhn.

200 yıl öncesinde, İngiltere'de Katolikler ve Protestanlar arasındaki siyasi savaşlar yüzünden, genel olarak Katolikler'e pek güvenilmiyordu ve hâlâ yasal, toplumsal ayrımcılıkla karşı karşıya geliyorlardı.

Hem İngiltere hem de Birleşik Devletler'de, bu dönemde, halk tarafından çıkarılan Katolik karşıtı ayaklanmalar olmuştu, hatta Birleşik Devletler'in bazı şehirlerinde Katolikler öldürülmüşlerdi. Neden? Nefret ve cehalet yüzünden. İşin haykırma ve vurup kırma kısmını yapan insanlar da tıpkı Katolik karşıtları gibi kendilerine Hıristiyan diyorlardı, ama onlar Protestan kesimdendi, yine de gerçek Protestanlar asla böyle davranmazlardı. Protestanlar Katolik Kilisesi'nden on altıncı yüzyılda ayrıldılar ve kendi mezheplerini oluşturdular. Dinin esasları – bakirenin doğurması, İsa'nın ölümü ve yeniden dirilişi, İsa'yı Mesih olarak kabul etmek – üzerinde Katolikler ve Protestanlar hemfikirdiler. Ama Protestanlar İncil'e genellikle tek başına bilgelik için güveniyor, buna karşılık Katolikler, İncil kadar papanın öğretilerini ve kilise geleneklerini de önemsiyorlardı. Başka farklılıklar da vardı, ama artık bugün, Protestan ve Katolik mezheplerinin, onları ayıran farklılıklar dışında çok daha fazla ortak noktaya sahip olduklarını görebiliyoruz.

Maalesef, o zamanlar bunun farkına varılamamıştı. Aslında, Mabel ortaya çıkan sonuçlarla hemen yüz yüze gelmişti. Kendisinin ve Arthur'un ailesi ona verdikleri tüm mali desteklerini kestiler, kadının yaptığı bu hareketi tereddüte yer vermeyecek bir şekilde kınadılar. Ama bu onaylamama ve desteklerin geri çekilmesi kadını yeni inancından uzaklaştırmayacaktı. Sahip olduklarını

kullanarak yapabileceğinin en iyisini yaptı ve Tolkien'i büyük bir saygınlığa sahip olan Birmingham'daki King Edward's Orta Okulu'na[1] gönderdi. Okul olağanüstüydü, ama Sarehole'a oldukça uzaktı. Aile, son dönemde tanıyıp sevdikleri kırsal güzelliklerden yoksun ve hareketli bir yer olan Moseley'e taşınmak zorunda kaldı.

Aslında hepsi yeni evlerinden nefret ediyor ve mümkün olduğunca kısa sürede taşınmak için sızlanıyorlardı. Bütün bunlara ek olarak, ailesinin baskısına karşı çıkarak Mabel'e mali açıdan yardımda bulunan cömert bir Tolkien amca olmasına rağmen King Edward's'taki eğitim ücretinin çok yüksek olduğu gerçeği de vardı. Mabel Tolkien aniden hayatı – hayatları değiştirecek bir keşif yaptı. Birmingham Oratoryen[2] kilisesini buldu.

Başlangıçta Oratoryenlik, on altıncı yüzyılda, Filippo Neri isminde İtalyan bir rahip tarafından kurulmuştu. Bu azizin düşüncesi, bir grup rahibin sürekli olarak bir arada yaşamaları, iyi işler yapmaları, her ne zaman ve her nerede olurlarsa olsunlar gidebildikleri kadar ileri gitmeleriydi. Daha sonra kardinal olan John Henry Newman, Birmingham'da Oratoryenliği 1849'da kurdu. Oratuvar giderek daha da genişledi ve şehrin üzerinde büyük bir etki sahibi oldu. Mabel, ona ulaştığı anda durum buydu ve kadın Peder Francis Xavier Morgan isminde bir rahiple karşılaştı.

1.– Burada "orta okul" kavramını "grammar school" yerine kullandım, ki bunlar eskiden İngiltere'de üniversiteye öğrenci yetiştiren okullardı. çn.

2.– *Oratoryenler* : Kilise görevlisi olmayan papazları bir araya getiren iki ayrı tarikatın üyelerine verilen ad. Aziz Filippo Neri Oratuvarı Birliği, 1575 yılında bu aziz tarafından Roma'da kurulmuştur. Tarikat üyesi papazlar herhangi bir yeminle bağlı değillerdir. Tarikatın kollarından Küçük Oratuvar Kardeşleri'ne din adamı olmayanlar da katılabilir. Yönetim merkezi Roma'dadır. Özellikle İtalya, İspanya ve İngiltere'de çeşitli vakıfları vardır. yhn.

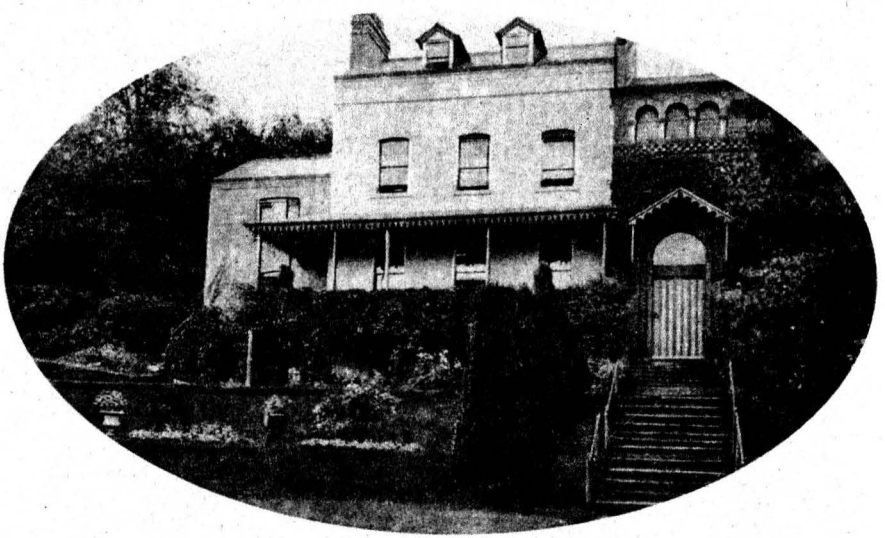

Tolkienlerin sevgili Birmingham Oratuvarı'nın bir parçası olan Newman Memorial Kilisesi'nin ana salonu.

Gerçek iyilik, kafasını tarihin ışığına doğru kaldırdığı zamanlarda ortaya çıkar; kırk üç yaşındaki bu Katolik Kilisesi rahibinin başına gelen de buydu. O, Tolkien ailesi için bir baba gibi olacaktı. Ailenin onsuz nasıl idare edileceğini anlamak çok zordur. Peder Francis, yarı Galli yarı Anglo-İspanyol'du ve ortak atalarının tüm ihtirasına sahipti. Çocuklara öyküler anlatır, onları seyahatlere çıkarır ve gerektiğinde Mabel'a duygusal anlamda destek olurdu; çok fazla zorlukla karşı karşıya olan bu küçük ailenin Oratoryen cemaatiyle aralarında gerçek anlamda bir bağ kurulmasını sağlamıştı.

Ayrıca Tolkien'i, Oratoryenler tarafından idare edilen ve heybetli King Edward's'dan çok daha ucuz bir Katolik okulu olan St. Phillip's Orta Okulu'na soktu. Ama Tolkien orada çok uzun bir süre kalmadı, çünkü onun, özellikle parlak bir çocuk olduğu, St. Phillip's'in ona açık bir biçimde hak ettiği ve ihtiyaç duyduğu eğitimi sağlayamadığı anlaşılmıştı. 1903'te Tolkien, bir burs kazanarak King Edward's Orta Okulu'na geri döndü ve Peder Francis, ailenin, bu okula çok uzak olmayan Rednal'a, Oratuvar'a bağlı rahiplerin inzivaya çekildikleri geniş bir eve taşınmalarını sağlayacaktı.

Artık okul her zamankinden daha iyiydi. Burası, Tolkien'in en sevdiği öğretmeni George Brewerton'ın onu Ortaçağ'ın dünyası, dilleri, yasaları ve yazılarıyla tanıştırdığı yerdi. Tolkien, Ortaçağ'ın ünlü İngiliz yazarı Geoffrey Chaucer'ı ve onun en ünlü eseri *Canterbury Öyküleri*'ni okudu. Bugün bildiğimiz İngilizce'ye benzeyen, ama çok fazla farklı sözcüğü ve farklı yapıları barındıran bir dili olan Ortaçağ İngilizcesi'ni inceledi. Bu bambaşka, heyecan

Tolkien'in çok mutlu zamanlarının bir bölümünü geçirdiği Rednal'daki Oratuvar Evi.

verici ve sınırsız bir dünyaydı. Sonunda Tolkienler için artık her şey yoluna girmiş görünüyordu. Ama son birkaç yılın Mabel'ın üzerinde yarattığı aşırı zihinsel ve duygusal gerginlikleri hesaplayamamışlardı. 1904 Nisanı'nda şeker hastalığı teşhisiyle hastaneye kaldırıldı ve evinde iyileşmesi için taburcu edilmesine rağmen, kadın hastalığın ve ıstırabın ağır yükünü üzerinden bir türlü atamadı.

Daha da kötüleşti. Tolkien ve erkek kardeşi, bütün çocuklar gibi, annelerinin ölümsüz olduğunu düşünüyorlardı. Ona hiçbir şey olamazdı, ciddi olabilecek hiçbir şey. Anneleri sadece otuz dört yaşındaydı, ama başından o kadar çok şey geçmişti ki. Yaşamın kendisine pek adil davranmadığı iyi, nazik ve yumuşak huylu bir kadındı. 14 Kasım'da Peder Francis ve kız kardeşi May, Mabel'ın yatağına çağırılmışlardı. Kadının nefes alıp vermesi artık iyice zorlaşmıştı; odasından gelen sesler tuhaf ve korkutucuydu. Anne, anne. İyileş anne. Lütfen, uyan. Bu olamazdı. Ani bir hareket ve ruhu uçup gitti. Mabel Tolkien ölmüştü. Artık daha fazla acı, daha fazla üzüntü çekmeyecekti.

Bir babayı kaybetmek yeterince kötüdür, ama iki çocuk da bu durumdan çok derin bir şekilde etkilenemeyecek kadar küçücüktüler. Ama annelerini kaybettiklerinde – Tolkien sadece on iki ve erkek kardeşi Hilary de on yaşındaydı. Çocuklar annelerinin onlara pek çok şey verdiğini biliyorlardı. Kadın aslında çocuklarına verebileceği her şeyini vermişti, onları yaşamında her zaman için birinci sıraya koymuş ve üzerinde bir kez bile düşünmeksizin her şeyini onlar için feda etmişti. Çocukların akılları iyice karışmıştı ve korkuyorlardı.

Ama hâlâ inançları vardı. İki çocuk da, annelerinin benimsediği Katolik inancının şimdi, onlar için daha önce olduğundan çok daha önemli olacağını kabul etmişlerdi. Böyle olmak zorundaydı, çünkü bu annelerinin onlara bıraktığı mirastı. İleride dindar bir adam olacak olan Tolkien, artık dindar bir çocuktu ve inançları yazılarının içine de işleyecekti.

Peder, delikanlıların da arkasında durmak için oradaydı. Mabel ciddi bir şekilde hasta olduğunu anladığı zaman, pederi çocuklarının koruyucusu olarak tayin etmişti. Aslında kadının, daha başka ve daha iyi olabilecek hiçbir seçeneği yoktu. Bu gözlüklü rahip, Tolkien kardeşlere manen olduğu kadar maddi bakımdan da yardım etti ve anlayışlı bir ebeveyn olabilmek için elinden geleni yaptı. Ama ne kadar çalışırsa çalışsın şüphesiz, onların kaybettiklerinin yerini asla dolduramazdı. İki delikanlı, Beatrice Suffield ismindeki teyzeleriyle, onun büyük ama pek çekici olmayan evinin en üst katında yaşamak üzere Birmingham'a gittiler. Ama orası evleri gibi değildi ve anneleriyle birlikte yaşamaya hiç benzemiyordu.

Okul imdatlarına yetişecekti, çünkü okul eğlenceliydi. Tolkien rugby takımının kaptanı olmuştu ve King Edward's'da yapılan spor çalışmalarının büyük bölümünden hoşlanıyordu. Üç yakın arkadaşıyla birlikte – Geoffrey Smith, Robert Gilson ve Christopher Wiseman – bir okulda tartışma kulübü kurdular; okulun münazaralar tertipleme kolunda da etkin bir durumdaydı. Artık daha fazla Ortaçağ İngilizcesi okuyordu ve ayrıca bin yıldan daha uzun zaman önce İngiltere'ye gelen Anglo-Saksonlar'ın dili olan Eski İngilizce'yi de öğrenmeye başlamıştı. Dil ve dilbilim Tolkien'i her

Tolkien ailesine sonsuz cömertlik ve sevgi sunan Peder Morgan

zaman büyülemiştir. Kendi kendine, özenerek, ayrıntılı bir biçimde geliştirdiği sözlükler ve alfabeler yaratmaya, yarattıklarını arkadaşları üzerinde denemeye ve onlarla paylaşmaya başlamıştı bile.

Peder Francis'in koruyucu gözü dikkatli bir şekilde çocukların üzerinde olmayı sürdürdü; onların gelişiminden fazlasıyla memnundu. Teyzeleriyle birlikte yaşamaktan pek fazla mutlu olmadıklarını biliyordu ve onlar için Birmingham'da yaşayabilecekleri başka bir ev bulmayı bile başarmıştı. Bu seferki evleri, zamanlarının çoğunu geçirdikleri Oratuvar'a daha yakın olan Bayan Faulkner'ın eviydi. Çocuklar Aşai Rabbani[1] ayinlerine düzenli olarak katılır ve çoğunlukla da kilisede, kutsanmış ekmek ve şarabın dağıtılmasına yardım ederlerdi.

Ev aslında pek iyi değildi; ama evin sakinlerinden biri, tam aksine, çok iyiydi. On dokuz yaşındaki Edith Bratt, birinci katta yaşıyordu. Edith, 1889'da Glouchester'da doğmuş bir yetimdi ve hayatının çoğunu Birmingham, Handsworth'ta geçirmişti. Annesi, Edith on dört yaşına geldiğinde ölmüştü ve kız da birinci sınıf bir müzikal eğitim aldığı yatılı bir okula gönderilmişti. Okulu bitirmesinin ardından, kızın koruyucusu olan aile avukatları Stephen Gateley, Edith'e o yöreden, müzik geceleri düzenlemekle ünlü bir kadınla birlikte yaşayacağı bir ev bulmuştu. Bu kadın, Bayan

1.– *Aşai Rabbani* : (Arapçada "Rabbin Son Akşam Yemeği") Hıristiyanlıkta, İsa'nın Son Akşam Yemeği'nde şükran duası ettikten sonra ekmek ve şarabı kendi bedeni ve kanı olarak havarilere sunuşunu anmak amacıyla düzenlenen ayin. Özellikle Katolik Kilisesi'nde, İsa'nın bütün insanlığın kefaretini kendi kanı ve bedeniyle ödeyerek Tanrı ile insan arasında gerçekleştirdiği Yeni Ahit'i sürekli kılan temel ayin sayılır. Ayin sırasında ekmek ve şarabın kutsanarak paylaşılmasını belirten Komünyon adı genellikle *Evkarastiya* (= Aşai Rabbani) ile eşanlamlı sayılır. çn.

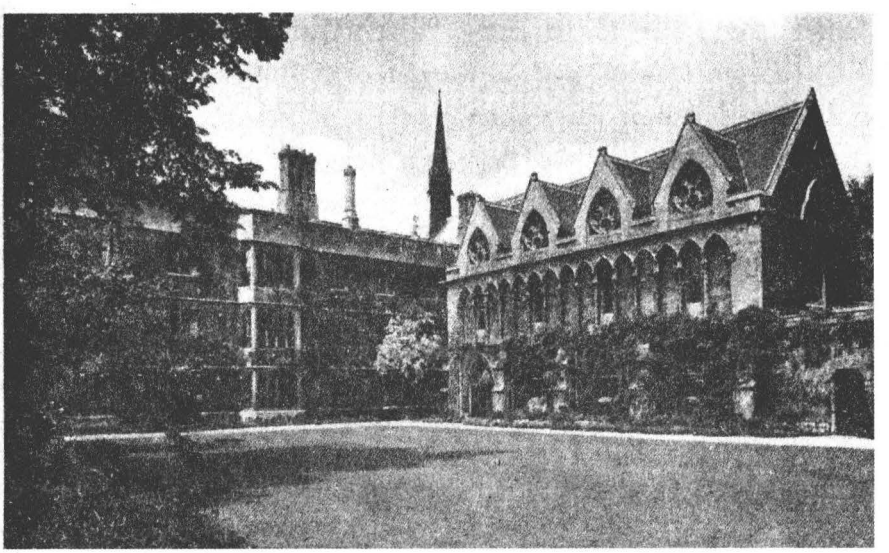
Faulkner'dı.

Tolkien, o günlerde sadece on altı yaşındaydı, ama yaşına göre daha olgun olmasına yetecek kadar çok şey görüp geçirmişti ve bir kız gördüğünde onun güzel olduğunu anlamaya yetecek kadar da bir şeylerin farkındaydı. Edith ve Tolkien ilk görüşte birbirlerine tutulmuş görünüyorlardı. İkisi de çok küçük yaşta anne babalarını kaybetmişlerdi; ikisi de bu durumun etkisinden kurtulmayı başarabilmişlerdi, hâlâ gülebiliyor ve yaşamaktan zevk alabiliyorlardı. Etraflarına eşek şakaları yapma ve seçtikleri kurbanlarını rahatsız etme zevkini aralarında paylaşıyorlardı. Bu yaratılmış bir aşktı, Birmingham'da yaratılmış bir aşk. Ama aynı zamanda cennette de.

Bununla birlikte Peder Francis'i hesaba katmamışlardı. Gençlerin üzerindeki kontrol hâlâ pederdeydi ve o, Tolkien'in böylesi bir bağlılık için fazlasıyla genç olduğu kararına varmakta belki de haklıydı. Yirmi bir yaşına gelene kadar bekle, demişti peder, eğer aşkın hâlâ bir çiçek gibi taze ve sağlıklıysa bu genç kadınla evlenebilirsin. Bu sözler, bir sürü insanın bütün arzularının hemen tatmin edilmesini istediği bugünler için oldukça sert bir karar olarak görülebilir. Ama Tolkien, Peder Francis'e duyduğu sevgi ve saygı yüzünden koruyucusunun kararına itaat edecekti. Tolkien ve kardeşi başka kiralık odalar buldular ve Edith uzakta, Cheltenham'da yaşayan aile dostlarının evine taşındı.

Bu durum her ikisi için de zordu, çok zordu. Daha önce de sevdikleri varlıklar, anne ve babaları, ellerinden alınmıştı, şimdi bir kez daha sevdiklerinden ayrılmaları büyük bir haksızlık olarak görünüyordu. Edith kendini piyano çalmaya adadı, Tolkien ise ça-

lışmalarını daha ciddiye almaya başladı. Her zaman için oldukça zeki biri sayılsa da, zaman zaman eğlencenin işle iç içe girmesine biraz fazlaca izin verirdi. Ya da arkadaşlarının daima söylediği gibi, işin oyunla karışmasına izin vermek konusunda gönülsüzdü. Onun büyük ve kadim Oxford Üniversitesi'ne gitmesi bekleniyordu, ama bunun için bir burs bulmaya ihtiyacı vardı, çünkü koruyucusunun onun eğitimini karşılayabilecek kadar parası yoktu. İlk denemesinde başarısız oldu. Ama ikinci denemesinde, üniversiteye ait fakültelerden biri olan Exeter College'e girecekti. Tolkien artık bir erkekti ve gelecekteki masalcılığına dair uzak ormanlarda belirsiz kıpırtılar başlamıştı.

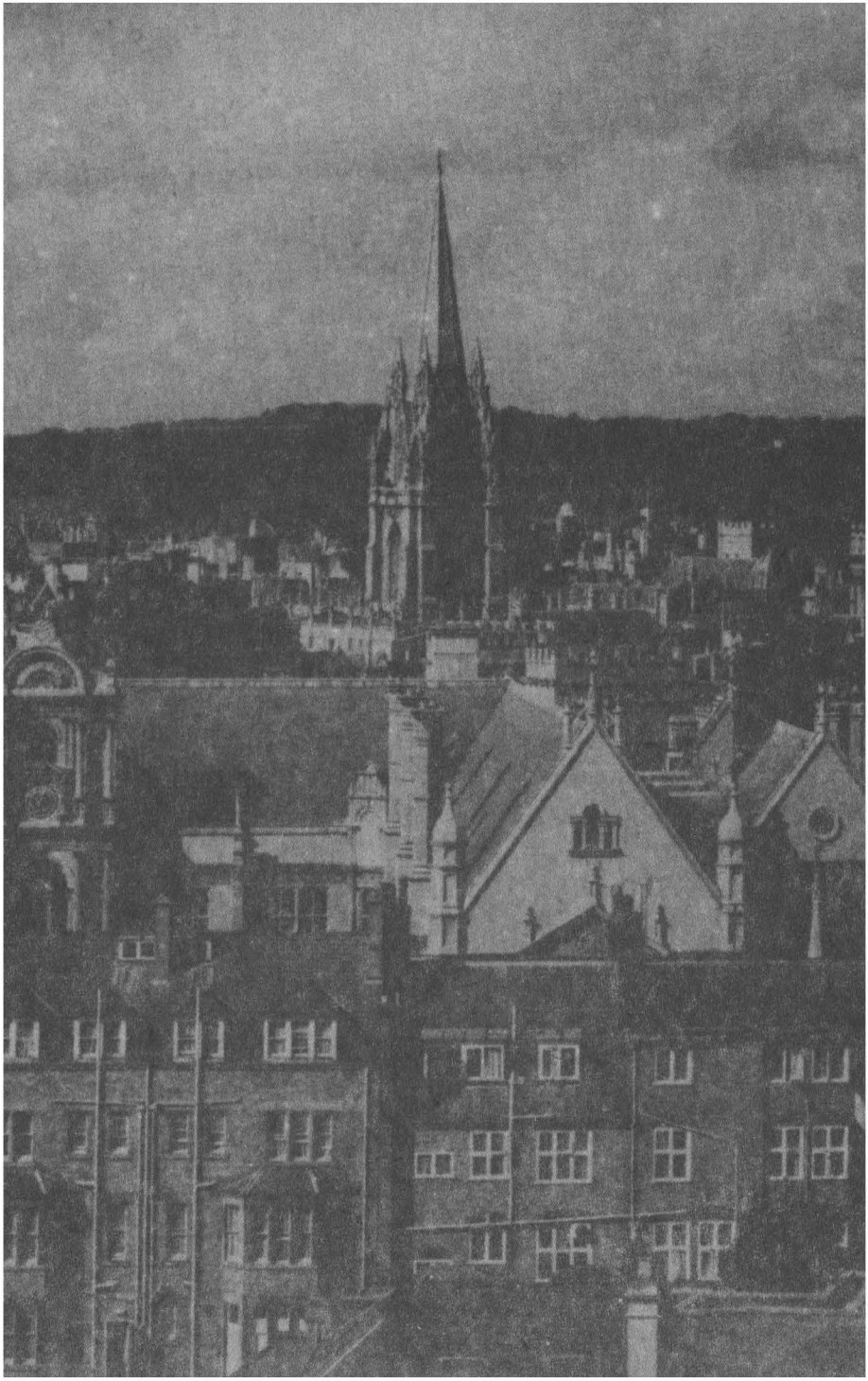
Exeter College, Oxford.
Tolkien, burada çok güzel bir çevre içinde okuyup öğrenecekti.

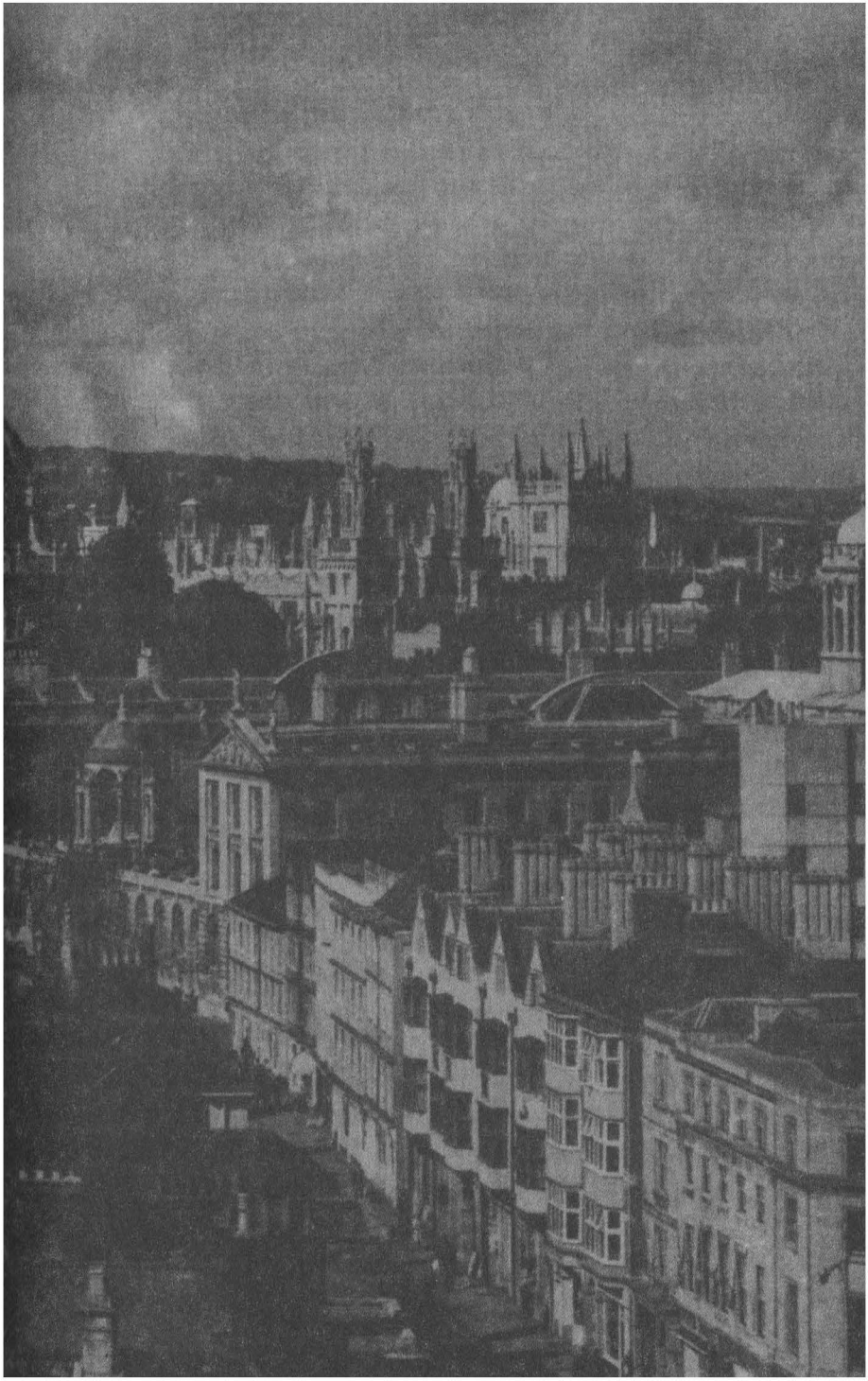
İKİNCİ BÖLÜM

OXFORD VE YÜKSELİŞ

Exeter, Oxford Üniversitesi'ndeki "college"lerin en büyüğü ya da en varlıklısı olmayabilirdi, ama yaşamının büyük bölümünü Birmingham gibi bir ağır sanayi şehrinde geçirmiş bir adam için fazlasıyla olağanüstüydü. Oxford, düş gören kuleler kentiydi; çan kuleleri, kiliseler ve klasik binaların buluştuğu, bereketli kırlarla çevrelenmiş tarihi bir mekân. İngiltere'nin tarihinde ve gelişiminde Oxford, 600 yıldır entelektüel, sanatsal ve siyasal anlamda başat bir rol oynamıştı. Kentte tarih ve eğitim solunurdu.

Ayrıca çok da sevimli bir yerdi. Bir bahçede yapılan yürüyüş, gece boyunca arka sokaklarda yapılan bir gezinti – her köşe başında kocaman ayak sesleri yankılanırdı. Çay salonları, öğrenci yurtları, tuhaf ve çok zeki profesörler, parlak genç insanlar. Tolkien, geyiklerin bir parkın içinde, ağaçların sağladığı güvenliğin altında, bir uçtan diğer uca doğru koşturmalarını seyredebiliyor veya Romalıların İngiltere'deyken kurdukları bir kilisede ibadet edebiliyordu. Tolkien buna tapıyordu. Daha önceden yaptığı ve alışık olduğu yoğunlukla dersleriyle ilgilenmiyordu, çünkü Oxford'da tam anlamıyla akademik olan şeylerin ötesinde yaşanacak başka keyifler de vardı. Bir arkadaş grubu oluşturdu; en sevdiği oyun olan rugby'yi daha çok oynadı ve bir tartışma kulübüne katıldı,

sonra kendisi için bir tane daha kurdu.

Tolkien, on sekizinci yüzyılın en büyük İngiliz oyun yazarlarından Richard Sheridan tarafından yazılmış olan *The Rivals*'in [Rakipler] Noel için sahneye konulacak yorumunda rol almak için kısa süreliğine King Edward's Orta Okulu'na geri döndü. Bu oyunda durmadan sözcükleri karıştıran bir kadın rolünü, oldukça ünlü bir komik karakteri, Bayan Malaprop'u oynadı. Diğer oyunculara ve yerel gazete eleştirmenlerine göre, o ve oyun oldukça başarılıydı.

Bu sıralarda, bir taraftan da, durmaksızın at sürerek, koşturarak ve çadırların içinde uykusuz geceler geçirerek, bir yedek kuvvet biriminin içinde temel askeri eğitimleri de alıyordu. Ata binmeyi seviyordu, ama eğitimin oldukça sıkıcı olan geri kalan kısmından pek hoşlanmıyordu ve kısa süre sonra Milis Güçleri'nden ayrıldı.

Oxford'a dönecek olursak, dersleri ilgisini artık daha fazla çekmeye başlamıştı. Tolkien, Joseph Wright isminde, dikkate değer bir kişinin büyüsü altına girdi. Eğer birisi için böyle bir tanım kullanılanılacaksa, işte bu adam, tamamen kendi kendisini yaratmış biriydi. İngiltere'nin kuzey bölgesindeki Yorkshire'da doğan Wright, delikanlılık çağlarına kadar okuyup yazmayı bile bilmiyormuş. Kendi kendine okumayı öğrenmiş ve ardından boşa geçirdiği bol miktardaki vaktini telafi etmeyi bilmiş. Sadece bulduğu her şeyi okumakla kalmamış, daha fazla okuyabilmek için başka diller de öğrenmiş. Derken, düzenli işi dışında kalan boş vakitlerinde, benzer koşullardaki çalışan insanlara, karşılığında küçük bir ücret alarak dersler vermişti. Eline geçen bu parayla

daha fazla kitap almış ve Avrupa'ya yine eğitim için yaptığı bir yolculuk uğruna harcamış.

Tolkien onunla tanıştığında Wright, dilin bilimsel, tarihsel ve karşılaştırmalı incelemesiyle ilgilenen karşılaştırmalı filoloji profesörüydü. Wright, Germen dilleri üzerine çalışmalar ve çeşitli İngiliz lehçeleri üzerine muazzam büyük kitaplar dahil olmak üzere çeşitli eserler hazırlıyordu. Bu durum, Tolkien'in kendi ilgi alanıyla çok fazla uyuşmaktaydı. Tolkien, Wright'ı evindeki müthiş çaylar ve akşam yemekleri boyunca ziyaret eti, hiç kuşkusuz, bu iri yarı, sakallı adamın, güçlü Yorkshire aksanıyla, genç erkekler ve kadınlara okumak ve öğrenmek için ilham verme yeteneğinden fazlasıyla etkilenmişti. Eğer bir Oxford profesörü olmak böyle bir şeyse, Tolkien onun ayak izlerini takip etmek için gerçekten hevesliydi.

Tolkien, Oxford'a "Büyükler"i, yani Latin ve Yunan dillerini, edebiyatlarını okumaya gitmişti, ama aslında Kuzey Avrupa dilleri onu çok daha fazla büyülüyordu. Hatta dil uzmanları tarafından en zor dillerden biri olarak kabul edilen Fin dilini bile kendi kendine öğrenmeye çalışmıştı. Bu konuda tam olarak yetkinleşemese dahi özgün Fin dilinde yazılmış destanlardan bölümler okumayı öğrendi, kendi içinde kaydadeğer bir başarıydı bu.

Dillerin ve onları çevreleyen mitolojinin çekim gücü oldukça kuvvetliydi, ama aşkın ve evliliğin yalvarışı daha kuvvetli geliyordu. Yıllar geçti, Tolkien artık yirmi bir yaşına basmak üzereydi, Peder Francis'in, Edith'e yaklaşabileceğini ve ona evlenme teklif edebileceğini söylediği yaşa gelmişti. Çok uzun zaman almış gibi görünen bu fırsatı bekleyerek geçen her anı saymaktaydı. Derken

beklenen an geldi. Artık reşit olmuştu. Doğum gününden önce, tam gece yarısına dek yatağında uyumamış ve ardından Edith'e mektubunu yazmıştı. Benimle, kalbi Germence şiirlerinden birinin ritmiyle çarpıyordu, evlenir misin? Hayır, diye bir yanıt mektubu geldi Edith'den, evlenemem. Üzgünüm, ama başka biriyle evlenmek üzere nişanlıyım.

Bekleyiş. Hayaller. Sadece, bir gün güzel Edith'in kendisinin olacağı inancıyla katlanılabilir olan uyanış anları. Edith bunu ona nasıl yapabilirdi, kızı kendisinden çalıp götüren bu adam kimdi? O adam, Edith'in eski okul arkadaşlarından birinin kardeşi olan George Field'dı. Cheltenham'a kadar gitmek ve aşkına dair romantik gerçekleri bizzat kanıtlamaktan başka yapılacak hiçbir şey yoktu. Sinirli geçen bir tren yolculuğu ve kapıya doğru yapılan endişeli bir yürüyüş. Edith içerde miydi? Evet. İşte karşısındaydı ve her zamankinden daha güzeldi. Yürüdüler, konuştular ve birlikte kahkahalar attılar. Aslında, Edith, Tolkien'e olan vaadiyle ilgili gerçekte asla şüpheye düşmemişti. Ailesinin ve George Field'ın baskısı karşısında daha yeni teslim olmuş ve gelip geçici duyguların kendisini ele geçirmesine izin vermişti. Evet, seninle evleneceğim, dedi Edith, başka birisini nasıl düşünebildiğimi bilmiyorum. Zavallı George Field ve ailesi bu olaya çok üzüleceklerdi. Ama böyle olmak zorundaydı.

Bir mutluluk bulutunun altında yürüyen Tolkien, artık kendini güçlü ve özgür hissediyordu. Bir zamanlar angarya gibi gelen üniversite çalışmaları bile artık zevk vermekteydi. En sonunda, potansiyelinin tümünü kullanabilir hale gelmişti. Çalıştı, okudu ve ardından girdiği sınavlarının sonuçları birinci sınıftı. Gerçekten

de harfi harfine birinci sınıftı. Karşılaştırmalı filolojiden bir "alfa" almıştı, bu mükafat olarak verilebilecek en iyi nottu ve kendisine, dilleri daha yakından inceleyebileceği, aslında İngilizce öğreten bir okula geçiş yapması tavsiye edildi. Bunu yaptı.

Tolkien'in yeteneklerinin Oxford'da başarılı olmasından ve genç adamın Edith'le ilişkisinin geleceğinden emin olan Peder Francis, artık çok daha mutluydu. Geride yalnızca tek bir sorun kalmıştı. Tolkien inançlı bir Katolikti, ama Edith Katolik değildi. Yalnızca bu değil, üstelik bir Protestan kilisesi olan İngiltere Kilisesi'nin – ülkenin resmi kilisesiydi – etkin bir üyesiydi. Eğer Edith Katolik olmazsa, yapacakları evlilik bir Katolik kilisesinde kutsanamıyordu. Bu durum, Tolkien ve ona en yakın olanlar için tam bir felaket olurdu. Edith sevgilisinin düşüncelerine kulak vermek istiyordu ve aslında, geçmişte Katolikliğe karşı bir ilgi duyduğunu da biliyordu. Ama akrabaları konusunda endişeliydi. Tolkien'in inancını biliyorlar ve bu durumdan bir parçacık bile hoşlanmıyorlardı.

Bu sana engel olmamalı, dedi Tolkien, çünkü doğruluğu izlediğin sürece, zulme uğraman kaçınılmaz bir şeydir. Annem de ben de bununla sürekli karşı karşıya geldik. Ben hâlâ geliyorum. Edith, gerçekten de pek fazla mücadele etmeyecekti. Kız, Tolkien'in haklı olduğunu hissediyordu. Evet, Katolik Kilisesi'ne katılacaktı ve sonunda, 8 Ocak 1914'te kabul edildi. Ve evet, ailesi ona çok kızdı, hatta aile dostlarının Cheltenham'daki evinden ayrılması bile emredildi.

Hiç sorun değildi, evlenmeden önce yaşayacak başka bir yer bulabilirdi. İngiltere'nin merkezinde, dünyadaki en güzel ortaçağ

kalelerinden birine ev sahipliği yapan, eski bir kasaba olan Warwick'i seçti. Orası Oxford'un yaklaşık kırk mil uzağındaydı ve William Shakespeare'in doğum yeri olan Stratford-upon-Avon'a çok yakındı. Edith piyanosunu da buraya getirmişti ve onu son derecede iyi çalıyor, resitaller veriyordu. İşin ilginç tarafı da aynı piyanoyu bütün hayatı boyunca yanından ayırmadı ve arterit [eklem iltihabı] parmaklarına çok fazla acı verene dek çalmayı sürdürdü. Bu enstrüman, zaman içinde çocuklarına geçecekti.

Tolkien, Warwick'i de sevmişti. Sanayileşmenin, İngiltere'nin pek çok bölgesine yaptığı saldırılardan hiç mutlu değildi ve Warwick, en azından bazı kısımları, modern olanın çekimine birçok bölgeden daha iyi dayanıyorlardı. Yapabildiği her zaman Edith'i ziyaret ediyordu, ama seyahatler ve aşkı için aldığı armağanlar pahalıydı, bir miktar para kazanmanın yolunu bulmak zorundaydı. Bir keresinde, bir rehberlik görevi yapmış ve iki genç Meksikalı oğlana, teyzeleriyle Fransa'da tatil yaparlarken eşlik etmişti. Paris onu büyüledi ve kendisini, sokak dilini, bölgedeki gençlerin lehçelerinin bir bölümünü öğrenmeye adadı. Ancak gezi, oğlanların teyzesi bir yol kazasında ölünce darmadağın oldu. Tolkien cenaze düzenlemelerinin başına getirildi. Yaşlandıkça Fransa'dan ve Fransız kültüründen hoşlanmamaya başlamasıyla bu durumun bir ilgisi olabilir.

İngiltere'ye ve Oxford'a dönersek, 1914'ün sonbaharında, bir kere daha zorlu işlerine yoğunlaşmıştı. Şimdi kendisine daha çok güveniyordu; evlenmek üzere olan nişanlı biriydi, yabancı ülkelere yaptığı seyahatlerde deneyimler kazanmıştı, üniversitedeki ilk yılını geçirmişti. Kendisini bir hayat adamı olarak düşünüyordu,

her ne kadar, oldukça küçük bir dünyada oldukça küçük bir adam olarak olsa da. Üniversite siyasetine el attı, ama ayak oyunlarından ve sahne arkası entrikalarından hoşlanmıştı. Ayrıca, İngilizce üzerine yapılan bir üniversite yarışmasını kazandı ve kendisine beş poundluk bir ödül verildi. Bu parayı, doğal olarak, kitaplar almak için kullanacaktı. Ortaçağ Gal dilinde ve bu dil hakkında yazılmış kitaplar, büyük bir "Pre-Raphaelite" sanatçısı ve düşünürü William Morris'in bazı eserleri. "Pre-Raphaelite"ler, 1483 ve 1520 yılları arasında yaşamış olan Raphael'in döneminden önce var olan sanatın ruhunu yakalamaya çalışan bir grup on dokuzuncu yüzyıl sanatçısıydı. Bir diğer deyişle, onlar Ortaçağ'ın zanaatları, sanatı ve dehasıyla oldukça büyülenmişlerdi ve bu da, Tolkien'i fazlasıyla cezbeden bir dönemdi.

Ayrıca artık yazmaya, düşünceler, öyküler ve karakterlerle oynamaya da başlamıştı. Robin Hood'un memleketi olan Nottinghamshire'da geçirdiği bir tatil sırasında, "Akşam Yıldızı Eärendel'in Yolculuğu" başlıklı bir şiir yazdı. Bu şiir önemlidir, çünkü Tolkien'in aklındaki, mitolojiye dayanan yazılar yazma düşüncesinin başlangıcına işaret eder, meyvesini yıllar sonra verecek bir keşif. Şiir, bir yıldız gemisiyle ve onun gökyüzünün bir ucundan diğerine yaptığı yolculukla ilgilidir.

Şiir, Avrupa göklerinin, yıldız gemilerine göre çok daha sevimsiz nesnelerle dolmak üzere olduğu bir dönemde yazılmıştı. Yıl 1914'tü ve tüm savaşları bitirecek bir savaş olarak isimlendirilen – ama pek çok yönden onları başlatacak bir savaş olan – görünmez bir dehşetin yavaş yavaş gözler önüne serilmeye başladığı günlerdi. İmparatorluklar yıkılıyor, güçlü kraliyet soyları çöküyor

ve devrimler dünyayı değiştiriyorlardı. Peki, ama savaş niçin başlamıştı? Bu konudaki teoriler oldukça farklıdır. Ama bugün, tarihçilerin çoğu savaşın başlaması gerekmediği konusunda anlaşmaktadırlar. Artık, bütün insanlar da onun başlamaması gerektiğini biliyor.

Tolkien'in yaşındaki erkekler, Almanlar'la, Avusturyalılar'la ve onların bu sözde Büyük Savaş'taki müttefikleriyle savaşmak için dalga dalga gönüllü oluyorlardı. Tolkien savaşan erkeklere duyulan gereksinimi takdir ediyordu, ama tahsilini de tamamlamak istiyordu. Buna o kadar yaklaşmıştı ki. Üniversitedeki erkeklerin, üniversitedeki çalışmalarını tamamlarken aynı zamanda ordu için talim yapmalarına izin veren bir programdan yararlandı. Bu çok işine gelmiş ve askerlik hizmeti için yapılan hazırlıklardan bazılarından hoşlanmıştı. Şiir yazmaya devam ederken bir yandan da dersleri üzerine de çok sıkı çalışıyordu. Haziran 1915'te, herhalde şimdi olduğundan çok daha etkili olan birinci sınıf bir onur derecesiyle ödüllendirilmişti. Çok az öğrenci bir birinci sınıf dereceye erişebilir ve erişenlere de çalışmalarını sürdürmeleri için izin verilir, hatta bunun için teşvik edilirlerdi.

Bir kutlama düzenlendi, ama kısa olması gerekiyordu. Çünkü Haziran ayında İngiltere'nin güney kıyısındaki Folkestone'a giderek Fransa'ya yelken açmaya hazır olması için çağıran bir telgraf almıştı. Fransa'ya gitmek demek savaşa gitmek demekti. Hem Tolkien hem de Edith, Fransa ve Belçika'da durmadan artan kayıpları biliyorlardı. Savaşın başlangıcında kurulan, hevesli ve genç ordu şimdi oldukça yıpranmış bir paçavradan başka bir şey değildi. İngiltere artık yavaş yavaş sargılar içinde yaralı adamlarla dolmaya

başlamıştı, üstelik bunlar şanslı olanlardı. Bazı çiftler bu durumu evlenmemek için bir sebep olarak görüyorlardı, ama bizim çiftimiz tersini düşünüyordu. Haydi şimdi evlenelim, dediler birbirlerine, çünkü bizi bekleyen çok zor günler olabilir.

Tolkien ve Edith, 22 Mart 1916'da, Warwick'teki St. Mary Immaculate Katolik Kilisesi'nde evlendiler. Düğünün Birmingham Oratuvarı'nda Peder Francis'le birlikte gerçekleşmesi için bir düzenleme yapmaya çalıştılar, ama kilisedeki yerler tamamıyla ayrıldığı için bu mümkün olmadı. Bir Çarşamba günü evlenmişlerdi. İkisi de heyecanlı ve ikisi de mutluydu. Ülkenin batısındaki Somerset'te kısa bir balayı yapıldı ve ardından Staffordshire'da yaşayacak yeni bir yer bulundu. Sonrasında vedalaşma ve savaşa gidiş.

Ne savaştı ama. Modern teknolojilerin eskiden kalma düşmanlıklarla karşılaştığı yer. Erkekler hayvanlara dönüşmüştü, ama demirleri, zehirli gazları ve mermileri olan hayvanlara. Başlangıçta bu savaşın 1914 Noeli'nde bitmesi bekleniyordu, ama gerçekte, milyonlarca erkek bir daha asla Noel yaşayamayacaktı. Kazılan siperler Avrupa'nın kır manzaralarını paramparça etmişti ve binlerce erkek sadece birkaç yarda toprağı – ertesi gün yeniden düşmanın eline geçerek kaybedilecek toprağı – ele geçirmek için durmaksızın ölüyorlardı.

Zehirli gaz ilk kez bir savaş silahı olarak kullanılıyordu. İnsanlar, akciğerleri dolduğu ve nefes alamadıkları için kendi kusmukları içinde boğuldular. Diğerleriyse kör olmuş bir şekilde anne diye ağlayarak öldürücü makineli tüfeklere doğru yürüyorlardı. Makineli tüfek ilk kez böylesine büyük sayılarda kullanılıyordu,

Birinci Dünya Savaşı'na Büyük Savaş diyorlardı,
ama Tolkien ve arkadaşları için, o savaşta
büyük olan hiçbir şey yoktu.

ama akılları karışmış generaller, adamlarını ısıdan kızarmış mermilerin bombardımanını et ve kemikleriyle durdurmaları için hâlâ siperlerin üzerine gönderiyorlardı. Siperlerde göğüs göğüse çarpışma, kendi içinde savaşa özgü bir sanat haline geliyordu. Süngüler dahil olmak üzere bütün silahlar, en kötü yaraları açmak için tasarlanmıştı; yarmak, kesmek ve oymak için bıçaklar, yirminci yüzyılın silahlarından çok Ortaçağ aletlerine benzeyen sopalar ve çekiçler. Savaş alanları birer çamur ve kan, gözyaşı ve çürümüş et bataklığıydı. İngiltere'deki insanlar zaman zaman, Fransa'daki devasa silahların, İngiliz Kanalı'nın sularından millerce uzaktaki düşmanı bombaladığını duyabiliyorlardı. Bu muhteşem değil, tuhaf bir şeydi.

Tolkien, Lancashire Tüfekli Birliği'nde teğmen rütbesiyle görevlendirilmişti. Haki üniformasının içinde yetki nişanlarıyla donatılmış enerjik genç bir kahraman. Üniforma, tıpkı soylu bir savaş düşüncesi gibi yakında çamurlara bulanıp yırtılacaktı. Yurda dönersek, Edith duvara koca bir Avrupa haritası yerleştirmiş, orduların hareketlerini ve eşinin nerede olduğunu izlemeye çalışıyordu. Aslında, gerçekten hiçbir şey bilmiyordu. Gazetelerde propoganda hakimdi ve gizlilik Tolkien'in tam olarak nerede bulunduğunu açıklamasına engel oluyordu.

Yaşanan durum, bazı yönlerden eşler ve anneler için, cephedeki erkekler için olduğundan çok daha zordu. Kadınlar her gün, sevdiklerinin yaralandığını, kaybolduğunu ya da öldüğünü bildirecek ürkütücü resmi telgrafları bekliyordu. Edith'in eline, bu telgraflardan birkaç tanesi geçmişti, çünkü Tolkien'in karısı olarak onun Warwickshire Kraliyet Alayı'nda er olarak hizmet veren

kardeşi Hilary'nin en yakın akrabası sayılıyordu. Birkaç kez şarapnelle vurulmuştu ve yaraları ailesine bildirilmek zorundaydı. Bisikletli çocuk elinde bir telgrafla kapıya her gelişinde, Edith de biraz ölüyordu.

Ama Tolkien katliamdan paçayı kurtardı. Onun birliği, savaşın en pahalı ve en çirkin çarpışmalarının gerçekleştiği Somme'a gitse de, o vurulmadı. 1915'in sonunda, siper ateşi olarak bilinen, askerlere, bu adamların içinde yaşamak zorunda oldukları pisliğe fazlasıyla bayılan bitler tarafından geçirilen, yüksek derecede bulaşıcı bir hastalığa yakalandı. Savaşamayacak kadar hasta olduğu için ülkesine gönderildi. Kendisini suçlu hissetti, ama üzerine düşeni yapmıştı. Her şeyi onun için daha da kötüleştiren, tanıdığı insanların ki bunların bazıları eski arkadaşlarıydı, bir daha asla evlerine dönemeyeceklerini tekrar tekrar duymasıydı.

Askeri hastanede ateşten kurtulup iyileşirken şiirler ve öyküler yazdı. Savaş meydanlarında, yeraltında geçirilen yaşamı görmüştü, çamurun ve toprağın altında bulunan küçük kovuklar ve kulübelerden oluşan tam bir sistem. Eğer askerler böyle yaşıyorlarsa, büyük olasılıkla onun hayal gücüyle yaratılmış başka karakterler neden yaşamasın ki? Ayrıca sıradan İngiliz askerlerinden, mizah anlayışları, dayanıklılıkları ve her türlü güçlüğe katlanma yeteneklerinden oldukça etkilenmişti. Sonunda her şey iyi olacaktı. Tersane işçilerinin, madencilerin, çiftçilerin ve kâtiplerin savaşa yaklaşımları böyleydi. Birmingham, Londra, Glasgow'dan ya da en sıradan çiftliklerden bile gelsinler, hepsi aynı iyimserliği paylaşıyor ve o eski sağduyuya inanıyorlardı. Tolkien, her zaman için basit İngiliz Tommy'lerinin, askerlere verilen isim buydu, onları

kumanda eden subaylardan çok daha iyi adamlar olduklarını düşünürdü. Tolkien'in kitaplarında da en sıradışı şeyleri yapanlar sıradan kişilerdir.

İyileşmesine yardımcı olmak için çabalayan Edith'in, onunla zaman geçirmesine izin verilmişti. Daha iyi günlerin geleceğinden bahsederek birlikte el ele yürüyorlardı. Edith, fırsat oldukça Tolkien için dans ederdi ve Tolkien bu durumu neredeyse canını yakacak kadar kocaman gülümsemelerle karşılardı. Edith, onun için şarkılar söyler, söylerken de çok güzel ve sanki hiç yaşlanmayacakmış gibi görünürdü. Edith'in ormanda yaptığı danslar, Tolkien'in *Silmarillion*'da anlattığı öykülerden birine, ormanda dans edişini izledikten sonra ölümsüz bir elf kızına âşık olan ölümlü bir adamın öyküsüne ilham kaynağı olacaktı.

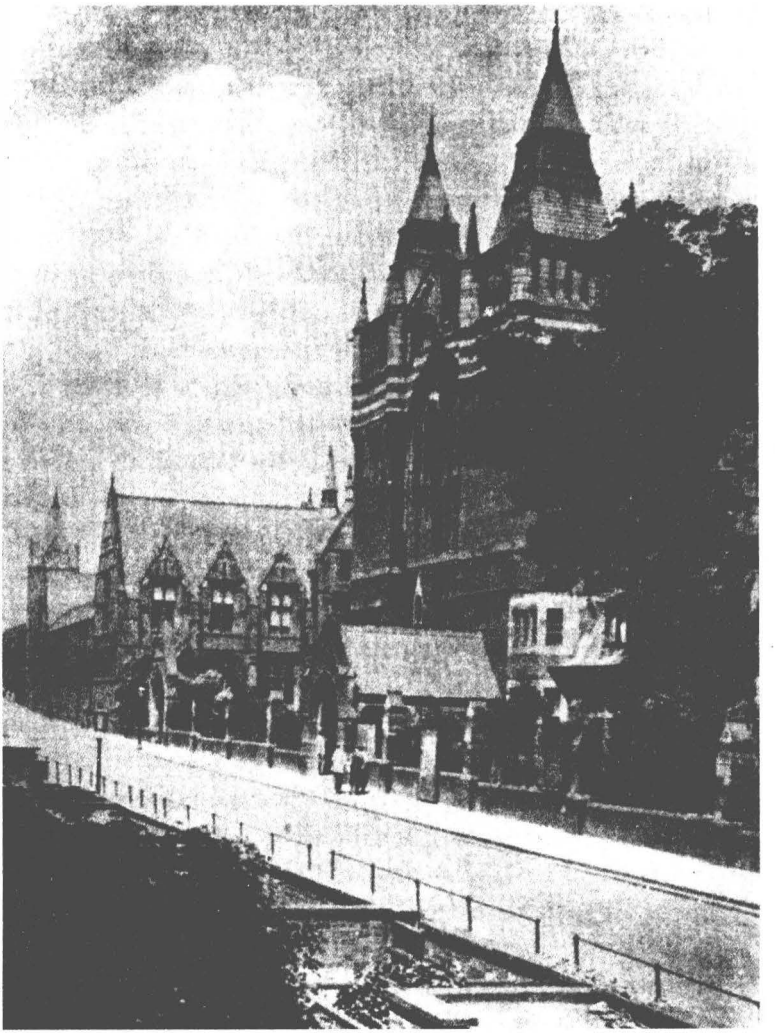
Rahatlık ve neşe duygusu, 16 Kasım 1917'de doğan ilk çocukları John Francis Reuel'in minicik bedeniyle birlikte çiftimizin üzerine yeniden yerleşmişti. Francis ismi, şüphesiz Tolkienler için çok fazla şey yapmış olan Peder Francis'in anısına konulmuştu. Peder Francis, uzun yıllar boyunca çok yakından ilgilendiği çocuğun çocuğuyla duyabileceği tüm gururla, bebeği vaftiz etmek için geldi.

1918 yılında savaşın bitişiyle birlikte, Tolkien ordudan terhis edilmişti, o ve Edith, gerektiği gibi çiçek açması için kendisine gerçekten hiç zaman verilmemiş yaşamlarına birlikte yeniden başlayabilirlerdi. Tolkien'in her zaman taşınmayı çok istediği Oxford'a geri döndüler. Bir sözlükçü yardımcısı, bir sözlük derleyicisi olarak *Oxford İngilizce Sözlüğü*'nün birinci edisyonu üzerinde çalışmaya başladı. Bu, kesinlikle onun hoşlanacağı bir işti. Bütün

gününü sözcükler üzerinde çalışarak geçiriyordu: onları tanımlıyor, kökenlerini araştırıp buluyor, anlam, şekil ve cinslerini belirliyordu.

Bu proje 1880'lerde başlatılmıştı, ama ilgi ve faaliyet alanı öylesine büyüktü ki, aradan neredeyse kırk yıl geçmesine rağmen hâlâ tamamlanamamıştı. Proje üzerinde çalışan insanların çoğu günün sonunda ofisten ayrılmak için sabırsızlanıyordu, ama Tolkien böyle değildi. Gününün akışı onun için son derece uygundu. Sıkı bir kahvaltı ve öğle yemeği, sert tütünlü sağlam bir pipo, işe gidip gelirken yapılan güzel bir yürüyüş ve bazen akşam yemeğinin ardından çıkılan gezintiler. Ve Edith. Her zaman Edith. Birbirlerine tutkulu bir şekilde âşıklardı.

Tolkien, ayrıca boş vakitlerinde yazıyor, yazdıklarını arkadaşlarına ve Oxford Üniversitesi'nden birtakım öğrencilere okuyordu. Düşüncelerini diğerlerine yüksek sesle okumak, onları aktarıp öğretmek, işte bu Tolkien'in gerçekten yapmak istediği şeydi. Peşinde olduğu şey öğretmekti. Sözlükle ilgili işi ilginç olmasına rağmen, bu işin gerçek bir geleceği yoktu. Çalıştığı projeler yavaş yavaş son buluyordu ve bu büyüklükte başka bir sözlüğün hazırlanmaya başlanacağına dair hiçbir garanti yoktu. Sorun, o dönemde, Oxford'da memnuniyet verebilecek çok az öğretmenlik görevinin mevcut oluşuydu. Bu nedenle 1920 yılında Tolkien, İngiltere'nin kuzeyinde, yani Yorkshire civarında bulunan Leeds Üniversitesi'ne başvurdu. Burası eski üniversitesindeki profesörü Joseph Wright'a da ev sahipliği yapmıştı. Tolkien, onlarla bir görüşme yapmak için gitti; o kadar başarılıydı ki Oxford'a dönüş yolunda işi aldığını çoktan biliyordu.

Tolkien'in öğrencilerine ders vermekten ve Ortaçağ İngilizcesi metinleri üzerine çalışmaktan zevk aldığı Leeds Üniversitesi.

Profesör olarak tam günlük bir iş sahibi olmak heyecan verici olsa da Tolkien, Leeds'in asla Oxford gibi olamayacağına emindi. Leeds şehri Birmingham'a benziyordu: sanayileşmiş ve sürekli hareket halinde bir yerdi, kırsal güzelliklerle çevriliydi ama tek başına hiç de güzel sayılamazdı. Yine de her zaman için orayı savunmuş ve bir seferinde de Leeds'deki öğrencilerin en sadık okuyucuları olduğunu söylemişti. İlk günlerde Tolkien orada tek başına yaşadı, çünkü üniversite yılı başlamak üzereyken Edith ikinci çocuklarını, Michael Hilary Reuel'i doğurmuştu. Ama, kısa bir süre içinde dört kişilik aile, önce küçük bir apartman dairesinde ve ardından üniversiteye daha yakın olan St. Mark's Terrace, 11 numarada birleşecekti. Şimdi o ev ve çevresindeki sokaklar, geride Tolkienler'in orada geçirdikleri yılları hatırlatan hiçbir şeyi bırakmaksızın yok olmuş durumdadır.

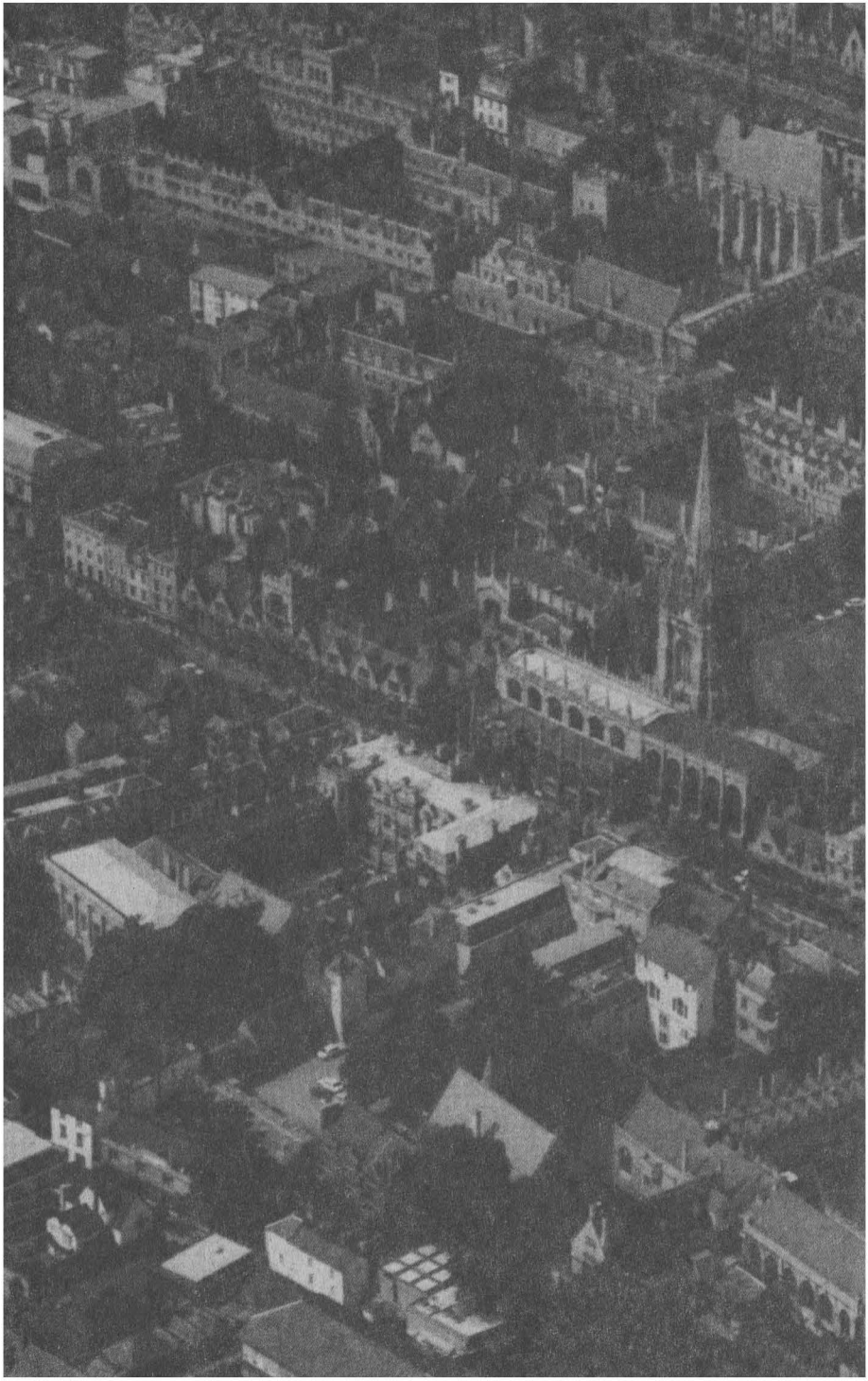
Bu belki de o kadar kötü bir şey değildi. Tolkien'in çocukları yazılarında havayı dolduran, altı ay içinde perdeleri çürütecek kadar güçlü kimyasalların varlığından ve kirlilikten bahsederler. Minik Michael, bebek arabasının içinde dışarıda uzun bir gezintiye çıkarılırsa küçük kir noktacıklarıyla kaplanıyordu ve baba Tolkien, gömlek yakalarını insanın derisine yapışan kir yüzünden günde üç kez değiştirmek zorunda kaldığını fark etmişti. O zamanlar, gömlek ve yakalar birbirlerinden ayrıydı, yaka gömleğe bir düğmeyle tutturuluyordu.

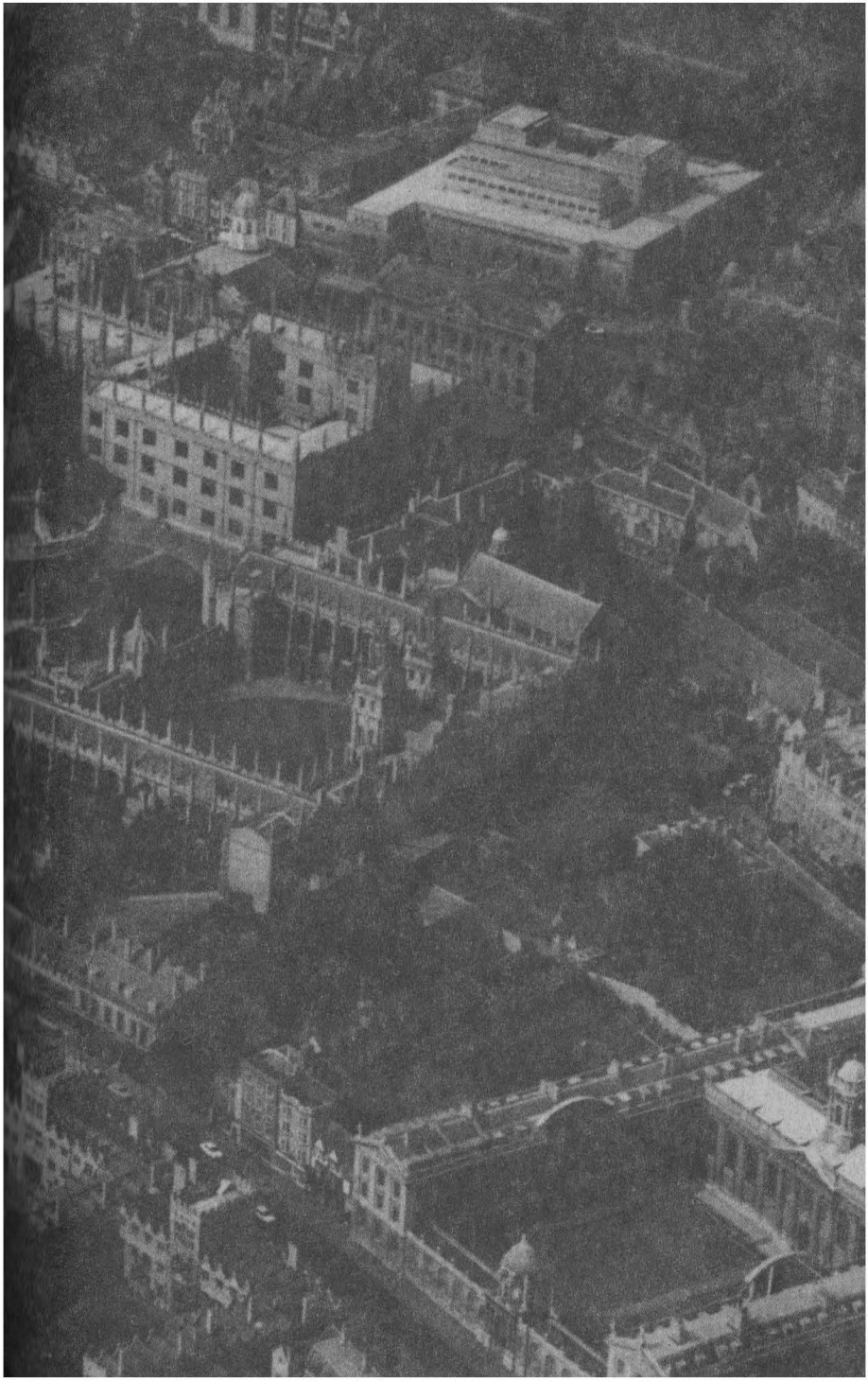
Tolkien, Leeds Üniversitesi'nde, İngilizce bölümünün başkanı ve takdir etmeye başladığı bir adam olan George Gordon'ın altında çalışıyordu. Öğrencilerin birçoğu öğrenmeye hevesliydi, ama her zaman için en yüksek entelektüel kapasiteye sahip oldukları

söylenemezdi. Yine de Tolkien onları seviyordu ve çalışmalarına yardım etmek için elinden gelenin en iyisini yaptı. Mutlu olmasına rağmen, hâlâ başka mevkiler için hem Liverpool hem de doğduğu Güney Afrika'ya başvurularda bulunuyordu. Liverpool başvurusunu geri çevirdi, ama Güney Afrika evet dedi. Ama Edith hayır dedi. O kadar uzağa ne seyahat edebilirdi ne de edecekti, üstelik çocuklar hâlâ çok küçüktü.

1922 yılında, E.V. Gordon isminde Kanadalı genç bir profesör, Leeds'deki İngilizce bölümünün personeli arasına katıldı. Gordon daha önce Leeds'de okumuş, Tolkien onunla tanışmış ve kısa bir süre için ders verdiği bu adamdan o dönemde oldukça hoşlanmıştı. Şimdi, yaptıklarından büyük keyif alarak ikisi birlikte çalışıyorlardı. İki proje üzerinde işbirliğine giriştiler. Birincisi *A Glossary of Middle English* [Bir Ortaçağ İngilizcesi Sözlüğü], ikincisiyse Ortaçağ İngilizcesiyle yazılmış *Sir Gawain and the Green Knight* [Sör Gawain ve Yeşil Şövalye] adlı destanın bir edisyonuydu. Sözlük çok uzun zaman ve araştırmaların yapılmasını gerektiriyordu, ama edebiyat araştırmaları yapan bu öğretim üyeleri için bir tutkuydu. *Sir Gawain* şiiri de aynı derecede zaman alıcı bir uğraştı ve 1925 yılına kadar yayınlanmadı.

Ayrıca ortak bir mizah duygusu paylaşmakta olan iki adam, Viking Kulübü'nü kurdular, amaçları kısmen çocuk şiirlerinin Anglo-Sakson diline çevrilmesi üzerinde çalışmaktı, ama bunun dışında ve belki de asıl amaçlanan şey, topluluk halinde içmek, şarkılar söylemek, maceralardan ve kahramanlıklardan bahseden mükemmel kuzey öykülerinin bazılarını kendi aralarında yüksek sesle okumaktı.

Tolkien'in sağlığı genellikle iyiydi ve yaşamının büyük bölümünde de böyle kalacaktı, ama 1923 yazının başlarında, zatürreye yakalanıp yatağa düştü. İyileşmesinin ardından, ortabatı İngiltere'nin Worcestershire bölgesinde bir kasaba olan Evesham'da küçük bir meyve bahçesi ve bir çiftlik işleterek hayatını kazanan kardeşi Hilary ile biraz zaman geçirecekti. Tolkien'in *The Book of Lost Tales* [Kayıp Öyküler Kitabı] olarak isimlendirdiği, ama sonunda *Silmarillion* olarak tanınacak çalışmasının içine iyice girişi işte bu döneme denk gelir. Bu konudan daha sonra, daha ayrıntılı olarak bahsedilecektir.

1922 yılında, Tolkien'in o zamanki üstü olan George Gordon, Oxford'a gitmek üzere Leeds Üniversitesi'nden ayrıldı; onun yerini alacak olan kişi doğal olarak Tolkien'di. İngilizce bölümünün başkanlığına ve otuz iki gibi genç bir yaşta tam profesörlüğe getirildi. Artık daha fazla paraları vardı, aile, daha büyük, daha güzel bir eve taşınabilirdi. Ama yine de bir profesör maaşı hiçbir zaman çok fazla olamazdı ve ellerinde hiçbir zaman fazla para kalmıyordu.

Bunlar iyi yıllardı. Tolkien, çocuklarına sevgi ve bağlılık gösteren örnek bir babaydı. Onlara olan sevgisini insanların içinde göstermekten asla çekinmezdi, çocuklarını öper, onlara, onları ne kadar çok sevdiğini söylerdi. İki oğluyla birlikte zaman geçirmekten çekinmez, hasta olurlarsa gecenin geç saatlere dek onlarla otururak mükemmel güzellikte öyküler anlatırdı. Bazen de bu öyküleri yazardı. Örneğin *Roverandom*, gizemli bir büyücü tarafından Ay'daki Adam'a gönderilen küçük bir köpekle ilgilidir. Çocuklar anlattıklarından büyülenirlerdi.

Üçüncü çocuk, Christopher Reuel 1924 yılında doğdu ve Tolkien'e özel bir haz verdi. Çocuklar onu özgürleştiriyor, onun dünyaya yeni bir bakış açısıyla bakmasını sağlıyorlardı. Olağan sayılan şeyler, bir çocuğun gözleriyle bakıldığı zaman olağanüstü bir hal alırdı. İşte, Tolkien'in sevdiği bakış açısı buydu.

Tolkienler mutlu olsalar da, Oxford'un çağrısına karşı koymak zordu. 1925 yılında Anglo-Sakson profesörlüğü boşaldı ve Tolkien başvurdu. Bu çok zor bir mücadeleydi, ama kararı belirleyecek oyu rektör yardımcısı vermek zorunda kalınca işi aldı. Artık çember tamamlanmıştı. Yanında önemli bir işi, genç bir ailesi ve bol bol ümidi olarak yeniden Oxford'a doğru yola koyuldu. Tolkien, durumun hiç fena olmadığını düşünüyordu. Haklıydı. Ama bu sadece başlangıçtı.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İNKLİNG'LER

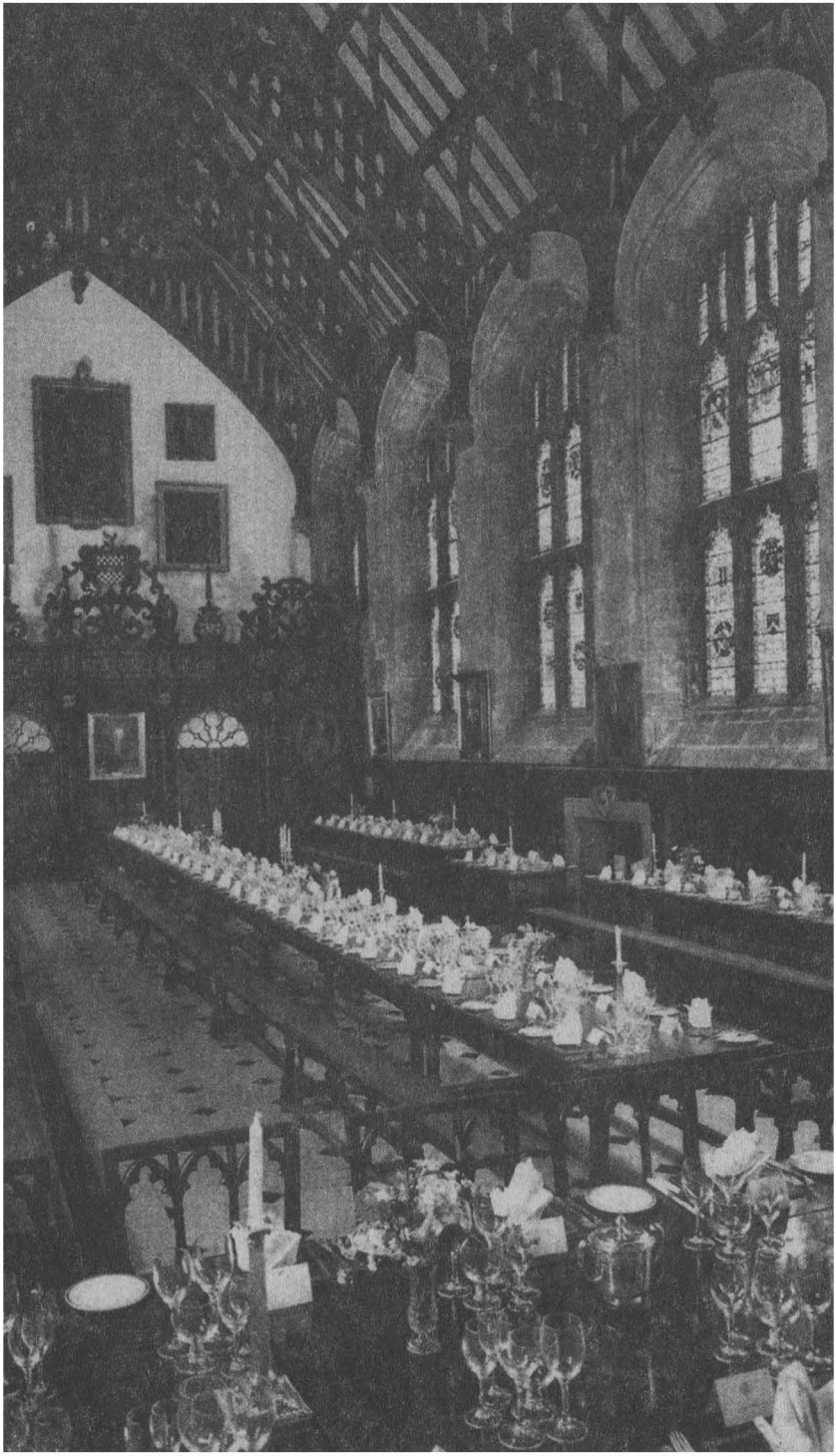
Oxford'a geri dönersek, aile Northmoor Yolu'na taşındı, zaman içinde, caddenin birkaç yarda aşağısındaki daha büyük bir eve taşınsalar da, orada yirmi yıldan uzun bir süre boyunca yaşadılar. Tolkien, pek çok yönden son derece muhafazakâr bir adamdı, asla kendi iyiliği için değişiklikler yapan biri olmayacaktı. Ayrıca çok şanslı bir adamdı, çünkü sürdürdüğü yaşamın düzeni fazlasıyla memnuniyet vericiydi. Oxford'daki öğretim üyelerinin büyük bölümü fakültelerindeki evlerinde yaşarlardı ve çoğu hâlâ bekardı. Evli bir erkek olarak Tolkien, eşi ve çocuklarıyla birlikte yaşıyor, çoğunlukla öğle yemekleri için ve zaman zaman da akşam yemekleri için evinde oluyordu. Ama, akşam yemekleri çoğunlukla Oxford fakültelerinden birindeki, profesörlerin oturduğu uzun masada yeniliyordu. Yemeğin başlangıcındaki Latince duaların ardından sunulan tabak tabak, çeşit çeşit güzel İngiliz yemekleri ve İngiltere'deki en iyi mahzenlerden birinden gelen en iyi şaraplarıyla bu, büyük bir olaydı. Bu arada Oxford'daki profesörler donlar[1] olarak bilinirlerdi.

1.– *donlar*: İspanyol ileri gelenlerine verilen unvan. Ama aynı zamanda İngiltere'de üniversite öğretmeni anlamına da gelir. ç.n.

Tolkien, yemeği ve içmeyi çok sevmesine rağmen, her zaman zinde ve düzgün fizikliydi. Bunun sebebi, kısmen doğal yapısından kaynaklanıyordu, ama bunun yanında çok fazla bisiklete binmesi de etkiliydi elbette. Tuhaf bir biçimde yüksek seleli bisikletinin üstüne oturup evden işe gidip gelir, görevleri ve dersleri için Oxford'un çevresinde gezinip dururdu. Bilgisini ve başarısını simgeleyen resmi cüppesi daima yanında bulunurdu. Bu hacimli giysiyi, bazen bisikletin üzerindeki küçük bir sepete yerleştirir, ama çoğunlukla üzerine giyerdi ve bisikletinin üzerindeki profesör giderek hızlandıkça, cüppe bir geminin yelkeni gibi dalgalar halinde kabarırdı.

O, iyi bir öğretmendi ve öğrencileri tarafından sevilirdi. İdaresi altındaki insanlarla – ister ders verdiği koca sınıfın bir parçası olan öğrenciler, ister yazdığı bir denemenin tartışılması ya da çalışmalarının onun tarafından değerlendirilmesi için evine gelen kişiler olsunlar – aynı içtenlikle ilgilenirdi. Oxford'daki bazı öğretmenler sert ve duygusuz görünürlerdi. Ama Tolkien böyle değildi. O, anlattığı konunun heyecanını ifade edebiliyor, dil ve edebiyata yaşam kazandırabiliyordu. Ama hızlı, hatta zaman zaman söylediklerinin takip edilmesini iyice zorlaştıran bir tarzda konuşurdu. Sorunun bir bölümü, piposunun dudaklarından nadiren ayrı durmasından kaynaklanırdı, kullandığı sözcükler, piposunun sapını ağzında tutmasını sağlayan sıkıca kapatılmış dişlerin ardında kaybolup giderdi.

Anlattıklarının arasına olabildiğince fazla bilgiyi sığdırmak için yarışan bu adamın içinde, bir insanın saf enerjisi vardı. Vereceği derslere çok dikkatli bir şekilde, çoğunlukla sabahın erken

saatlerine dek çalışarak hazırlanır, ama bunun yanında ders saatinin bitimine kadar yeni fikirler ve düşünceler üreterek doğaçlama konuşmalar da yapardı. Sık sık, ders vakti bittiğinde bile Tolkien hâlâ konuşuyor olurdu. Sınıftakilerin büyük bölümü, eğer mümkünse, daha fazla dinlemek için sınıfta kalır ve bir sonraki derslerini kaçırırlardı.

Öğrenciler, özellikle Eski İngilizce ile yazılmış ünlü *Beowulf* destanı ve üzerinde daha önce çalışmış olduğu, Ortaçağ İngilizcesi ile yazılmış *Sir Gawain and the Green Knight* destanı üzerine yaptığı konuşmalardan çok hoşlanıyorlardı. Tolkien'in ölmüş şeyleri yaşama döndürdüğünü, eskinin yeni görünmesini sağladığını, genellikle gri görünen nesnelerin içine renkler ekleyebildiğini düşünüyorlardı.

Tolkien, neredeyse bütün boş zamanlarında okuyordu ve okuduğu şeyler konusunda oldukça dikkatliydi. Elbette ki televizyon yoktu ve pek fazla radyo dinlemezdi. Peki ya sinema? Bütün bunlar gerçekten de onun için pek uygun değillerdi. Yüzyılın gelip geçici modalarının gerçekler için bir temel oluşturduğuna pek inanmaması yüzünden gazetelere bile çok sık bakmazdı. Edebiyat ve tarih, onun için çok daha ilgi çekici ve önemliydi. Bu durum, onun çağdaş dünyadan saklandığı anlamına gelmiyor, sadece bugünün daha önemsiz görüşlerinin bir bölümünün üzerinde durmak yerine geçmişi anlayarak, dünyanın çok daha iyi kavranabileceğini düşünüyordu.

Tolkienlerin evi, renkli ve güzel olmaktan çok konforluydu. Onun ve Edith'in, Tolkien'in tek başına geçirdiği uzun ve tuhaf saatler, aslında daha çok sıkı horlayışı yüzünden, zamanlarının bir

Merton College Kütüphanesi.
Tolkien Merton'da çok mutluydu ve burası
birçok açıdan onun ikinci evi gibiydi.

bölümünü geçirdikleri ayrı odaları vardı. Kitaplar her yere yayılmışlardı. Kitaplar, o anki çalışmasında kullanılmak üzere sıraya diziliyor, sandalye ya da masa olarak kullanılıyor, insanın içinden yürüyerek geçmek zorunda olduğu kemerli yollar oluşturuyorlardı. Kitaplar, pipolar, kâğıtlar, kalemler ve mürekkep şişeleri, bitirilememiş ve belki de hiç içilmemiş çay fincanları evin her yerine dağılmış durumdaydı. Bir de şüphesiz, içinde piposunun küllerinin durduğu ve daima ortalıkta bulunan kocaman bir kap vardı. Mutfaktaysa her sabah yakılması gereken ve genellikle, fazlasıyla duman çıkardığı için gelip geçeni korkutan kara bir fırın duruyordu.

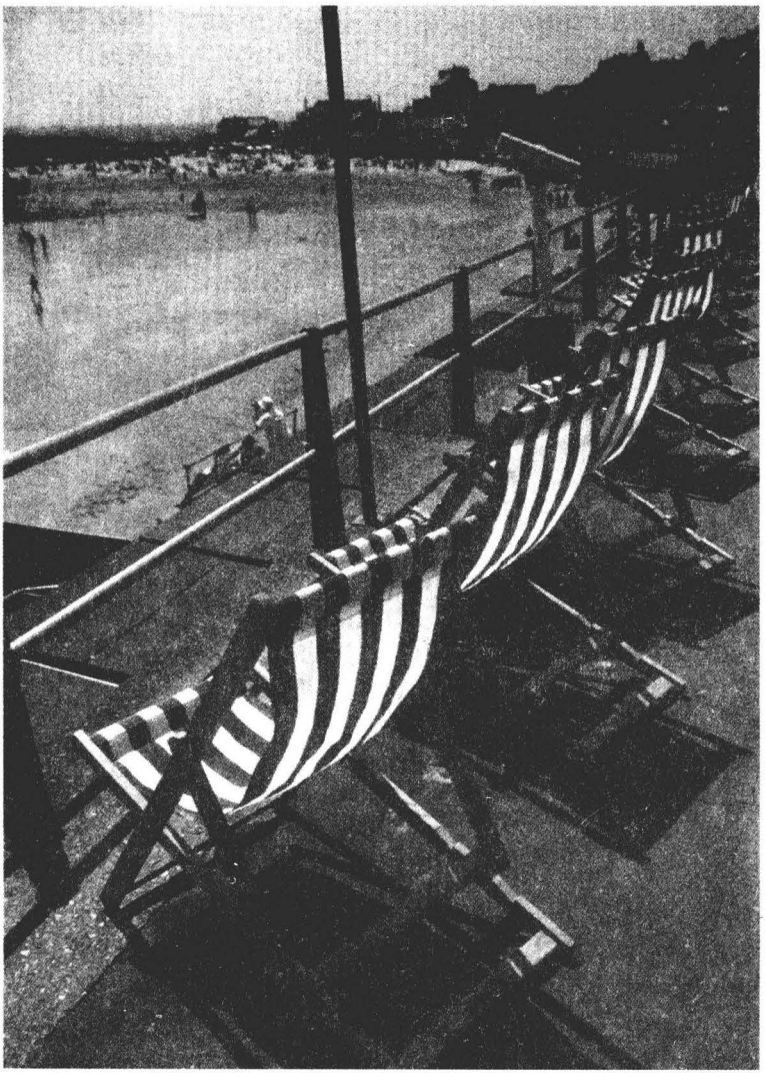
Tolkien'in çocukları, onun çalışmaları sırasında kullandığı kutular dolusu Koh-I-Noor marka renkli kalemlerin ve çeşitli boya tüplerinin her zaman etrafa saçılmış olarak bulunduğunu yazmışlardır. Renkleri, Yanık Toprak [kırmızıya çalan kahverengi], Kızıl Göl [koyu kırmızı] ve Gomagota [turuncumsu bir sarı] olarak hatırlıyorlardı. Dil. Ve sözcükler. Her zaman için dil ve sözcükler. Bunlar Tolkien'in kullandığı aletlerdi. Bir keresinde, bir sözcüğün sadece anlamı açısından değil, içerdiği ses açısından da kullanılabilir olduğunu söylemişti. Eğer sözcükler bir iç güzelliğe sahipse, onlarla resim de yapılabilirdi. İşinde oldukça başarılı bir konuma gelen Tolkien, bir yandan da resimler çiziyor ve onları boyuyordu.

Evin dışında, Tolkien'in orada okumayı, uyumayı ve çalışmayı çok sevdiği bir bahçe vardı. Ana bahçeye eklenmiş, küçük bir müştemilatın içinde Edith, gün boyunca keyiflendirici ıslıklar çalan egzotik kuşlarla uğraşırdı. Tolkien, bahçe işlerinden zevk alır,

bir şeyler dikmeyi ve başlattığı şeylerin sonuçlarını görmeyi severdi. Toprağı ve memleketini seviyor, İngiltere'nin kırsal alanlarının nasıl değişip farklılaştığını, kırsal yaşamın nasıl yok olduğunu görerek öfkeleniyordu. Çocukluğunun tarlalarını ve çiftliklerini yeniden ziyaret ettiği zamanlarda, onların yerini kent yapılaşmasının, karakteri ve geçmişi olmayan binaların aldığını görerek dehşete düşmüştü.

Yaz aylarının bir bölümünde, çocuklarıyla oyunlar oynamak, hatta ailesiyle birlikte tatile çıkmak için Tolkien'in eline biraz daha fazla zaman geçiyordu. Artık dört çocukları vardı; kız çocukları Priscilla, 1929 yılında doğmuştu. O zamanlarda, yabancı ülkelere gezilere çıkmak, bugün olduğundan çok daha az yaygındı ve Tolkienler tatillerini genellikle İngiltere'nin kıyı şeritinde geçirirlerdi. Aslında, gerçeği söylemek gerekirse, yabancı dillere olan bütün o sevgisine rağmen, Tolkien, tam bir İngilizdi ve kendi ülkesinde kalmayı tercih etmekteydi. Aile, genellikle İngiltere'nin batısındaki Dorset'e ya da Lyme Regis veya Milford-on-Sea'ye giderdi. Kumsallar bazen biraz kayalı olur, su her zaman için ılık olmaz ve güneş de sürekli parlamazdı. Ama bütün bunlar hiç sorun değildi. Burunlarına gelen tuzlu suyun kokusu ve burasının İngiltere'nin en uç noktası, bilinen ve tanıdık olanın sınırı olduğu bilgisi yeterdi. Birine bir okyanus gösterin, kesinlikle ondan ilham alacaktır, derdi Tolkien.

Kıyı kasabalarının kendi karakterleri vardır. Küçük kafeler ve çay salonları, küçük sevimli hediyelikler ve kartpostallar, ısırdığınız zaman dişlerinizi kıracakmış gibi gelen sert şekerleme parçaları. Ayrıca, yüzünüzü yıkamanızı gerektirecek kadar yapış yapış bir

Tolkien ve ailesinin tatillerini geçirmek için sık sık gittikleri Lyme Regis

hale getireceğini garanti eden elma şekerleri ve pamuk şekerler de vardır.

Kış gelip de eve döndüklerinde, Aralık ayının o taçlandırılmış ihtişamlı günleri ortaya çıkardı, sihirin beden bulduğu ve gizemin her köşe başında pusuya yattığı günler. Noel. Sadece sadık birer Katolik oldukları için değil, ayrıca Tolkien dünyayı bir çocuğun gözlerinden görebildiği için de Noel günleri, Tolkien ailesi için çok özel zamanlardı. Noel'in genç bir insana neler hissettirdiğini biliyor, çünkü onları kendisi de hissediyordu. Noel, Hazreti İsa'nın doğumu anlamına geliyordu, şüphesiz. Bu bir gerçekti. Ama bu olay, aynı zamanda, dünyaya gerçek ışığın gelişiydi ve buna bağlı olarak, iyiliğin ve mutluluğun gerçek olduğunun, sonsuza dek sürebileceğinin de kesinliğiydi.

Çocukları, Noel Baba'ya ya da diğer adıyla Santa Claus'a daima mektuplar yazmış ve mektuplarına da yanıtlar almaya alışkın olarak büyümüşlerdi. Tolkien, çocuklarına, Noel Baba'nın neler yapmakta olduğunu ve gerçekleşmek üzere olan şeyleri açıklayan uzun, özenli mektuplar yazmak için zaman harcar, bunu yapmaya özel bir ilgi gösterirdi. Bu mektupların gerçek gözükmesi için o kadar gayret gösterirdi ki postacıdan – bazen biraz para teklif ederek – onları, Tolkienler'in evine sanki gerçek mektuplarmış gibi getirmesini isterdi.

Yaz tatillerinin verdiği keyfin ve Noel'in büyüsünün yıl boyunca devam ettiğine emin olmak isteyen Tolkien, işte o zamanlar, çocukları için toprağın içine oyulmuş çok rahat ve sıcacık kovuklar, minicik yaratıklar, savaşlar ve büyülerle ilgili bir öykü yazmaya karar verdi. Ama bu konudan daha sonra ayrıntılı bir şekilde

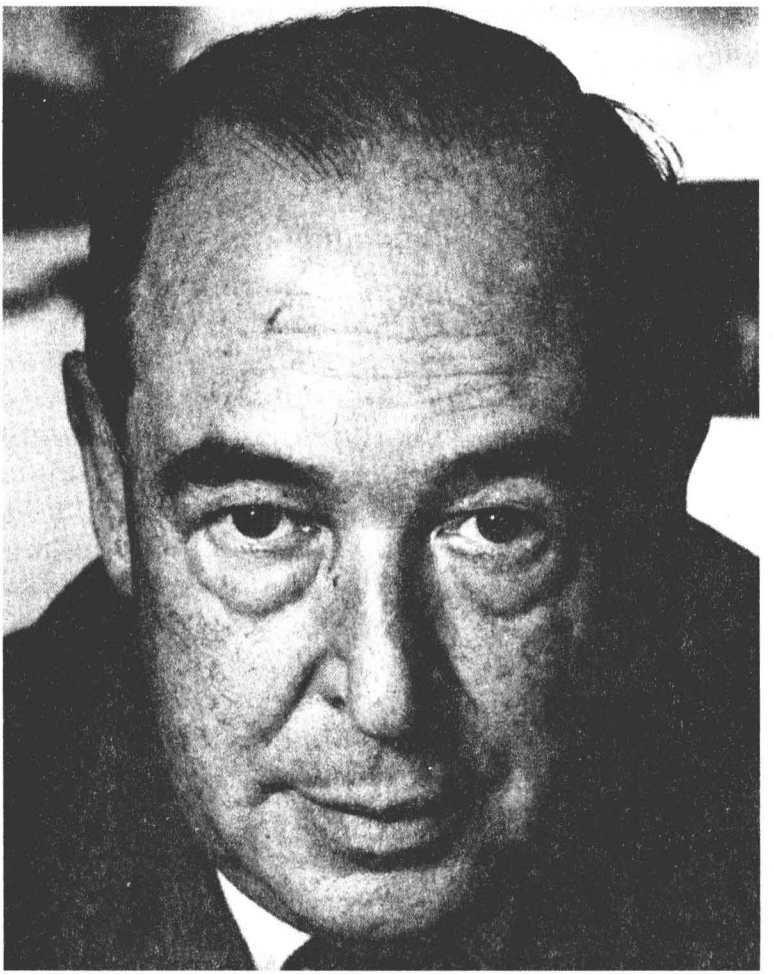
bahsedeceğiz. Şimdi sırada dostluklar var.

C. S. Lewis, Tolkien'i ilk olarak, 11 Mayıs 1926'da, Lewis'in profesör olduğu üniversitede bir İngilizce bölümü toplantısında fark etmişti. "Onunla, toplantı sonrasında biraz konuştum," diye yazmış Lewis günlüğüne. "O, sakin, solgun, akıcı ve ufak tefek bir adamdı." Bu pek iyi bir başlangıç sayılmaz. Özellikle de, şimdiye dek var olmuş en büyük ve en verimli edebi dostluklardan birinin başlangıcı olarak bu olay gösteriliyorsa.

Clive Staples Lewis, sadece Jack olarak tanınmaktan hoşlanan biriydi. Sadece Jack Lewis. Onu tanıyan bir adam – Kanadalı yazar Tom Harpur – onun kocaman kırmızı suratı, ağır hareketleri ve kalın sesiyle bir kasaba benzediğini söylemişti. Ama hiçbir kasap onun gibi konuşamaz ya da yazamazdı. O, *Aslan, Dolap ve Cadı*, *Son Savaş* ve *Büyücü'nün Yeğeni* gibi kitapları içeren Narnia öyküleri,[1] *Screwtape Letters*, *Mere Christianity* gibi yapıtlar, kaydadeğer bir bilimkurgu üçlemesi, on altıncı yüzyıl edebiyatı analizleri ve yazıdaki romantizmin tarihi üzerine eserler üretmiş bir yazardı. Lewis birinci sınıf bir edebiyat araştırmacısı, harika bir yazar ve yüzyılın – belki de gelmiş geçmiş – Hıristiyan mesajının en büyük ve en popüler ileticisiydi.

İki adamın tanışmalarının kısa bir süre öncesinde Tolkien, Oxford'daki profesörlerin okudukları, yazdıkları ve düşündükleri konuları aralarında tartışmaları için Kömürısıranlar [Coalbiters] adlı kulübü kurmuştu. Topluluğun ismi İzlanda dilindeki *kolbitar*

1.– Gerçekten de çok güzel olan bu kitaplar, Türkiye İş Bankası Yayınları tarafından "Narnia Günlükleri" adıyla yayınlanmaktadır. Okumanızı tavsiye ederim. çn.

Dostları tarafından Jack olarak bilinen C. S. Lewis.
Döneminin – hatta gelmiş geçmiş – Hıristiyan yazarlığının
en önemli ismi ve Tolkien'in yakın dostu.

teriminden gelmektedir ve bu sözcük kışın, ateşe neredeyse kömürü ısıracak kadar yakın oturan insanları tanımlamak için kullanılırdı. Kulübün kuruluşundaki amaç, tümü de İskandinavya ve kuzey Avrupa mitolojisi ve edebiyatıyla ilgilenen, benzer kafa yapılarına sahip adamların ilgi alanlarını paylaşmak üzere bir araya gelmeleri ve akşamlarını ateşin karşısında oturup konuşan dostlar olarak geçirmeleriydi.

Kısa bir süre sonra, uzmanlardan oluşan bu küçük seçkin topluluğun arasına dışardan insanlar da katılmak istedi; bunlardan biri de Jack Lewis'ti. Bunu kuzey efsaneleri konusunda bilgisiz biri oluşu yüzünden değil, eskiden bir süre o konuları araştırmış, ilham, hatta inanç bulmak uğruna kuzeye doğru bakmış biri olduğu için istemişti. Ama o sarışın tanrılar, Lewis gibi zeki ve bilgili bir adam için fazlasıyla yetersiz kalmışlardı. O, bir Hıristiyan olacaktı. Yazılarında, kendisini dünyadaki bütün din değiştiren kişilerin arasındaki en gönülsüzü olarak tanımlıyordu, ama bununla birlikte Hıristiyan inancını inanılmaz bir güç ve bilgelikle kucaklamıştı.

Tolkien'den farklı olarak Lewis, bir Anglikan'dı ve İngiltere Kilisesi'ne bağlıydı. Katolik öğretilerinin bir bölümüne inanıyordu, ama hiçbir zaman Katolik Kilisesi'ne katılmayacaktı. Kuzey İrlanda'da, çok itaatkâr olmasa da bir Protestan olarak yetiştirilmiş olması yüzünden Katolik düşüncelerine karşı birtakım önyargılar edinmiş olabilirdi. Kuzey İrlanda, o zamanlar ve şimdi bile, üzücü bir şekilde, iki grup arasında kan dökme noktasına varacak kadar bölünmüş bir durumdadır. Aslında, Tolkien zaman içinde şöyle şikayet edecekti: Eğer Lewis'a zulüm görmüş bir Protestan'dan

bahsedecek olsam hemen elinden gelen bütün yardımı yapar. Ama öldürülmüş Katolik bir rahipten bahsettiğim zaman bana güçbela inanacaktır.

Lewis, yaşamının büyük bölümünü bir bekâr olarak geçirdi; kendisi gibi bir yazar olan erkek kardeşi Warnie ile birlikte yaşıyordu. Aslında, o dönemlerde bir Oxford profesörünün tipik dünyasına erkekler fazlasıyla hakimdi ve Tolkien'in eşi Edith, bu yüzden zaman zaman çeşitli zorluklar yaşıyordu. Edith, Oxford'daki akademik ortamın içinde başarılı olabilmek için profesörlerin ve onların ailelerinin katılmak zorunda oldukları, birbirini izleyen cemiyet toplantıları konusunda da gerçekten pek rahat değildi. Ama Jack Lewis'i seviyordu. O, Tolkienler'in evine sık sık davet edilirdi; zaman içinde Lewis ile Tolkien arasındaki ilişki giderek gelişmeye başladı. Bu ilişki, üniversite yoldaşlığının, bira ve tütünün, patlayan kahkahaların ve ince esprilerin arasında iyice gelişecekti. Bu iki adamın çevresi Kömürısıranlar'ın diğer üyeleri tarafından sarılmıştı ve bu topluluk en sonunda Inkling'ler[1] olarak tanınacaktı.

İnsanlar grubun ismine uzun yıllar boyunca şaşıracaklardı, hatta üyelerin bir bölümü bile grubun niçin böyle isimlendirildiği konusunda asla tamamen emin olamadılar. Tolkien, bu ismin, mürekkep içinde çalışan, belirsiz ya da yarı oluşmuş fikirlere sahip

1.– *Inkling*: Bu sözcüğün sözlük anlamı, "ima, işaret, sezgi, kuşku ya da herhangi bir konu üzerinde belirsiz bir fikrinizin olması" şeklinde belirtilir. Sözcüğün içinde yer alan *-ling* soneki isimde küçültme oluşturan bir ektir, yani *duck* "ördek", *duckling* "ördek yavrusu" anlamına gelir. Ama Oxford profesörlerinin oluşturduğu bu grubun her üyesinin epeyce mürekkep yalamış olduğu düşünülürse, içinde Türkçe karşılığı mürekkep olan *ink* sözcüğünü bulunduran *Inkling* isminin seçilmesindeki amaç belki biraz daha net anlaşılabilir. ç.n.

Merton College'de kıdemli akademisyenlik yapan Hugo Dyson.
Bir Inkling ve Tolkien'in arkadaşı.

insanları tanımlayan bir sözcük oyunu olduğunu söylemiştir. Topluluk 1930'ların ortalarından 1940'ların sonlarına kadar, genellikle Lewis'in Magdalen College'deki odasında olmak üzere bir araya gelmeyi sürdürecekti. Toplantılara genellikle, içlerinde Neville Coghill, Hugo Dyson, Lord David Cecil, Colin Hardie ve daha sonraki zamanlarda Charles Williams'ın bulunduğu on ya da on beş erkek katılırdı. Tolkien, Lewis ve Warnie düzenli olarak katılan isimlerdi. Toplantılar genellikle gecenin ilerleyen saatlerine kadar sürer, bol miktarda sherry [beyaz İspanyol şarabı], porto şarabı ve bira tüketilirdi. Aralarından biri, üzerinde çalışmakta olduğu bir çalışmasını okur ve orada bulunan diğerleri, çoğunlukla, aylardır üzerinde çalışıyor olduğu şeyi okumuş olan zavallı adamın duygularına pek fazla aldırmaksızın acımasız yorumlarda bulunurlardı.

Hugo Dyson, Reading Üniversitesi'nde öğretim üyeliği ve Oxford, Merton College'de özel öğretmenlik yapıyordu. Özel öğretmen, kendisine verilmiş kız ya da erkek öğrencilere yol gösteren, onların çalışmalarını denetleyen bir üniversite öğretmeni demektir. Dyson, Lewis'ın gerçek Hıristiyanlık'a dönüşünde etkili olmuş insanlardan biriydi. Yazar ve eleştirmen olan Neville Coghill, 1957 yılında Merton College'de İngilizce profesörü olacaktı. Lord David Cecil, diğer üyelere göre Inkling toplantılarına çok daha seyrek katılan bir isimdi, Oxford'daki Wadham College ve New College'de üstlendiği kıdemli akademisyenlik görevleri Lord David Cecil'i son derece meşgul ediyordu. Bir kıdemli akademisyen, o akademinin en eski elemanlarından birisi demektir. Bir dönem Roma'daki İngiliz Okulu'nun müdürlüğünü yapmış

Uzman bir dilbilimci ve bir Ingling olan Colin Hardie.

olan Colin Hardie, o günlerde Magdalen College'de özel öğretmenlik yapıyordu. Topluluğa daha sonraki bir aşamada katılan Charles Williams ise oldukça yetenekli bir romancıydı, ama *All Hallow's Eve* ve *The Place of the Lion* gibi kitapları hak ettiği değerleri tam olarak bulamamış klasikler olarak kalacaktı. Tolkien de genellikle, onların değerinin pek farkına varamayan adamlardan biriydi.

Tolkien, arkadaşlarının çalışmalarına karşı son derece eleştirel olabiliyordu. Böyle davranmak onun işiydi. Tolkien'in, Lewis'ın *Aslan, Dolap ve Cadı* adlı eserinde, özellikle Noel Baba'nın çocuklar için özel armağanlar getirerek öyküye girdiği sahneyle ilgili ciddi tereddütleri vardı. Mitleri ve efsaneleri böylesi bir üslup içinde birbirlerine karıştıramazsınız, diyordu. Ona göre, insanların genellikle yaşamadıkları hayali bir diyar yaratıp ardından da ortaya insan icadı bir karakter çıkartılamazdı. Ama bu olay hem Lewis için hem de o zamandan bu yana gelen pek çok okur kuşağı için uygundu.

Inkling'lerin bir bölümü, salı sabahları Kartal ve Çocuk isminde, ama sürekli müşterileri tarafından Kuş ve Bebek olarak da bilinen bir Oxford pub'ında buluşmayı bir âdet edinmişlerdi. Buradaki toplantılar üniversitede yapılanlarla karşılaştırıldığında çok daha az ciddiydi ve Tolkien bu durumdan büyük keyif alırdı. Üzerinde çalışmakta olduğu yazılarını, biraz sinirli ve heyecanlı bir sesle, ama arkadaşlarının yazdıklarıyla ilgili söyleyeceklerini duymaya istekli bir şekilde okurdu. Onların görüşlerini değerlendirir ve dürüst davrandıklarını bilirdi. Hobbit diye isimlendirilen küçük bir yaratığın kovuğundan dışarıya çıkması gibi, Tolkien'in

Oxford'daki Kartal ve Çocuk isimli pub.
Tolkien ve dostları tarafından Kuş ve Bebek adıyla anılır.

öyküleri de saklandıkları yerden dışarıya çıkmaya başlamışlardı. Çünkü Tolkien'in düşüncelerini sınaması ve masalcılık konusundaki yeteneklerini keskinleştirişi genellikle bu Inkling toplantılarında olmuştur.

C. S. Lewis'in kardeşi Warnie, günlüğünde o toplantıları şöyle anlatıyordu: "Yarım düzine ya da daha fazla insan geldiğinde, çay servisi yapıldığında ve pipolar doğru düzgün yakıldığında, 'Pekâlâ, hiç kimsede bize okuyacağı bir şeyler yok mu?', derdi Jack. Ortaya bir elyazması metin çıkar ve biz de onun üzerinde bir yargıya varmak için oturup dinlerdik."

Grubun evli olmayan üyelerinden farklı olarak Tolkien, ailesine karşı sorumlulukları yüzünden diğer üyeler ve arkadaşlarıyla asla o kadar çok zaman harcayamazdı. Ve sonunda Lewis de, din değiştirerek Hıristiyanlık'a geçmiş Yahudi bir Amerikalı olan Joy Davidman'la evlendiğinde, o da arkadaş grubuyla daha az zaman geçirmeye başlayacaktı. Artık Tolkien'le de daha az zaman geçiriyordu. Tolkien ve Edith, tavırları çağın İngiliz orta sınıfının alışık olduğu yaklaşımlardan kesinlikle farklı olan Joy'u asla tam olarak anlamayacaklardı. Ama Tolkien ve Lewis, gerçek dostlar olarak kalmayı sürdürdüler. Birlikte uzun yürüyüşlere çıkar, kişisel konuların yanında felsefi konularla ilgili derin tartışmalara dalarlardı. Oxford'daki İngilizce müfredat programının tümünü, Eski İngilizce ve Ortaçağ İngilizcesi'ne daha fazla önem vererek ve bunu öğrenciler için çok daha ilgi çekici bir hale getirerek, tekrar gözden geçirip değiştirdiler.

Lewis ve kardeşi, Tolkien'in Lewis'in Oxford'daki çalışma odasında bulunan eski deri bir koltuğun üzerine keyifle yayılışını,

Lewis'ı dinlerken kafasını nasıl da arkaya doğru attığını, sevgiyle hatırlıyorlardı. Sonra, Tolkien aniden ileriye doğru sıçrar ve bir şeyi kanıtladığında ya da Lewis'ın büyük olasılıkla Katolik inancıyla ilgili söylediği bir şeylere karşı çıktığında, küçücük bedeni hayatla dolup taşardı. Ardından arkadaşlar kahkahalarla gülerlerdi. Lewis, ona tütününden biraz daha önerir, ama Tolkien genellikle kendi tütününü tercih ederdi. Tolkien, zaman zaman Lewis'a odasını biraz temizlemesi gerektiğini söylerdi. Külleri halıya yedirmeye ve buruşturulmuş kâğıtları bir köşeye atmaya devam edemezsin, diye itiraz ederdi Tolkien. Lewis onun söylediklerini duymamazlıktan gelir ve şimdi yapılacak olan şeyin Kuş ve Bebek'e ya da belki de başka bir puba, Doğukapısı'na [Eastgate] gitmek olacağını önerirdi. Genellikle de gidilirdi.

Hobbit'in yayınlanışı, ki bu olayı bir sonraki bölümde ayrıntılarıyla anlatacağız, Lewis'i sadece iyi bir dost olarak değil bir yazar olarak gerçekten etkilemişti. Londra'da *The Times* gazetesine şöyle yazacaktı: "Şu iyice anlaşılmalıdır ki, bu kitap, sadece ilk okunuşunda çocuklar için başlığı altında değerlendirilebileceği için bir çocuk kitabı sayılabilir, ama birçok kez okunmalıdır. *Alice* çocuklar tarafından ciddi bir biçimde ve yetişkinler tarafından da kahkahalarla okunmuştur; ama diğer taraftan *Hobbit* çok genç okuyucularına komik gelecektir, sadece yıllar sonra, onuncu ya da yirminci kez okunuşu sırasında, içinde barındırdığı her şeyi böylesine olgun, dostça ve kendi tarzında gerçek kılmak uğruna bilginin nasıl da becerikli bir şekilde kullanıldığının ve gösterdiği derin yansımaların neleri kat ettiğini fark etmeye başlayacaklardır. Kehanette bulunmak tehlikelidir: ama *Hobbit* bir klasik olduğunu

kanıtlayacaktır."

Lewis, elbette haklı çıktı. Ama eğer bu kitap ve Tolkien'in yazdığı diğer kitaplar birer klasik olacaklarsa, bu adamlar arasındaki dostluk da öyle olacaktı. C. S. Lewis, sonunda 1963'te – Başkan Kennedy ile aynı günde – öldüğünde Tolkien'in aklı başından gitmişti. Jack Lewis için, o ihtiyaç duyulan bir arkadaş ve gerçek bir dosttu, demişti Tolkien. Onu çok fazla özleyeceğim ve hiçbir zaman unutmayacağım.

Tolkien, Lewis'e ve diğerlerine karşı iyi bir dosttu, çünkü o bir dost olarak kalmasında fayda olan, iyi bir adamdı. Onun için gerçek dostluğun anlamı, ne zaman bir dost gerekse o anda orada hazır bulunmak demekti. Belki de tam kahvaltıdan önce Inkling'lerden birisi kapısını çalar ve ortak bir arkadaşlarının başının bir tür belaya girdiğini söyleyebilirdi. Tolkien büyük bir hızla, her zamanki yünlü ceketini ve pazen spor pantolonunu üzerine geçirir, ceplerine piposunu, tütününü ve parasını doldurup kapıdan fırlayıp çıkardı. Başkaları için, onların kendisi için yapmalarını beklediği şeylerden daha fazlasını yapmazdı. Karşılıklı bir anlayış, bunu hep böyle açıklamıştır.

Tolkien'in öğrencilerinden bazıları, sonradan onun arkadaşları arasında yer alacaklardı, bu, bir öğretmen olarak ustalığı yanında bir insan olarak gösterdiği sıcaklığa da bir övgüdür aslında. Bu isimlerden birisi, aile içinde Merry [Neşeli] Tom olarak bilinen Meredith Thompson'dı. 1930lar'da Kanada'dan, Manitoba'daki Winnipeg Üniversitesi'nden Oxford'a okumak üzere gelmişti ve zaman içinde Kuzey Amerika'da son derece saygı duyulan bir profesör olacaktı.

Simonne d'Ardenne, 1930'lu yıllarda onun başka bir öğrenciydi ve ileride anavatanı Belçika'da profesör olacaktı. O ve Tolkien, aralarındaki dostluğu mektuplar aracılığıyla sürdürdüler ve bu son derece zeki ve duyarlı kadın tarafından Tolkien'e, yaklaşan savaşın dehşetini ve karmaşasını daha iyi anlamasına yardımcı olacak eşsiz ipuçları verilmişti. Tolkien tarafından yazılmış mektuplarda, onun Adolf Hitler ve Nazizm'in ne kadar kötü olduğunu, daha bu diktatörden evrensel olarak nefret edilmeye başlanmadan önce anladığını görebiliyoruz. Sonunda Almanlar d'Ardenne'nin köyünü işgal ettiler. O ve bölgede yaşayan diğerleri müttefik savaş pilotlarının İngiltere'ye kaçmalarına ve yeniden uçmalarına yardım ettiler. Tolkien, d'Ardenne'i savaştan sonra ziyaret etti ve her zaman için Belçika'ya karşı özel bir sevgi besledi. Bu, derdi, bir ülke için uygun bir büyüklüktür; uluslar her zaman için çok fazla büyüme tehlikesiyle karşı karşıyalar.

Elaine Griffiths de zaman içinde bir aile dostu haline gelen bir diğer eski öğrencisiydi. Tolkienler'in çocuklarını onlara ufak tefek ikramlarda bulunmak için dışarı çıkarırdı ve Edith ile Tolkien için güvenilir bir dert ortağı olmuştu. Ama onun Tolkien öyküsüne yaptığı en önemli katkı başka bir noktada yatmaktadır. Çünkü elyazmalarını, Londra'da George Allen & Unwin isimli bir yayınevinde çalışan Susan Dagnell'e veren Griffiths'di. Tolkien'in bir süredir üzerinde çalıştığı kitap işte bu şekilde ortaya çıkacaktı. Yayıncılar etkilenmişlerdi. Okur dünyasının neredeyse tamamı da. Kitabın ismi *Hobbit*'ti.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TOPRAĞIN İÇİNDE BİR KOVUK

İşin tuhaf tarafı, Tolkien'in kendisinin bile *Hobbit*'i tam olarak ne zaman yazmaya başladığını hatırlayamamasıdır. 1930'dan sonra ve 1935'ten önce olduğunu biliyordu, ama tam olarak ne zaman başladığı gerçekten belirsizdi ve bu konuda emin değildi. "Boş bir yaprağın üzerine 'Toprağın içinde bir kovukta bir hobbit yaşardı,' diye karaladım. Bunu niçin yaptığımı bilmiyordum ve şimdi de bilmiyorum. Uzun bir süre bu konuyla ilgili hiçbir şey yapmadım ve birkaç yıl boyunca Thror'un Haritası'nın yapımından ileriye gitmedim. Ama çalışmam, bin dokuzyüz otuzların başlarında *Hobbit* şeklini alacaktı." Büyük olasılıkla, Tolkien bu kitabı, yaşamının büyük bölümü süresince yazmayı sürdürmüştü. Buraya birkaç not, şuraya bir gözlem, yatma vaktinde okumak için çocuklara anlatılacak bir öykünün ve üniversiteye doğru bisiklet sürerken kafasının içinde koşuşturan bir düşüncenin eklenmesi. Bunlar, sonuçta bir kitap olarak yayınlanacak şekilde tam bir öykü oluşturabilir miydi? Ve insanlar bunu gerçekten okumak isterler miydi? Tabii ki hayır.

Kitabı henüz okumamış olanlar için – sizi büyük bir eğlence ve heyecan bekliyor – öyküyü şöyle özetleyebiliriz. Bilbo Baggins, güvenli ve sıcak evinde yaşamak dışında hiçbir şeyden hoşlanmayan

bir hobbittir. İhtirasları yoktur ya da şan, şöhret ve macera adına birtakım hevesler duymamaktadır. O, sadece sıradan bir hobbitti. Hobbit nedir mi? Tamam, hobbit, uzunluğu iki ile dört ayak [60 – 120 cm] arasında değişen ve ayakları kıllarla kaplı olan küçük bir yaratıktır.

Bilbo, bir gün piposunu uzaklara doğru üflerken, tuhaf giysiler içindeki yaşlı bir adam tarafından rahatsız edilir. Bu, kılık değiştirmiş iyi bir büyücü olan Gandalf'tır. Gandalf, Bilbo'nun bir serüvene katılmasını ister, ama Bilbo, bu fikri çekici bulsa da kabul etmemeyi tercih edecektir. Büyücüye ertesi gün gelmesini ve kendisini çaya beklediğini söyler. Aslında, sadece onu başından savmaya çalışmaktadır.

Ertesi gün, kapının zili gerçekten de çalar, ama karşısında Gandalf yerine cüceler vardır – bir sürü cüce. Cüceler evlerindeymiş gibi davranırlar, ardından yiyecek ve içecek isterler, ama sayıları öylesine fazla ve istedikleri şeyler öylesine çoktur ki zavallı Bilbo ne yapacağını bilemez hale gelir. Onların ardından Gandalf da gelir. Aslında tüm bunlar onun işidir. Bilbo'nun kapısına, hobbitin bir hırsız olarak (aslında, Bilbo elbette ki hırsız değildir!) hizmet verdiğini ilan eden bir işaret koymuştur ve cüceler de böyle birine korkunç derecede ihtiyaç duymaktadır, çünkü onlardan çalınmış ve kötü ejder Smaug tarafından korunan hazinelerini geri almak istemektedirler.

Cüceler bodurdur ve yapıları güçlüdür – hobbitlerden çok daha dayanıklıdırlar – ve Bilbo biraz da korkmuştur. Ancak dağlara, geçmişlerine ve hazineye dair şarkılar söylemeye başladıklarında Bilbo kendisini iyice huzursuz hissedecektir. Anlattıkları kulağa

öylesine heyecan verici gelmektedir ki. Yine de, diye düşünür, bırak onlar serüvenlerine çıksın, ama bu olay bana göre değil. Bilbo, yorucu günün sonunda uykuya dalar. Ama ertesi sabah uyandığında, cücelerin gerçekten de onun kendilerine katılmasını istediklerini fark eder; onu Yeşil Ejder Hanı'nda beklemektedirler. Artık kaytarmak için hiçbir şansı kalmamıştır ve küçük dostumuz onlarla gitmek zorundadır.

On üç cüce, Bilbo ve Gandalf, uzaktaki Yalnız Dağ'a doğru – korkunç Smaug orada yaşamaktadır – yola çıkarlar, yolculuk boyunca sürekli olarak tehlikelerle karşı karşıya geleceklerdir. Bir noktada, neredeyse troll'ler tarafından yeneceklerdi ve tek kurtuluşları güneşin ilk ışıklarıydı. Troll'ler[1] karanlığa, geceye ait varlıklardır ve şafak onları taşa çevirir. Onlara gereken yardım birtakım elflerden ve hoş karşılanıp sığınabileceğiniz Yarmavadi'nin reisi Elrond'dan gelecektir.

1.– Troll(ler): Tolkien'in yarattığı Orta Dünya'nın kötü ırkı. Sindarin'de *torog*, Kara Lisan'da *olog* diye anılır. Troll'ler aslında İlk Çağ'da, bilinmeyen bir soydan, belki entleri taklit ederek Morgoth tarafından türetildiler. Sauron tarafından zaman içinde kötü işlerinde yaygın olarak kullanılacaklardı, ama değerleri aptallıklarıyla sınırlıydı. Çok iri yarı (belki entler kadar) güçlü, çirkin ve aptaldırlar. Derileri kalın, kanları karadır; büyük bölümü (Olog-hai dışında) güneş ışığına maruz kaldığında taşa dönüşür. Gerçekte asla akıllı olamasalar da Sauron zamanla zekâlarını günahkârlıklarıyla birlikte artırdı ve Üçüncü Çağ'ın sonuna doğru bazı troll'ler çok tehlikeli oldu. En az dört soyu bilinir: taş-troll'leri, mağara-troll'leri, tepe-troll'leri ve Olog-hai. Taş-trolleri bozulmuş bir westron dili konuşan ve insana en çok benzeyenlerdi. Yukarıda bahsedilen Bert, Tom ve William Huggins adlı troll'ler taş-troll'leriydi. Mağara ve tepe-trolleri Orkça'nın bozulmuş bir halini konuşur; mağara-trolleri yeşil renkliydi ve ayakları parmaksızdı. Sauron tarafından türetilen Olog-hai ise Kasvetormanı'nın güneyinde ve Mordor dağlarında yaşadı. Diğer troll türlerinden daha çevik ve yetenekliydiler. Sauron onları kontrol ettiği sürece güneşe dayanabiliyorlardı.
Ayrıntılı bilgi için bak *Hobbit*, Altıkırkbeş Yayın, Sözlükçe.

Önlerinde çok daha fazla tehlike uzanmaktadır. Orklar[1] olarak da bilinen goblinlerin saldırısına uğrarlar ve Gandalf'ın kudretli büyüsü sayesinde ölümden güçbela kurtulurlar. Bu dehşet verici yaratıklardan kaçarken, Bilbo kaza eseri Gollum isminde iğrenç bir yaratık tarafından saklanan özel bir yüzükle karşılaşır. Gollum, yüzüğü geri almaya uğraşırken Bilbo'yu öldürmeye çalışır, ama Bilbo yüzüğü taktığı zaman görünmez olduğunu keşfeder. Bu yüzük, şüphesiz ki Tolkien'in diğer kitaplarında da başrolde yer alacaktı.

Bunları daha korkutucu olaylar izler. Yalnız Dağ'a doğru yollarına devam eden yolcular, vahşi wargların[2], yani orkların müttefikleri olan kötü kurtların saldırısına uğrayacaklardır. Bilbo ve arkadaşları cesurca dövüşürler, ama geri çekilmek zorunda kalıp ağaçların tepelerine tırmanırlar. Bu tehlikeden onları oradan alıp güvenli bir yere uçuran kartallar tarafından kurtarılırlar. Ardından karanlık ormanların içinden geçerler ve yeniden saldırıya uğrarlar, bu kez dev örümcekler saldırmıştır. (Güney Afrika'da ısırılan minik Tolkien'i hatırlıyor musunuz?) Bilbo cesurca dövüşür ve yolculukları

1.– Ork(lar) : Orta Dünya'nın kötü Irkı. Ork ırkı, İlk Çağ'ın başlarında Melkor tarafından yakaladığı elflerin kötülükle beslenişiyle yaratıldılar. Kendi başlarına üreyen bir ırk oldukları için Melkor'un Zincirlenişi döneminde çoğaldılar; elflerle savaşmaya ve çevreye zarar vermeye başlayarak Melkor'un en kalabalık hizmetkâr grubunu oluşturacaklardı. Morgoth'un Dünya'dan sürülmesinden sonra Saruman tarafından kullanıldıkları görülse ve bazen bağımsız hareket etseler de esas olarak Sauron'un hizmetkârları sayıldılar. Sürekli olarak Özgür Halklar'la savaşmayı sürdüren orklar, elf ırkından üretildikleri için güçlü savaşçılardı ve doğal olarak ölmezlerdi. Kabileler aralarında değişiklikler gösterseler de genellikle bodur, çarpık bacaklı, uzun kollu, karanlık yüzlü, şaşı ve uzun pençeliydiler. Ork ırkının çoğu, Uruk-hai dışında, güneşi sevmez, onun altında güçleri zayıflar ve karanlığı tercih ederdi. Tünel kazımı ve silah yapımı işlerinde yetenekliydiler; ilaçları acı ama çok etkiliydi. Kirli, kalın giysiler giyer, ağır ayakkabılar kullanır; her tür güzellikten nefret eder, öldürüp yok etmeyi severlerdi. Yay, kargı ve kılıçlar dahil olmak üzere pek çok silah kullandılar. >>>

ilerledikçe, cesaretinin ve olgunluğunun iyice geliştiğini kanıtlar. Cücelerin ona olan saygısı artar, ki Gandalf'ın ta en başından beri Bilbo'yu bu serüvene yollamaktaki asıl amacı da budur.

Bir ejderle yapılan dövüşler, yeni yakalanmalar ve ardından gelen kaçışlar. Peki, ya şuna ne dersiniz? Ejder Smaug, ateşler püskürterek gökyüzünde uçarken, usta bir okçu tarafından vurulur ve düşürür. Okçu, ejderi, kendisine yaşlı ve bilge bir kuş tarafından gösterilmiş en hassas noktasından vurmayı başarmıştır. Bütün bu olanların ardından Bilbo, anlaşmazlık sonucu birbirlerine karşı düşmanca davranmaya başlayan ve savaş tehdidine yol açan iki iyi topluluk arasına barış getirmeye çalışarak güçlü karakterini yeniden gösterecektir. Sonunda, her iki taraf da güçlerini, yarasalar, orklar ve bir araya gelmiş diğer kötü varlıklardan oluşan kocaman, karanlık bir orduya karşı birleştirirler. Hazine geri alınmıştır ve Bilbo da ödül olarak güçlü bir midillinin taşıyabileceği biri gümüş diğeri altın dolu iki küçük sandık – eğer istese çok daha fazlasını da alabilecektir – alır. Ama artık evine, yurduna, sevgili

Kan ve çiğ etten hoşlandıkları için diğer şeylerin yanında insanları, midillileri ve bazen kendi türlerini de yerlerdi. Birçok farklı ork soyu vardır; aralarında işbirliği olmasına rağmen genelde birbirlerinden de nefret ederlerdi. Bununla beraber gruplar arasında bir örgütlenme vardı; Puslu Dağlar'ın Orkları'nın başkenti Gundabad Dağı'ydı. Orkların soy yapısı ya da dişi orklar hakkında hiçbir bilgi verilmemiştir. Aralarında iletişimi kurmak için kaba bir dil yaratmış, Kara Lisan'ı ve Westron'un bozulmuş bir biçimini kullanmışlardı. Yazabilen orklar, Cirth'in bir biçimini kullandı. Orkları betimlemek için kullanılan sözcükler çoğu dilde benzerdir, ama hobbitler onları goblin diye de isimlendirir.

2.– *Warg*: Yabaneller'de gezinen kötü ruhlu kurtlara verilen isim; orkların akrabası sayılır ve Sauron'un hizmetkârları arasında yer alırlar. *Yüzüklerin Efendisi*'nde geçen, Puslu Dağlar'ın batısında yaşayan warglar, gerçek warg olarak görülmemelidir.
Ayrıntılı bilgi için bak *Hobbit*, Altıkırkbeş Yayın, Sözlükçe.

Shire'ına dönmek istemektedir.

Bilbo, evini ve içindeki her şeyi satılmaktan kurtarmak için tam zamanında geri dönmeyi başarmıştır. O kadar uzun bir süre boyunca ortadan yok olmuştur ki, herkes artık onun ölmüş olduğunu düşünmektedir. Bilbo, yeniden evine yerleşir, ama bir daha eski yaşamına geri dönemeyecektir. Bilbo değişmiştir ve diğer hobbitler de bunu fark ederler. Bilbo yüzüğü saklar, biraz şiir yazar, arkadaşları ve ailesiyle birlikte zaman geçirir. Her şey yolundadır. Ama bu, elbette ki onun öyküsünün sonu olamaz, değil mi?

Gerçekten de değildi. Ama kötü bir başlangıç sayılmazdı. 21 Eylül 1937'de yayınlanan kitap genellikle çok iyi eleştirilerle karşılaştı. Londra'daki *The Times* şöyle yazıyordu: "Yetişkinler tarafından tekrar tekrar okunabilen türde çocuk kitaplarını seven herkes, bu takımyıldızların içinde yeni bir yıldızın belirdiğine dikkat etmelidir. Fare ve Köstebek'in[1] serüvenlerinden hoşlanmışsanız, J. R. R. Tolkien'in yazdığı *Hobbit*'ten de hoşlanacaksınız demektir."

Son derece etkili olan gazete şöyle devam ediyordu: " Gerçek şu ki, bu kitapta daha önce hiç birleşmemiş bazı iyi şeyler bir araya getirilmiş: önce bir mizah duygusu, sonra çocukları anlayan ve şairlerin mitolojiyi kavrayışlarına sahip bir edebiyatçının olayları mutlu bir şekilde birleştirmesi. Profesör Tolkien'in karakterlerinden biri bir vadinin kenarında durup şöyle diyebiliyor: 'Burası elf gibi kokuyor'. Biz, bir elfin kokusunu bu kadar iyi alabilen başka

1.– Kenneth Grahame'ın *Söğüt Ağaçları'ndaki Rüzgâr* adlı 1908'de yayınlanan eserine gönderme yapıyor. Çocuklar kadar büyüklerin de hoşuna giden bu öykünün (Köstebek, Sıçan, Porsuk, Kurbağa) gibi karakterleri hem insan hem de hayvan özelliklerine sahiptir. Dilimizde daha önce *Dört Arkadaş* adıyla yayınlanmıştır. yhn.

J. R. R. Tolkien
THE HOBBIT
Unwin Books
THE HOBBIT
J.R.R.
TOLKIEN
THE HOBBIT
J.R.R.
TOLKIEN
Hobbit
oradaydık ve şimdi buradayız

bir yazar yetiştirene kadar yıllar geçebilir. Profesörün hiçbir şeyi icat etmemek şeklinde belirgin bir tavrı var. Troll'leri ve ejderleri doğrudan doğruya araştırmış ve onları okyanuslar dolusu "özgünlük" değerinde bir sadakatle tanımlıyor. Çizilmiş haritalar (içerdiği rünlerle birlikte) kesinlikle mükemmeller ve aynı bölgelerde gezinen genç yolcular tarafından da tamamen güvenilir bulunacaklardır."

Aynı bölgedeki genç yolcular. Aynı bölgedeki yaşlı yolcular. Ah, burada yolculuk edebilmek, Bilbo, Gandalf ve cücelerin eşliğinde yürümek ne büyük bir keyif ve ayrıcalık. Onlarla birlikte içmek, onların masallarını ve övünmelerini dinlemek, hatta ilerideki çalıların arasından çıkan karanlık güçler yüzünden dehşete düşmüş bir şekilde onlarla birlikte saklanmak. *Hobbit*'in kapağı, bir şatonun ağır ve kadim kapısı gibi açılır. İçinde yalnızca hayal edilmiş bir dünya vardır.

Tolkien'in kitabı bitirmesinin bu kadar uzun sürmesi çok tuhaftır. Kitap onu yayınlayan şirketin başkanı Stanley Unwin'e ilk kez gösterildiğinde bile tam anlamıyla tamamlanmış değildi. Ama Unwin, kitabın potansiyelini gördü, aslında en azından oğlu gördü. Bu tecrübeli adam, çocuk edebiyatıyla ilgili en iyi kararı çocukların kendilerinin vereceğini biliyordu. Elyazmalarını on yaşındaki oğlu Rayner'a verdi ve Rayner'ın yanıtı şöyleydi: "Bilbo Baggins, kendi hobbit-kovuğunda yaşayan bir hobbitti ve hiçbir zaman serüvenlere çıkmamıştı. Sonunda büyücü Gandalf ve onun cüceleri onu gitmeye ikna ettiler. Goblinlerle ve warglarla savaşırken çok helecan dolu zamanlar geçirdi, sonunda yalnız dağa ulaştılar; zırflı ejder Smaug'u öldürdüler ve goblinlerle yapılan

korkunç bir savaşın ardından eve döndü– emfes! Haritaların yardımıyla birlikte bu kitabın resimlendirilmeye hiç iktiyacı yok. Çok iyi ve 5 ila 9 yaşları arasındaki tüm çocukları cezbetmeli."

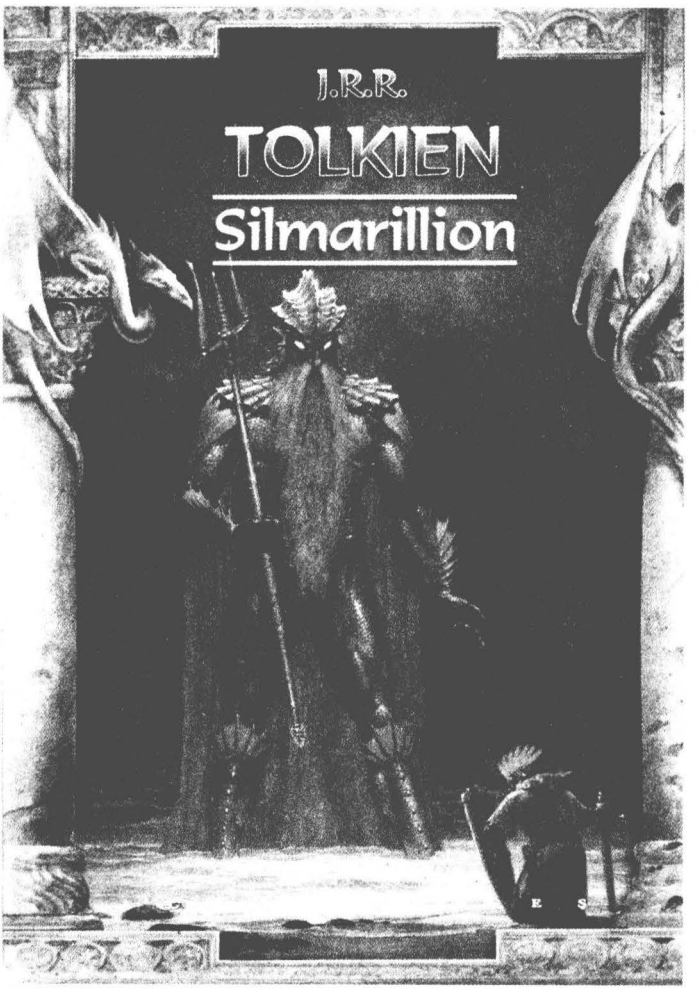
Rayner, yaptığı bu eleştiri için bir şilin almıştı, ama yazım hatalarıyla ilgili olarak babasının ona neler söylediğini bilmiyoruz. Ya da babasının, onun sadece küçük yaştaki çocukların bu kitaptan keyif alacağı hakkındaki ifadesini düzeltip düzeltmediğini. Aksine, kitap gençler ve yetişkinler tarafından hemen okunmaya başlamıştı bile. Tolkien, gelen eleştirilere ve kazanılan başarıya şaşırmıştı. Kitap ona önemsiz bir şilinden çok daha fazlasını kazandıracaktı. Örneğin, kitabı 1938 yılında önemli bir edebiyat ödülü kazanmış ve kendisine ödül olarak toplam elli pound ödenmişti. Çocukları, onun kahvaltı masasında içinde çekin bulunduğu zarfı açışını ve doktor masraflarını ödemesi için hemen Edith'e verişini hatırlıyorlar.

Şüphesiz *Hobbit*'ten hoşlanmayan insanlar da vardı. Eseri eleştiren birkaç yazı yayınlanmış ve Oxford Üniversitesi'nin kendi içinden de çok az tepki gelmişti. Oxford, ticari ve popüler başarıya şüpheyle yaklaşan bir yerdi ve böyle yaklaşmayı daima sürdürecekti. Tolkien'in kendisi bile, Jack Lewis'in Narnia kitaplarının ticari başarısının ardından edindiği popülerliğin, Lewis'e birtakım zararlarının dokunabileceğini öne sürmüştü. Ama *Hobbit*'in ilk baskısı Noel'e kadar tükendi ve kitabı Birleşik Devletler'de satmak için gereken hakları Houghton Mifflin yayınevi satın aldı, kitap o ülkede de başarılı olacaktı. Amerika'daki eleştiriler de çok iyiydi ve kitap *New York Herald Tribune*'ün en iyi çocuk kitabı ödülünü aldı.

Bununla beraber, başarı Tolkien'i çok fazla değiştirmeyecekti. Yazarak kazandığı para rahatlatıcı olmuş ve böylece aile üstlerine baskı yapan faturaların bir bölümünü artık ödeyebilecek hale gelmişti. Ama o hâlâ bir profesör, bir koca ve bir babaydı. Edith, onun bir yazar olarak giderek daha da fazla ün kazanması yüzünden, ailenin özel hayatının karışabileceği hakkında endişeleniyordu. Aslında o günler, hayranların, yazarların peşinde çok fazla koştukları dönemden önceydi, ama buna rağmen Tolkien, okuyuculardan mektuplar almaya başlamıştı bile, onlara yanıtlar yazmaktan keyif alıyor ve gelen mektupların bazılarını aşırı derecede ilham verici buluyordu.

Çocuklar büyüyor, babalarının ne yaptığının ve kim olduğunun her geçen gün daha fazla farkına varıyorlardı. Tolkien, sözcüklerini daktiloda onlara yazdırırken, nasıl farkında olmazlardı ki? Hiçbiri usta daktilocular değildi, ama iki işaret parmaklarını da ellerinden gelenin en iyisini göstermek için kullanıyorlardı. Zavallı Michael, okuldaki kırık bir pencere yüzünden sağ elini kesmesinin ardından, *Hobbit*'in bölümlerini sadece sol elini kullanarak yazmıştı.

Hobbit'in başarısıyla birlikte Tolkien'in kafasındaki asıl soru bundan sonra ne yapacağı üzerineydi. Bir yazar için, başarısız bulunan bir kitap çoğunlukla son kitaptır, ama çok satmış bir kitabın üzerine yeni şeyler inşa edilmeliydi. Okuyucular, Tolkien'in elinde kendileri için neler olduğunu soruyorlardı ve yayıncılar onun sıradaki çalışmalarını görmek için oldukça hevesli davranıyorlardı. Onlara, çocuklar için yazılmış birtakım öyküler gönderdi, öykülerin içinde keyifli *Ham'li Çiftçi Giles* ve *Mr. Bliss* de bulunuyordu,

Tolkien, Silmarillion*'u bitirebilmeyi asla başaramadı, yazdıklarını bir araya getirerek kitabın yayınlanışının gerçekleştirilmesini oğlundan isteyecekti.*

ayrıca tarihi olaylar ve öykülerin harika bir derlemesi olan *Silmarillion* da vardı, ki bu kitap en sonunda, babasının ölümünün ardından oğlu Christopher Tolkien tarafından tamamlanıp yayına hazırlandı.

Tolkien, yayıncısı Stanley Unwin'le ilk gerçek toplantısını yaptı, birbirlerine saygı duysalar da iki adamın birbirlerinden tam olarak hoşlandıkları ve tanışır tanışmaz dost oldukları söylenemezdi. Unwin ne pipo tüttürüyor ne de içki içiyordu, ama Tolkien bunların hepsini yapmakta bir sakınca görmüyordu. Hayır, demişti Unwin, Tolkien'in kendisine gönderdiklerini yayınlayamazdı. Yazdıkları elbette ki değerliydi, ama halk hobbitlerle ilgili daha fazla şey istiyordu. Unwin'e yazdığı mektuplarda, onun eserleri için yaptığı eleştirilere, özellikle Tolkien için çok büyük önem taşıyan ve yaşamı boyunca üzerinde çalışmayı sürdüreceği bir kitap olan *Silmarillion*'a yöneltilmiş yorumlara neredeyse minnettar oluşu, Tolkien'in gerçekten övgüye değer birisi olduğunu gösterir.

O günlerde, Tolkien'in oturup Bilbo hakkında yeni bir kitaba başlamak dışında yapacağı başka bir şey yoktu. Ama Bilbo kalan günlerini daha fazla serüvene katılmaksızın geçirmişti – en azından *Hobbit*'te böyle diyordu. Tolkien çalışma odasında, yazılarını genellikle yazdığı zaman dilimi olan gecenin geç saatlerine kadar oturacak ve daha çok hobbit öyküsü yaratmanın başka bir yolu olup olmadığını düşünüp duracaktı. Yanında genellikle kocaman bir fincan çay, büyük olasılıkla üzerine en sevdiği reçelden sürülmüş bir dilim kızarmış ekmek ve masanın üzerinde iki değilse bile en az bir pipoyla otururken Bilbo'nun bir akrabasını yaratmaya ve ona çocuklarının oyuncak ayısı Bingo'nun ismini vermeye karar

vermişti. Tanrıya şükür ki, zaman içinde Bingo ismi Tolkien'in canını sıkmaya başlayacak ve sonunda onu Frodo olarak değiştirecekti.

Kitap kendisine ait bir yaşam kazanmaya başladıkça, çocuklar için yazılan bir öyküden çok bir yetişkin öyküsüne dönüşüyordu. Unwin'e bunların tümünü anlatmak için bir mektup yazdı. Mektubuna gelen yanıt, iyi ama keşke biraz daha hızlı yazabilseniz, şeklindeydi.

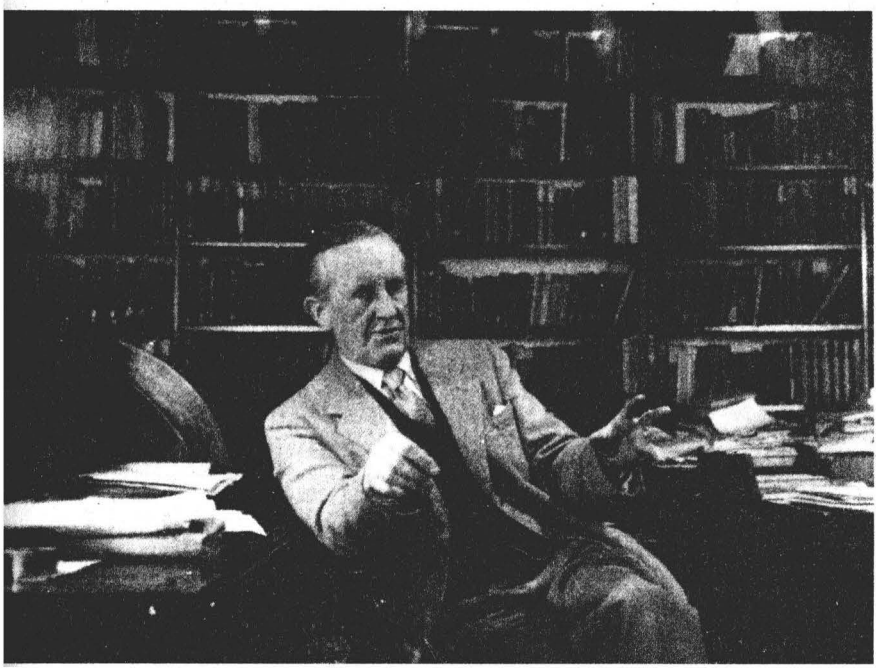
Ama Tolkien, aynı zamanda üniversitede ders vermeye de devam etmek zorundaydı ve oğlu Christopher'ın, genellikle evde ve çoğunlukla yatakta olmasını gerektiren tehlikeli bir kalp sorunu ortaya çıkmıştı. Fedakâr baba Tolkien, oğluna kitaplar okuyarak, onu kollarının arasına alıp yakından ilgilenerek Christopher'ın yanında epey uzun zamanlar geçirmeyi seçti. Yayıncılar beklemek zorundaydı. Bütün dünya beklemek zorundaydı.

Artık 1930'ların sonlarına gelinmişti ve uğursuz bir bulut Avrupa'nın üzerinde dolaşıyordu. Adolf Hitler, 1933 yılında Almanya'da iktidara gelmeyi başarmıştı, aradan geçen yılların insanların gözleri önüne serdiği gibi, komşu ülkeleri bir bir yutup Yahudilere, Hıristiyanlara, özürlü insanlara ve siyasi muhaliflerine karşı uyguladığı zulmü arttırıyordu. Tolkien gibi temelde yumuşak huylu ve affedici bir adam için olağandışı bir yaklaşım sayılsa bile, o, Hitler'den şiddetle nefret ediyordu. Almanya'yı ve Almanya'nın gerçekten temsil ettiği şeyi sevdiği için Hitler'den nefret ediyordu. Dünyaya bu kadar çok şey katmış olan kuzey ruhu, diyordu Tolkien, bu aptal ve korkunç adam tarafından çarpıtılarak, zorla ve vahşice sökülüp alınarak bambaşka, tamamen farklı bir

biçime sokulmuştu.

İkinci Dünya Savaşı başladığı zaman, Tolkien şüphesiz savaşmak için çok yaşlıydı, ama kırk yedi yaşındayken bile hâlâ amaçları doğrultusunda bir şeyler yapabilirdi. İçerdeki ışığı saklayarak Alman hava kuvvetleri Luftwaffe'nin hedef bulmasını daha da zorlaştırmak için insanların perdelerini sıkı sıkıya çektiklerinden emin olmak amacıyla Oxford sokaklarında devriye gezen bir hava saldırısı gözcüsü olacaktı. Çocuklarının arasında en büyük oğlu John 1936 ve 1939 yılları arasında babasının eski okulu Exeter'de okumuştu, ama şimdi Katolik rahibi olmak için çok kararlıydı. Artık yirmi iki yaşındaki John, şehir Alman askerleriyle dolmaya başladığında rahip eğitimi almak için Roma'daki bir ilahiyat fakültesinde okumaktaydı. Şehrin genç bir İngiliz için uygun bir yer olmadığını fark ederek beş günlük bir Paris yolculuğuna çıktı ve Fransa kıyılarından İngiltere'ye dönen en son tekne olduğu ortaya çıkan gemiyi yakalamayı başardı. O ve ilahiyat fakültesindeki arkadaşları savaşın geri kalanını İngiltere'nin kuzey kısmında geçirdiler, John sonunda 1946 yılının başlarında rahipliğe atanacaktı.

Erkek kardeşleri orduya katılmışlardı. Yirmilerine giren Michael, önce İngiltere'de daha sonra Fransa ve Almanya'daki hava sahalarını savunarak hizmet etmek üzere orduya katılmıştı. Çok ağır bir hastalık geçirmiş, ama artık iyileşmiş olan Christopher, Kraliyet Hava Kuvvetleri'nde pilot olarak eğitim gördüğünde henüz ergenlik yıllarının sonlarındı. İşin tuhaf yanı, eğitiminin bir bölümünü Güney Afrika'da, babasının doğduğu ülkede almasıydı. En küçük çocuk olan ve o zamanlar henüz on yaşındaki Priscilla ise

Profesör Tolkien, 1955 yılında.

evde kalmış, Edith'in çok ihtiyaç duyduğu yardımı sağlamaya çalışıyordu.

Tolkien, bu dönemde ordu üyelerine özel dersler veriyor, bir yandan da yeni hobbit kitabı üzerinde çalışmaya devam ediyordu. Savaşın başlamasının hemen öncesinde, barışı korumaya yönelik zayıf bir çaba göstergesi olarak, İngiltere Başbakanı Neville Chamberlain, Hitler ile anlaşma imzaladığı zaman, Tolkien üzerinde çalıştığı kitap için bir başlık düşünmüştü. Kitabın ismi *Yüzüklerin Efendisi* olabilirdi.

Uzun savaş yılları boyunca, Tolkien kitabının üzerinde daha az çalıştı, çünkü yapılacak o kadar çok başka şey vardı ki. Tolkienler gıda ihtiyaçlarına katkıda bulunması için bir miktar tavuk satın aldılar. Çünkü temel gıdalar, İngiltere'nin Alman donanması tarafından abluka altına alınması yüzünden, İngiliz askerlerinin ve denizcilerin beslenmesinin öncelikle karşılanabilmesi için artık karneyle verilmeye başlanmıştı. Alman bombardımanları yüzünden büyük şehirlerden kırsal kesimlere tahliye edilmiş olan insanları ve misafirleri evlerine aldılar. Görüldüğü kadarıyla, Oxford asla bombalanmadı. Herhalde bombalanmadı, diyecekti daha sonraları Tolkien, çünkü onun ne kadar iyi bir hava saldırısı gözcüsü olduğunu biliyorlardı!

Diğer kasabalar o kadar şanslı değildi. Coventry, bir gece içinde, devasa bir Alman saldırısı sonucunda neredeyse tamamen harap olmuştu ve Oxford'dan sadece kırk mil uzaklıktaydı. O kadar yakındı ki Tolkien, çalışma odasının penceresinden dışarıya baktığında uzaklardaki ateşlerin kızıllığını görebiliyordu. Savaş herkesi etkilemişti. Aile bir yandan orduya katılmış olan iki oğul

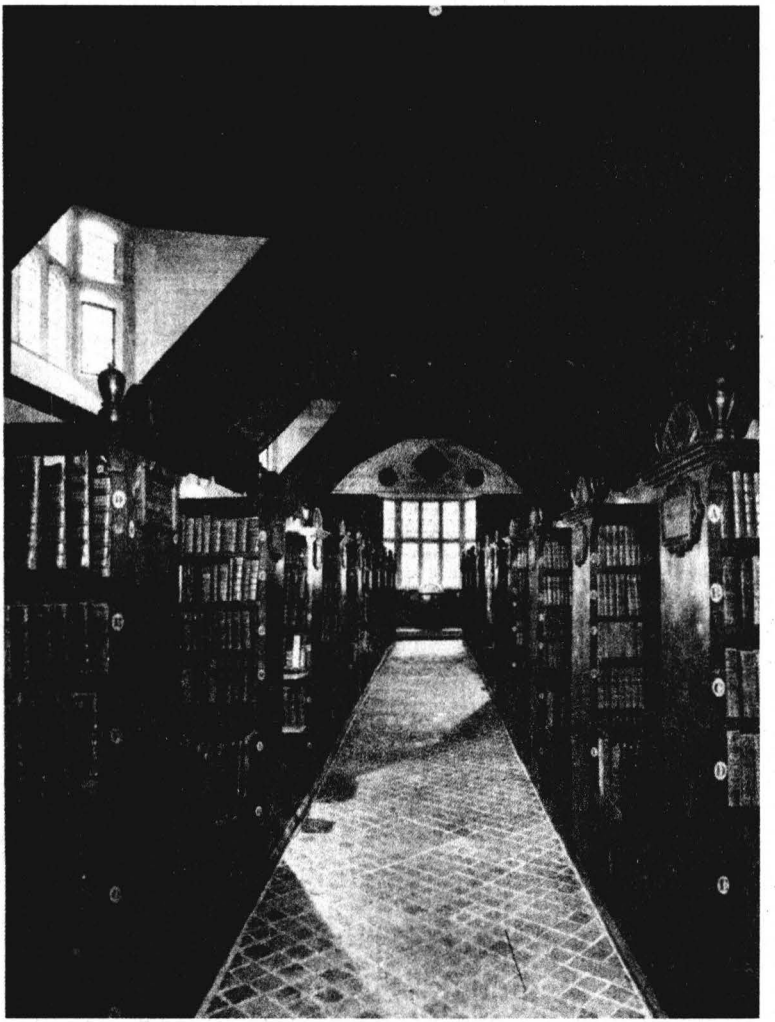
için endişelenirken diğer yandan da karneyle yiyecek almak ve ellerine geçen bu çok az miktardaki yiyecekle yetinmek zorundaydı. Bahçelerinde sebze yetiştiriyor ve nereden kısabilirlerse kısıyorlardı. Bu çok zordu, ama olabileceği kadar zor olmadığını da biliyorlardı. Radyoları onlara Avrupa'da olup bitenleri anlatıyordu ve Tolkien, yaşanan bunca katliamlar ve sefalet yüzünden gerçekten üzüntülüydü.

Yazmak ona yardımcı oluyordu. Bazıları, daha sonradan, *Yüzüklerin Efendisi*'nin yaşanan savaştan ve dünyadaki gelişmelerden etkilendiğini ileri sürecekti, ama Tolkien buna, hayır, diyordu, onun eserinin içinde tüm bu olup bitenlerin izlerini pek fazla aramamamız gerekiyordu. Bunun dışında, kitabın ihtişamının bir bölümü de pek çok farklı düzeyde anlaşılabilir ve değerlendirilebilir olmasından kaynaklanmaktadır. Bütün bunlar, yeni çalışmasından giderek daha fazla bölüm gönderdiği dönemde yayıncılarına Tolkien'in bizzat kendisinin söylediği şeylerdi. Kitabın bazı bölümlerini, önerilerini ve düşüncelerini soran mektuplarla birlikte oğlu Christopher'a da gönderiyordu. Edith de yetenekli ve hevesli bir eleştirmendi; Tolkien, her zaman için eşine neler yazmakta olduğunu anlatır ve üzerinde çalışmakta olduğu metinleri ona gösterirdi. Tolkien kitap üzerinde çalışmayı çok zor bulduğu dönemlerde kendisini zorlayarak yazmaya devam etmesini sağlayan dostu Jack Lewis'ın da büyük desteğini görmüştü. Bu çok zor bir işti ve *Hobbit*'in yazılışından çok daha az keyif verici bir deneyime dönüşüyordu.

1945 yılına gelindiğinde Tolkien, kendisine 1500'lü yıllara kadar uzanan Ortaçağ İngilizcesi için özel bir sorumluluk verilerek

Merton College İngiliz Dili ve Edebiyatı profesörlüğüne getirildi, ki bu onun 1959'daki emekliliğine kadar sürdüreceği görevi olacaktı. Merton College'in hem Oxford'da hem de şehrin dışında çeşitli mülkleri vardı ve Oxford'daki evlerinden birini de Tolkien'e önerdi. Oxford'un ve halkının Tolkien'e duydukları sevgi böyleydi işte. Aile Northmoor Yolu'ndan uzaklaşmaya karşı çıkıyordu, ama sonunda 1947 yılında Manor Yolu'nda, aslında alışkın olduklarından çok daha az odalı bir eve taşınacaklardı. Bu taşınma, aynı zamanda duygusal bir değişimi de temsil ediyordu, çünkü çocuklar eski evlerine alışkın olarak büyümüşlerdi ve o evin değişmesi aslında daha büyük değişikliklerin ve büyümenin zamanının geldiği anlamına geliyordu.

Savaş sona ermiş ve Tolkien'in üniversite yaşamı normal haline dönmüştü. Ama dünya artık değişmişti ve 1939'dan önce olduğundan çok daha az masumdu. *Hobbit* yeniden basılmıştı ve *Ham'li Çiftçi Giles*'in yayınlanması sonunda kabul edilmişti. Tolkien artık ellilerine gelmişti ve biraz yavaşlamaya başlıyordu. Çocuklar yavaş yavaş evden ayrıldılar ve sırayla kendi ailelerini kurdular. Michael ve Christopher, Tolkien ve Edith'e torunlar verdiler, yaptıkları ziyaretler her zaman büyük bir eğlence kaynağı olacaktı. Tolkien, kocaman ve dostane bir gülümsemeyle, sizin sayenizde çocuk sahibi olmanın gerektirdiği işlerin hiçbiri yok ama olayın bütün eğlencesine sahibim, diyordu oğullarına. Ailenin büyüklüğünün değişmesi, Oxford'un daha hareketli ve gürültülü bir hal alması üzerine Tolkienler yeniden taşındılar, bu kez Jack Lewis'ın yaşadığı yerden çok uzak olmayan ve birkaç bin kişilik bir kasaba olan Headington yakınlarına yerleşmişlerdi.

Tolkien'in çalışmaları ve yazıları için sayısız saatler boyunca vakit geçirdiği Merton College Kütüphanesi.

Merton College'inin tarzı diğer Oxford "college"lerinin bir bölümüne göre çok daha çağdaştı, ama etrafta hâlâ iyi ve yaşlı insanlar vardı. Onların en iyilerinden biri Garrod isminde, klasikleri öğreten yaşlı bir profesördü. Merton'da ve Oxford'da tuhaflıklarıyla ve zekâsıyla tanınırdı. Elinde sigarası ve küçük köpeğiyle birlikte, düzenli olarak kasabada yürürken görülebilirdi. Hakkında anlatılan meşhur bir öykü şöyleydi: Birinci Dünya Savaşı sırasında, bir bayan, onu şehirdeki bir kitapçıda kitap okurken görmüş. Kadın, sinirli bir şekilde, bir sürü erkek Fransa'da savaşırken onun, uygarlığı korumak adına kendi payına düşeni yapmak için niçin onlarla birlikte olmadığını öğrenmek istemiş. "Hanımefendi," demiş Garrod, kafasını neredeyse kitabından kaldırmadan, "uygarlık benim."

Tolkien, Merton'da kendisini oldukça rahat hissediyordu, özellikle eski dostları Hugo Dyson ve Neville Coghill aynı kolejde göreve tayin edildiklerinde. Kendi aralarında Oxford'un ve her şeyin nasıl da değiştiğini tartışarak zaman geçirebiliyorlardı. Tolkien'in okuldaki odası on yedinci yüzyıldan kalmaydı ve pencerelerindenbakıldığında, Merton'ın inşa edilişinden bu yana geçen onca yüzyılın ardından hâlâ pek değişmeden uzanan yeşil çayırlar görülüyordu.

Lewis, onu sık sık ziyarete geliyor ve iki adam hevesli okuyucularından aldıkları mektupların bir bölümü hakkında konuşuyorlardı. Ayrıca Lewis, Tolkien'e *Yüzüklerin Efendisi*'nin nasıl gittiğini sormaktaki ısrarını sürdürmekteydi. Onu bitirmek zorundasın, diyordu, herkesin iyiliği için. Eğer tamamlanması yarım kalır ve hiç yayınlanamazsa ne kadar büyük bir trajedi olurdu. Derken,

dostunun Lewis'a kitabın bittiğini söyleyişi öylesine ani olacaktı ki bu durum onu şaşırtacaktı. Okumama izin ver, diye ısrar etti Lewis. Pekâlâ, okuyabilirdi ve okudu. Ardından kitabın yazarına şunları yazdı:

"Bir bardak lezzetli içeceği içip bitirdim ve uzun süren susuzluğumu dindirdim," diyordu Lewis. "Bir kez gerçekten ilerlemeye başladığında, ihtişamın ve dehşetin değişmeden yükselen eğimiyle (yeşil vadilerle sınırlanmadan yükseliyor, eğer böyle olmasaydı durum gerçekten de katlanılmaz olurdu) bu kitap, bildiğim anlatı sanatı dallarının tamamı arasında neredeyse eşsiz bir noktaya yerleşmekte. Kitabın iki özelliğiyle kusursuz olduğunu düşünüyorum: sanki bitip tükenmeyecekmiş görünen – Bombadil, Höyüklü Kişiler, Elfler ve Entler gibi – kaynaklar kullanılarak inceden inceye düşünülmüş bir alt-yaratı ve inşa özellikleriyle. Ayrıca kitabın bir *ağırlığı* da var."

Bu sözler Tolkien için yeterliydi. Eğer Jack Lewis böylesi bir coşkuya kapılabiliyorsa, o zaman kitap hazır demekti. Artık *Yüzüklerin Efendisi*'nin doğma vakti gelmişti.

Beşinci Bölüm

Yüzüklerin Efendiliği

Ve artık bitmişti. Peki ama şimdi ne olacaktı? Kitabın yazılması on iki yıl sürmüştü ve Tolkien arkadaşlarına bu eserin yalnızca ilhamın ve hayal gücünün değil, aynı zamanda kan, ter ve gözyaşının da bir ürünü olduğunu anlatmıştı. Edith, evlilikleri boyunca olduğu gibi bu süre boyunca da değişmez bir dost ve yardımcı olmuştu. Tolkien, bu süre boyunca ne zaman çalışmaktan yorulsa, eşi yaptığı işin aslında ne kadar önemli olduğunu ve onun bir yazar olarak çok yetenekli olduğunu hatırlatarak yardımına koşmayı sürdürmüştü. Elbette ki başka hiçbir şeyle karşılaştırılamayacak kadar değerli olan gülümseyişinin ve bir fincan çayın eşliğinde.

Allen and Unwin yayınevi kitabı çıkarmak konusunda endişeliydi, ama Tolkien'in yayıncısına karşı duyduğu inancı da yıllar içinde giderek daha da azalmıştı. Tolkien, daha önceki çalışmalarının bir bölümünün geri çevrilişini hoşgörüyle karşılamıştı, ama bu konu üzerinde daha fazla düşündükçe, bir yayıncının böylesine seçici olmaması ve kararını yapıtların bütününe bakarak oluşturması gerektiğini daha çok hissetmeye başlıyordu. Bu arada, Collins adlı başka bir yayınevinden Milton Waldman ile tanışmış ve onunla oldukça dostane ilişkiler kurmuştu. Bir Katolik olarak

Walman'ın görüşlerinin Tolkien'inkilere benzerlik taşımasının yanında, iki adamın ortak bir dostları da vardı: aynı zamanda bir Inkling olan Gervase Mathew adında bir katolik rahibi. Tolkien, Waldman'a *Silmarillion*'ı gösterdi ve Waldman, Tolkien'e ne zaman bitirirse bitirsin Collins'in bu harikulade kitabı yayınlayacağını söyledi.

Waldman'a, daha sonra, *Yüzüklerin Efendisi* de gösterildi ve adam *Silmarillion* için duyduğu coşkuya eşit bir heyecana kapıldı. Tolkien, bu durumdan büyük keyif almıştı. Mevcut yayıncısının *Hobbit*'in yeni baskıları hakkında pek de başarılı bir iş çıkaramadığını ve silinip gitmesine izin verilen bir kitap olan *Ham'li Çiftçi Giles*'ın tutulmasını sağlamak için neredeyse hiçbir şey yapmadığını düşünüyordu. Bununla birlikte ortada bir sorun vardı. Tolkien, Allen ve Unwin'le bir kontrat imzalamıştı ve elini kolunu sallayarak başka bir yayınevine gidemezdi. Unvanını törenle daha yeni almış Sör Stanley'ye yeni kitabının elyazmalarını gönderdi, ama onun yanına neredeyse kitabı reddetmeye davet edici bir mektup ekledi. Unwin bu kadar kolay bir şekilde devre dışı bırakılamazdı. Sör Stanley Unwin kitabı, çocukken *Hobbit* hakkında fazlasıyla iyi şeyler söylemiş olan oğlu Rayner'a gönderdi. Rayner, üzerinde biraz düzeltme yapılarak *Yüzüklerin Efendisi*'nin yayınlanmasını tavsiye etti, ama ikisi de bir kez daha *Silmarillion*'ın yayınlanmasına hayır dediler. Stanley Unwin ile Tolkien arasındaki yazışmalar uzayarak sürecekti, Unwin sonunda pes etti ve eğer Tolkien her iki kitabın da yayınlanması konusunda böylesine ısrarcı davranıyorsa, o zaman onu geri çevirmek zorunda olduğunu söyledi. Tolkien, şimdi derin ve rahat bir nefes alabilirdi. Artık

özgürdü.

Ama işler göründüğü kadar basit olmayacaktı. Collins yayınevinden William Collins, *Yüzüklerin Efendisi*'nde birtakım kesintiler yapılmasını istedi; Waldman da *Silmarillion*'ın uzunluğunun giderek daha da artmasına şaşırıyordu. Önce aylar geçti, ardından da yıllar. 1952 yılına gelindiğinde her iki kitap da henüz yayınlanmamıştı. Bugünden bakıldığında, *Yüzüklerin Efendisi* gibi böylesine muazzam bir ticari kazanca ve eleştirel başarıya sahip bir kitabın, o kadar uzun bir süre boyunca bir türlü yayınlanamadan beklemek zorunda kaldığını düşünmek elbette çok garip. Tolkien, sonunda Londra'daki Allen & Unwin şirketine, bu sefer kendisiyle aynı duyguları paylaşan ve artık orada çalışmaya başlamış Rayner'a bir mektup daha yazdı. Tolkien'e göre bu durum onların karşısında eğilmek zorunda kalmak anlamına geldiği için, mektubu yazmak aslında hiç kolay olmamıştı. Ama Rayner, karşısındakinin işlerinin yolunda gitmemesinden zevk duyacak biri değildi. *Yüzüklerin Efendisi*'ni elbette ki isterdi ve bir an önce gönderin, demişti. Göndermek mi? Hayır, dedi Tolkien. Kendisinde metnin sadece tek bir kopyası vardı. O zamanlar bilgisayarlar yoktu ve savaşın neden olduğu kıtlık yüzünden kâğıt da zor bulunan bir nesneydi ve metin özellikle uzundu. Aslında, onun için bir kopyasını daha yaptıramayacak kadar uzundu. Kitabı bizzat kendisi teslim etmek için Rayner'le buluşacaktı.

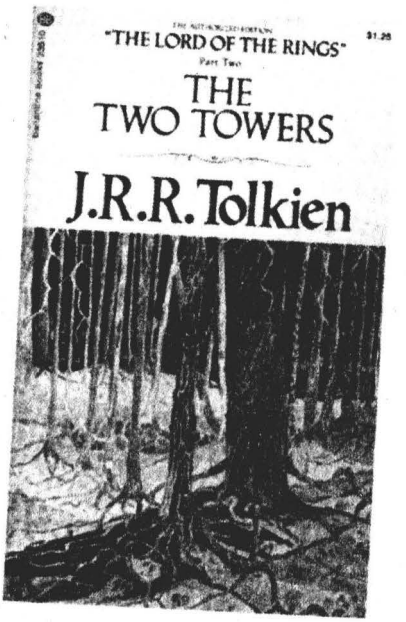
Tolkien, Rayner ile 1952 Eylülü'nde Oxford'da buluştu ve Rayner yanında elyazmalarıyla birlikte Londra'ya döndü. Eser öylesine geniş bir çalışmaydı ki, onun tek bir kitap halinde yayınlanamayacağına ve üç cilt halinde çıkması gerektiğine karar verdi.

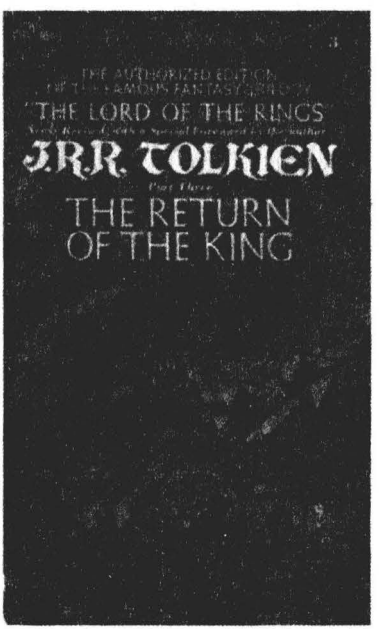
Rayner, yapılacak düzenlemelere son şeklini vermesi için babası Sör Stanley'ye bir mektup yazdı. Kitabın çok uzun olması yüzünden düşündüğü en iyi sunum şeklinin bir üçleme olduğunu ve kar marjının çok büyük olamayacağını açıkladı. Eğer kitaplar başarılı olamazsa, bu işin sonunda şirket çok fazla para kaybedebilirdi. Ama ona göre, bu olağanüstü kitabın basımını gerçekleştirmek zorundaydılar. Sör Stanley'nin teklifi değerlendirmesi çok uzun sürmedi. Evet, dedi. Bu, edebiyat tarihine şeklini veren o önemli anlardan birisiydi.

İmzalanacak anlaşmalar ve yapılması gereken birtakım düzeltmeler vardı. Tolkien, eserinden umduğu kadar çok para kazanmayacaktı, ama kitap yıllar içinde iyi satarsa, o zaman durumu iyileşebilirdi. İlk cilt, *Yüzük Kardeşliği*, 1954 yazında yayınlanacak, diğer iki cilti oluşturan *İki Kule* ve *Kralın Dönüşü*, kısa bir süre sonra onu izleyecekti. Yayınevi, ilginin çok büyük olmayacağını düşündüğü için ilk cildin başlangıçtaki basımı sadece 3,500 civarında yapıldı. Ardından bir tane daha ve bir tane daha. Üçlemenin öyküsüne gelince.

Bilbo, yaşadığı şahane serüvenden döneli altmış yıl geçmiştir. Bir doğum günü daveti vermeye karar verir ve yapılan kutlamalar sırasında, hakkında sadece bir şeyler duyduğu ya da okuduğu yerleri görmek için artık Shire'dan ayrılacağını ilan eder. Eski dostlarına, akrabalarına armağanlar dağıtır ve ardından sihirli yüzüğü parmağına takarak, daha sonra evinde tekrar belirmek üzere ansızın ortadan kaybolur. Bilbo, yüzük dışındaki her şeyini genç kuzeni Frodo'ya bırakmıştır, ama Gandalf tarafından yüzüğü de mirasına

J.R.R.
TOLKIEN
THE LORD
OF THE RINGS

"THE LORD OF THE RINGS"
Part Two
THE
TWO TOWERS
J.R.R. Tolkien

THE LORD OF THE RINGS
J.R.R. TOLKIEN
THE RETURN
OF THE KING

dahil etmeye ikna edilir. Gandalf bunu yapmasını kendisinden ilk kez istediğinde Bilbo'nun, karakterine tamamen aykırı bir şekilde vahşileşip saldırganlaşması önemlidir. Bu olaya, öykünün içinde daha sonra tekrar rastlayacağız.

Yüzük aslında, bir Güç Yüzüğü'dür[1] [Tek Yüzük[2]] ve onun yüzünden koca dünyada önemli şeyler olmaktadır. İyi yaratıklar, Özgür Halklar, karanlık düşmanlarına karşı zor zamanlar geçirmektedir. Gandalf, yanında diğer üç hobbitle – Merry, Pippin ve Sam – birlikte Frodo'yu yüzüğü alarak Shire'dan ayrılmaları konusunda ikna eder. Diğerleri gitmek konusunda pek emin değillerdir, ama eğer yüzük bulunacak olursa tehlikeye girecek olan

1.– Güç Yüzükleri : 2. Çağ 1500-1590 yılları arasında Elf demirciler ve Sauron tarafından dövülen yüzükler. İnsanoğlu için *Dokuz Yüzük*, Cüceler için *Yedi Yüzük* ve Elfler için *Üç Yüzük* üretildi. Yüzüklerin dövülmesinden on yıl sonra, onların hepsine hükmedebilecek *Tek Yüzük* gizlice Sauron tarafından yapıldı; ama tasarıları Celebrimbor tarafından anlaşıldı ve tam olarak başarıya ulaşamadı. Elfler kurulan tuzaktan kaçmayı başarabildiler, Cüceler tam olarak ehlileştirilemeyeceklerini kanıtladılar, ama İnsanlar Nazgûl'a (Yüzüktayfları) dönüştü. Yüzük Savaşları sırasında Tek Yüzük'ün yok edilmesiyle birlikte tüm yüzükler güçlerini kaybetti. Yüzüklerden birine sahip olan herhangi bir ölümlü, sonsuz yaşamına büyük bir yorgunluk altında devam eder. Tek Yüzük dışındaki tüm yüzükler bir mücevherle süslenmiş metal şeritlerdi.

2.– Tek Yüzük : Güç Yüzükleri'nin en kudretlisi. Diğer güç yüzüklerinin yaratılmasının ardından Sauron tarafından, diğer yüzükleri ve onları taşıyanları kontrol altında tutmak için, volkanik bir dağ olan Ateş Dağı'nda gizlice dövüldü. Sauron'un yenilgisinin ardından Isıldur'un eline geçti ama bir savaş sırasında parmağından düşerek Anduin nehrinde kayboldu. Yüzüğü Déagol adlı bir hobbit buldu ve onu öldüren Gollum tarafından ele geçirilerek Puslu Dağlar'ın dibinde karanlık bir mağarada uzun yıllar boyunca saklandı. Gollum'un orada kaybettiği yüzüğü Bilbo Baggins bulacak ve iyi amaçlar için kullanıp ardından Frodo Baggins'e verecekti. Görünüşte altın bir halka şeklinde olan yüzük onu takanı kendisine bağımlı haline getirip bedenini biçimsizleştirse de ömrünü uzatır ve görünmez kılardı. Ulu Yüzük, Yüzüklerin Yüzüğü, Tek, Yüzük, Güç Yüzüğü, Hükmeden Yüzük ve (ölümüne sebep olduğu için) Isıldur'un Felaketi gibi isimlerle anılır.
Ayrıntılı bilgi için bak *Hobbit, Yüzüklerin Efendisi.*

dostlarının yaşamını kurtarmaları için gitmek zorunda kalırlar. Şimdi serüven yeniden başlamıştır.

Mordor'un korkunç Kara Süvarileri, küçük kahramanları neredeyse yakalayıp öldürecektir, ama Yolgezer isminde biri onlara yardım eder ve hayatlarını kurtarır. Yarmavadi'ye ulaşırlar ve yüzüğün yok edilmesi kararının alındığı Elrond'un Divanı'na katılırlar. Ama onu nasıl yok edeceklerdir? Bunun mümkün olduğu tek yer Mordor'daki Ateş Dağı'dır, oraya ulaşmak da uzun ve tehlikeli bir yolculuk gerektirmektedir. Mordor'un Efendisi Sauron[1], önündeki her yeri fethetmek ve gücünü tamamlayarak en mükemmel olabilmek için yüzüğü istemektedir. Frodo ve diğer üç hobbit, cüce Gimli, elf Legolas, Aragorn olarak da bilinen Yolgezer ve Boromir'den oluşan bir topluluğun eşliğinde yola koyulurlar. Boromir bir savaşçı ve karanlığın karşısındaki en güçlü kalelerden biri olan Minas Tirith'in insan efendisidir.

Gandalf'ın yönetiminde Moria Madenleri'ne götürülürler, ki büyücü orada kötü bir varlığın, bir Balrog'un[2] saldırısına uğrar ve

1.– *Sauron* : Melkor'un en önemli hizmetkârı. Onun hizmetine girmeden önce bir Maia (düşük dereceli tanrısal varlık] idi. İlk Çağ'ın sonunda efendisinin Dünya'dan sürülmesinin ardından Valar'ın [tanrıların] elinden kaçarak gizlendi; zaman içinde gücünü tekrar toplayarak Karanlık Efendi ve sayısız kötü ünvanını kazanmasını sağlayacak kötülükler yarattı. Zaman içinde Yalancı, Ölümbüyücüsü, Dünya'nın Efendisi, Düşman, Efendi, Kara Güç, Kara Efendi, Mordor'un (Kara) Efendisi, Büyük Göz, Kızıl Göz, Yüzüğün Efendisi, Kara El ve birçok farklı isimle anılacaktır.

2.– *Balrog(lar)* : İlk Çağ'da yaratılış sırasında Dünya'ya inen ve Melkor tarafından ayartılıp kötülüğün hizmetine sokulmuş (Maiar sınıfından) varlıklar; alevli kırbaçlar taşıyan ateş ruhları. Bu yaratıklar Ulu Savaş'ta Valar tarafından yok edilecekti. Bu savaşın ardından çok az bir bölümü yeraltının derinliklerine sığınarak hayatta kalmayı başardı.
Ayrıntılı bilgi için bak *Hobbit*, Altıkırkbeş Yayın, Sözlükçe.

dipsiz bir çukurun içine düşerek gözden kaybolur. Lothlórien'e ulaşana kadar kafilenin başına daha nice dehşet verici ve korkunç olaylar gelecektir ve orada, Galadriel ismiyle bilinen elf diyarının güzel bir hanımı sayesinde yollarına devam etme gücünü kazanacaklardır. *Hobbit*'teki Gollum[1], yüzüğünü geri alma isteğiyle yanıp tutuşarak artık onların peşlerine düşmüştür ve kafile Rauros Çağlayanları'nda gruplara ayrılır. Merry ile Pippin bir grupta, Legolas, Gimli ve Aragorn diğerinde, Sam ile Frodo ise başka bir gruptadır. Yüzüğün gücü, öykünün başlangıcında Bilbo'ya yaptığı gibi Boromir'i de delirterek yeniden ortalığı karıştıracaktır. Boromir Frodo'ya saldırır ve onu ele geçirmesine ramak kalır. Ama o arada orklar saldırırlar ve Boromir kendine gelir, orklar onun baş edemeyeceği bir sayıya ulaşana dek ustalıkla ve cesurca onlarla savaşır, ama sonunda öldürülür. Ama bunu yaparak Merry ve Pippin'in hayatlarını kurtarmıştır.

Serüvenin devamında konuşan ağaçlarla karşılaşmalar, orklardan daha da çok kaçış ve karanlık güçler tarafından baştan çıkarılan eskiden iyi olan bir büyücüyle karşılaşma vardır. Ama yolculuk hâlâ devam etmektedir. Şeytani varlıkla yaptığı savaşın ardından,

1.– *Gollum* : Ülken soyundan bir hobbit. Ferah Çayırlar'ın yakınlarında bir Ülken yerleşiminde doğdu. Kuzeni Déagol, balık avlarken Tek Yüzük'ü buldu ve Gollum onu öldürerek yüzüğe sahip oldu. Zamanla fiziksel ve ruhsal açıdan kötüleştiği için Ülken topluluğundan uzaklaştırıldı; Puslu Dağlar'a saklanarak uzun yıllar boyunca yüzüğün biçimsizleştirdiği bedeniyle yaşadı. Saklandığı mağarada kaybettiği yüzüğü Bilbo Baggins bulup kaçtı. Gollum, Güneş'e, Ay'a ve canlılara karşı duyduğu korkuya rağmen Bilbo'ya duyduğu nefret ve yüzüğünü yeniden ele geçirmek amacıyla hayatının geri kalanı boyunca onun peşinden gidecekti. Önceleri sıradan bir hobbit görünümünde olan Gollum, uzun yıllar saklandığı karanlık mağaranın ve yüzüğün etkisiyle büyük biçim değişimine uğramıştı. Gerçek adı Trahald'dır, ama gırtlağından çıkardığı ses yüzünden *gollum* diye anılacaktır.

daha asil ve daha güçlü bir şekilde ortaya çıkan Gandalf, öyküye bir kez daha girer. Gölgeyele isminde güzel bir atın üstündeki Gandalf, Aragorn, Gimli ve Legolas'ı Kral Théoden'in Rohan'daki sarayına götürür. Solucandil isminde kötü niyetli bir danışmanın hakkından gelinir ve kral, üzerine serilmiş olan büyünün etkisinden kurtarılır. İyilik güçleri birleşir, Boruşehir'de büyük bir savaş yapılır ve ışığın ordularının zaferiyle sonuçlanır. Girişilen büyük mücadele neredeyse son bulmuş gibi görünmektedir. Ama öyle değildir. Önlerinde hâlâ Yüzüktayfları[1] denilen kanatlı yaratıklar, çok iyi korunan kaleler, Örümcek Geçiti ve Büyük Yüzük Savaşı vardır.

Küçük, cesur hobbitler yollarına devam ettikçe, yüzük giderek ağırlaşır ve tuhaf çekiciliği durmaksızın güçlenir. Frodo savaşta yaralanır ve orklar tarafından ele geçirilir. İşler yoluna girmektedir, ama ters yönde. Kaleler kuşatılmış ve kötülüğün ordularının birleşmeleri kararlaştırılmıştır. Eğer yardım ulaşmazsa, dünya karanlığa gömülecektir. Derken ortaya Rohan'ın kuvvetleri çıkar ve Aragon'un getirdiği askerlerinin yardımıyla savaş kazanılır. Peki, ama Frodo ve Sam'e ne olmaktadır? Sonunda, yüzüğün yok edilebileceği Ateş Dağı'na – aynı zamanda Hüküm Dağı olarak da bilinir – ulaşmışlardır. Ama yüzüğün tuhaf etkisi ve Frodo'nun iradesinin onca çabanın ardından onu yok etmek için gösterdiği

1.– *Yüzüktayfları:* Dokuz Yüzük'ün kölesi haline gelmiş dokuz varlık; Sauron'un hizmetkârlarının reisleri. Başlangıçta (2. Çağ'da) Sauron'dan yüzükleri alırken insandılar ve aralarından üçü Kara Númenórean'dı. Büyük güç tutkuları yüzünden zamanla çürüyüp Yüzüktayfları'na dönüştüler. Gözle görülemezler ve kendilerine özgü keskin bir kokuları vardır. Gerçek isimleri bilinmez. Kara Süvariler, Dokuz Süvari, Gölgeler, Dokuz, Yüzüklerin Efendisinin Hizmetkârları ve Nazgûl diye anılırlar.

zayıflık, yüzükten ayrılmayı onun için neredeyse imkânsız bir hale getirmişti. Ama ikiliyi bütün yol boyunca takip etmiş olan Gollum yüzüğe doğru çılgına dönmüş bir şekilde sıçrar ve onu Frodo'dan kapar, onunla birlikte genç hobbitin parmağını da koparır. Çıldırmış ve tamemen umutsuzluğa düşmüş olan Gollum dengesini kaybeder, yüzükle birlikte aşağıdaki kızgın ateşlere düşerek sonsuza kadar yok olur.

Yüzük yok edildiğine göre Mordor'un ve karanlığın gücü de bitmiştir. Bunun üzerine tüm dünya beşik gibi sallanır, gökyüzünü kara bulutlar doldurur ve Gandalf devasa bir kartalın üzerinde Frodo ve Sam'e yardım etmek için oraya ulaşır. İkisine de kahramanlar gibi davranılır. Büyük kutlamaların ve şölenlerin arasında Shire'a dönmek üzere yola koyulurlar. Ama başlarına gelecek birtakım olaylar daha vardır. Hobbitler, Shire'a döndüklerinde, liderleri Patron'un buyruğu altındaki bir grup vicdansız serserinin bölgenin büyük bölümüne hakim olduğunu görürler. Törelere uymayan aptal bir hobbit olan Lotho, hobbit topraklarını çıkarları uğruna satmış, tüm iyi gelenekleri ve aileleri dağıtmıştır. Hobbitler de zamanla birlikte değişmişlerdi, üstelik şimdi alçak ve kaba vicdansız serserilerin hükmetme zamanıydı.

Frodo ile Sam, kendilerini ve diğerlerini korumak için yeteri kadar şey görmüş ve yapmış olmalarına rağmen artık farklıdırlar. Zorlu mücadelelerin ve tartışmaların ardından – daha önce karşılaştıkları kötü kalpli bir büyücü olduğu anlaşılan ve arkasında Solucandil'in desteği bulunan – vicdansız serserilerin liderine karşı çıkarlar. Frodo, bu son mücadeleyi kazanmak için fazlasıyla yorgun olsa da vicdansız serserilerin liderleri kendi aralarında anlaşmazlığa

düşer, sonunda Shire bölgesi de eski ihtişamlı ve mutlu günlerine geri döner.

Frodo bir şekilde inzivaya çekilir. Savaş yaraları ağrımakta ve gereğinden fazla serüven yaşadığını bilmektedir. Öykünün sonunda yeniden ortaya çıkan yaşlı Bilbo'ya, yaşadıklarını gelecek nesiller için kaydetme işinde yardım eder, derken bir gün Frodo Sam'i çağırır ve birlikte Gri Limanlar'a giderler. Frodo ve çok yaşlı Bilbo, diğerleriyle birlikte oradan Batı'ya doğru yelken açarlar. Gemi, yağmur dolu bir gecenin içinde giderek daha da uzaklaşırken, çok üzgün olan ama bir yandan da dostunun ayrılışını anlayışla karşılayan Sam arkalarından seyreder. Sonra, sadece bir an için, yağmurun gümüş cam perdesi geriye kıvrılır ve Sam o anda muhteşem biçimde yeşil ve hoş olan o diyarı, sanki bir hayal gibi görür. Orta Dünya'nın Dördüncü Çağı[1] başlamıştır ve eski dost Sam evine döner. Shire'a.

İşte *Yüzüklerin Efendisi*'ndeki öykünün en kısa anlatımı budur. Yayınlanışından bu yana, eleştirmenler ve uzmanlar, içerdiği simgeleri araştırmak ve yorumlamak için sürekli uğraştılar. Hepsi şüphesiz çok iyiydi, ama kitap bunların hiçbirine asla gerek görmemektedir. Elbette ki birtakım açık etkiler vardır. Tolkien, sadık bir Katolikti ve kitabın içinde Hıristiyanlık hakkında göndermeler bulunuyordu. Ama bu durum, birinin kitaptan zevk alması için

1.– *Dördüncü Çağ*: İnsan Egemenliği'nin başladığı çağ. Bu çağda Elflerin çoğu Deniz'in ötesine geçmiş, İnsanlar dışında Orta Dünya'da kalan diğer ırklar onlardan saklanarak gizli bir yaşam sürmeye başlamıştı ve zaman içinde unutulup gittiler. Aynı zamanda Yeni Çağ ve Genç Günler, Yeni Günler diye de anılır.
Ayrıntılı bilgi için bak *Hobbit*, Altıkırkbeş Yayın, Sözlükçe.

Hıristiyan olmasını gerektirmiyor. Karanlık karakterler, şüphesiz, Tolkien'in o günlerde tehdit olarak gördüğü şeyleri yansıtır: sanayileşme, kırsal yaşamın mahvedilmesi, kirlilik ve geleneklerin kaybedilmesi gibi. Ama, yine, birinin *Yüzüklerin Efendisi*'ni beğenmesi için böylesi konular hakkında düşünmesine neredeyse gerek yok gibidir.

Eseri pek çok insan beğenmişti. Eleştirilerin önemli çoğunluğu aşırı derecede iyiydi. Gerçekte, yapılan 3,500'lük ilk baskının bir aydan biraz fazla bir süre içinde tükenmesine yetecek kadar iyiydi. İngiltere ve Birleşik Devletler'deki – Birleşik Devletler'de Houghton Mifflin tarafından 1955 yılında basılmıştı – gazeteler ve dergiler, yapıtın özgünlüğü ve derinliği karşısında şaşırmışlardı.

Londra, *Observer*, bunun "olağanüstü bir kitap olduğunu," söylüyor ve şöyle devam ediyordu, "Harikulade bir konuya değiniyor. Bizi tuhaf ve hayret verici olaylar dizisinin içine sürüklüyor. Bunların bazıları, ormanlar, kırlar, ırmaklar, yabanıl düzlükler, kasabalar, oralarda yaşayan ırklar dahil her şeyin icat edildiği bir bölgede geçiyor ve muhteşem".

Londra, *Sunday Telgraph* ise, kitabın "yirminci yüzyılın yaratıcı kurgu edebiyatının en önemli çalışmaları arasında," yer aldığını düşünüyordu ve *The Times* ise "öykü şahane bir anlatı hızıyla doruklarına doğru ilerliyor," diyor ve şöyle ekliyor, "olağanüstü şekilde yaratıcı bir çalışma, kısmen destan, kısmen bir alegori ve tamamen heyecan verici."

Çeviri talepleri yağıyordu, kitap yıllar içinde Japonca, Vietnamca ve İbranice dahil dünyadaki dillerin çoğunda yayınlandı.

Sonuncusuyla ilgili olarak, bazıları Tolkien'in kuzeyli olan her şeye – Vikingler'in İskandinav mitolojisine, karla kaplı tepelerin ve bereketli yeşil vadilerin romantik görüntülerine – duyduğu sevgiyi, Ari[1] üstünlüğüne dayanan çılgın Nazi düşünceleriyle karşılaştırdı. *Yüzüklerin Efendisi* yayınlandığında, birkaç kişi onu çağdaş dünyanın bir eleştirisi ve geçmişe duyulan özlem olarak görecekti. Bir anlamda da öyleydi. Ama, bir eleştirmen, bunun faşizmle – Hitler ve Mussolini gibi diktatörler tarafından güdülen ölüm saçan ideolojiyle – bir ilgisi olup olmadığını soruyordu?

Yanıt, sağlam bir hayırdır. İkinci Dünya Savaşı'ndan kısa bir süre önce, bir Alman yayıncı *Hobbit*'i Almanca'ya çevirmek için telif haklarını satın almakla ilgilenmişti. Yayınevi, Tolkien'e bir Ari olup olmadığını sordu. Tolkien, buna çok kızmıştı. Bu sözcüğün hiçbir anlamı olmadığını belirten bir yanıt mektubu yazdı. Ama, eğer yayıncının asıl sorduğu şey, kendisinin Yahudi kanı taşıyıp taşımadığıysa, maalesef taşımıyor ve bu durum onu çok üzüyordu. Böylesine yetenekli insanlarla bir bağlantısı olmasını çok isteyeceğini, ama böyle bir bağlantısının olmayışının keder verici olduğunu söyledi. Bununla birlikte, Yahudi olan yakın arkadaşları olduğunu da ekledi ve son bir öneri olarak, böylesi delice fikirleri olan Almanlar'ın gidip kendilerini asmalarını istedi, çünkü kendisi kesinlikle onlarla hiçbir şey yapmak istemiyordu. Bütün bunlar, birtakım öncü politikacı ve yazarların Nazizim ile flört ettikleri bir dönemde gerçekleşiyordu.

1.– *Ari*: Nazizim'de ve neo-Nazizim'de, özellikle de İskandinavya'da bulunan uzun boylu ve sarışın ırka mensup Yahudi olmayan Kafkasyalı'dır. Üstün ırkın bir parçası olması düşünülmektedir. ç.n

Artık savaş bitmişti ve Tolkien üzerinden canlandırıp tazeleyici ılık bir su dalgası gibi geçen başarısının keyfini çıkarabilirdi. Diğer ciltler de yayınlandıkça okuyucu sayısı arttı. Mektuplar gelmeye başlamıştı, önce düzenli damlalar şeklinde, ardından düzenli bir akıntı ve en sonunda da koca bir sel halini alarak akacaktı. Dünyanın her yerinden geliyordu. Bu durum, Tolkien'in hesaba kattığı bir şey değildi ve bu yüzden ne yapması gerektiğini Edith'e sordu. Elbette ki hepsini yanıtla. Üniversitedeki meslektaşlarının bir bölümü, maalesef, Tolkien'in durumunu pek onaylamıyordu. Onlar, dış dünyanın, akademinin salonlarından olabildiğince uzak durmasını tercih ediyorlardı. Bunun bir önemi yok, diye düşündü, Tolkien, bırakalım da onlar gizlilikleri içinde yaşasınlar. Ben kendi kişisel ve mesleki yaşamımı sürdürebilir ve bir yandan da hâlâ bu kadar çok insan tarafından okunan kitaplar yazabilirim.

British Broadcasting Corporation, Tolkien'e *Yüzüklerin Efendisi*'nin bir radyo oyununa dönüştürülmesi fikriyle geldi. Bu kabul edilebilir bir şeydi. Bazı Amerikan film yapımcılarıysa, kitabı bir film haline getirme düşüncesiyle geldiler. Ama onlar teklifleri yaparlarken önemli karakterlerden bazılarının isimlerini yanlış yazmışlardı. Bu, diye düşündü Tolkien, daha az kabul edilebilirdi. Yine de heyecan, kesinlikle iyi bir şeydi.

Bununla birlikte sorunlar da doğmaktaydı. Birleşik Devletler'deki bir yayınevi, Ace Books, İngiltere ve Birleşik Devletler arasındaki telif hakları yasalarında bulunan birtakım belirsizliklerden faydalanabileceğini, yazarına hiç para ödemeden kitabın karton ciltli [paperback] bir baskısını yapabileceğini düşündü. Yayıncı haklıydı. Bu baskı daha ucuza üretildi ve bazı basım hataları

Ölümünün sadece birkaç ay öncesindeki Tolkien.
Yüzündeki gülümseme buna bir kanıttır ki, mutluluk
onun yaşamının sonuna dek koruduğu özelliklerinden biriydi.

taşıyordu. Yine de *Yüzüklerin Efendisi*'nin satışı yalnızca 1965 yılında 100,000'den fazlaydı.

Tolkien'in Birleşik Devletler'deki resmi yayıncısı Houghton Mifflin, yetki alarak, Ballantine Books'la birlikte, tek ciltlik, karton kapaklı bir baskı yaptı ve bu da çok iyi sattı. Özellikle Amerikalı öğrenciler kitaba ve içerdiği düşüncelere büyük kalabalıklar halinde akın ediyorlardı. Geçmişte olduğu ve bugün de olmaya devam ettiği gibi, İngiliz yazarlar 3,000 mil uzaklarındaki bir pazarın yanıtı sonucunda gerçekten ünlü ve mali bakımdan güvenli bir konuma getirilmişlerdir. *Yüzüklerin Efendisi*, aralarındaki en elitist yapılar olan Ivy League üniversiteleri de dahil, Kuzey Amerika'daki bütün üniversite ve kolej kampüslerinde, diğer kitapların tümünden çok daha fazla sattı. Öğrenciler her yere duvar yazıları yazdılar ve Frodo'nun başkan olması gerektiğini söyleyen rozetler taktılar. Tolkien ve Hobbit kulüpleri üç kıtada oluşmaya başladı, üniversitelerin İngilizce bölümleri *Yüzüklerin Efendisi* üzerine dersler verdiler, televizyon şirketleri, hakkında programlar yapmak için Tolkien'i Oxford'da ziyaret ettiler, Amerikalı akademisyenler Tolkien ve eserleri hakkında kitaplar yazmaya başladılar. Üniversiteden bir meslektaşının Tolkien'e söylediği gibi, durum giderek kontrolden çıkıyordu.

Olup bitenlerin çoğu Tolkien'i sadece eğlendiriyordu. Kendisinin bir kült haline gelmesi düşüncesini tamamen saçma buluyordu. Zaman zaman da tüm bunlar onu kızdırıyordu. Kuzey Amerika'dan o kadar yolu, sadece büyük bir adamla çekilmiş bir fotoğraf sahibi olmak için gelen ve ismi açıklanmayan bir konuğu olmuştu. Onun kitap yazarken içtiği pipo bu muydu, yoksa? Hayır, çekip

gidin artık. Hakkında yazılmış bazı kitaplar ve denemeler de Tolkien'i iyice sinirlendirmişti. İnsanlar onun yazdığı öyküleri kendi yaşamlarının ve teorilerinin içine oturtmaya çalışıyorlardı. Yazdıklarımın amacı kesinlikle bu değil, diye ifade ediyordu Tolkien.

Ama Tolkien'i, başarısını küçük gören ve Amerikalıları anlamıyormuş gibi davranan, kibirli bir Oxford'lu İngiliz olarak görmemeliyiz. Tolkien, böyle bir insan değildi ve okuyucularının onun için yaptıklarına minnettarlık duyuyordu. O ne bir züppe ne de yabancıların yanında rahat davranamayan biriydi. Sadece tek bir alan dışında. Aslında Fransızlar'dan hoşlanmıyor değildi, o sadece Fransız kültüründen hoşlanmıyor ve onun İngiltere üzerindeki etkinin neredeyse tamamen olumsuz yönde olduğunu düşünüyordu. Fransız yemeği, Fransız edebiyatı, Fransız düşünceleri – bunları elinden geldiğince uzağa itmişti. Ama yine de Fransız şarabını bu durumun dışında tutuyordu. Ve elbette *Yüzüklerin Efendisi*'nin Fransızca baskılarını da. Yine de, o zamanlar kendisine söylenen Bilbo'nun Fransızca konuştuğu düşüncesi, Tolkien'in kurbağa bacağı yemesi düşüncesi kadar saçma gelmişti.

Ama gelinen noktaya bakılırsa, Tolkien, artık istediği her şeyi fazla fazla yiyebilir ve yapabilirdi. O güne kadar değişmez bir endişe kaynağı olan faturalar artık ödeniyordu ve fark edilmek için mücadele verilen uzun yıllar bitmişti. O ve Edith konforlu bir şekilde yaşıyorlardı, çocuklar büyümüştü, yayıncılar ve gazeteler bu Oxford profesörünün onlar için yazacağı yazıları yayınlamak konusunda oldukça istekliydiler. Ama iki sevgili, şöhretin yaşamlarını şiddetli bir şekilde değiştirmesine izin vermemekte kararlıydı. Bu şekilde fazlasıyla mutluydular.

ALTINCI BÖLÜM

SADECE DİĞER ÖĞRETMENLERDEN BİRİ

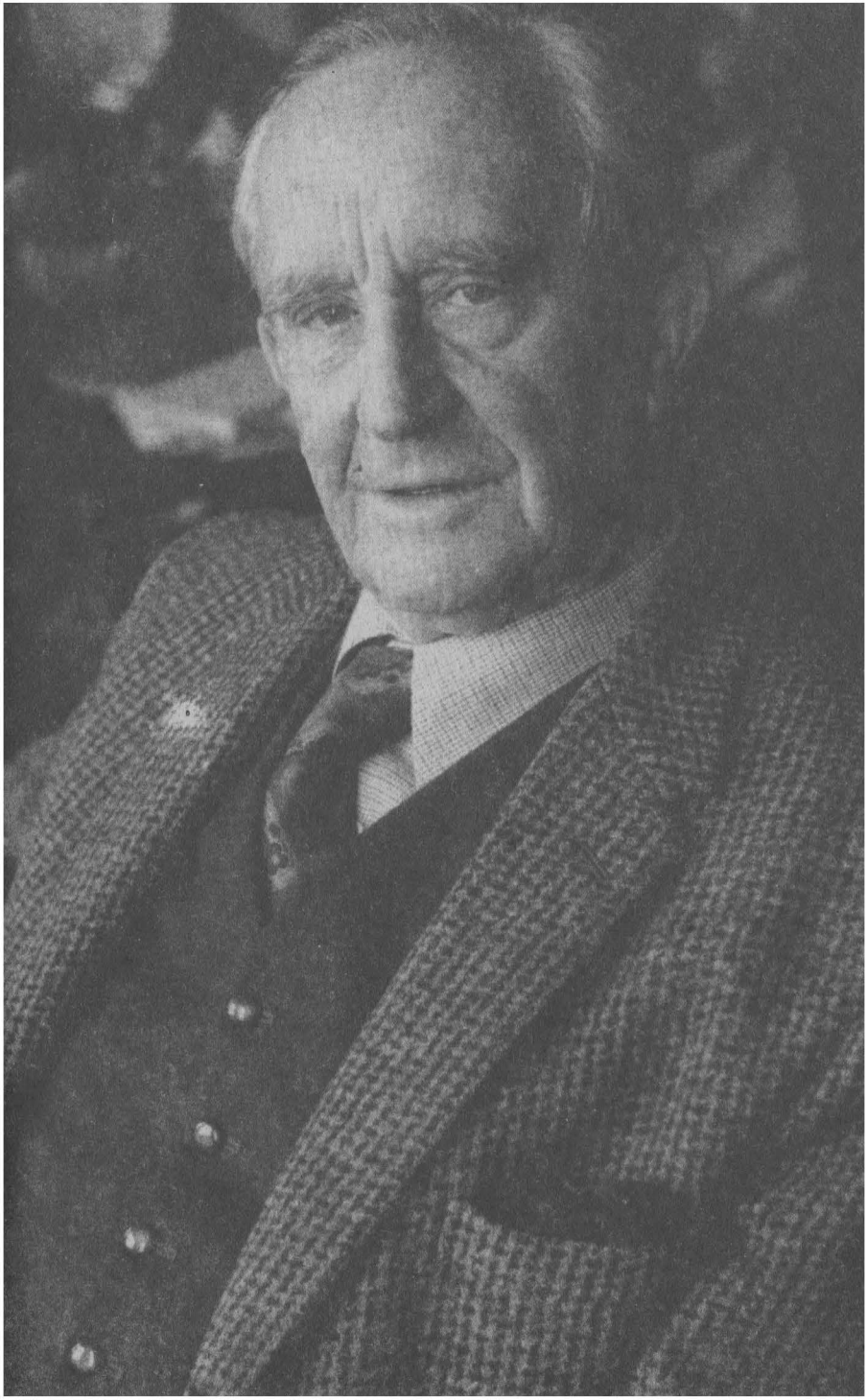
Tolkien'in karakterinin en çekici özelliklerinden biri de dürüst olmasıydı. Kendisini sadece Oxford'da çalışan diğer öğretmenlerden biri olarak tanımladığı zaman, söylemek istediği şey gerçekten de buydu. Örneğin üniversitenin kürek ya da tekne yarışlarına olan ilgisini sonuna kadar sürdürdü; yarışa katılan çeşitli kolejlerin arasından hangisini destekleyeceğine karar vermekte her zaman için zorlanırdı. Rugby izlemeyi çok sever ve atletik yapılı öğrencilerini, spor sahasında da kitapları üzerinde çalıştıkları kadar sıkı çalışmaları için cesaretlendirirdi. Yıllar boyunca çeşitli kolej ve üniversite komitelerinde yer aldı, Merton College'de ikinci müdür olarak da çalıştı. Bu iş, halkla ilişkileri kuvvetlendirmeye yönelik olarak, İngiltere'nin ortalarında, genellikle Leicestershire ve Lincolnshire'ın daha nezih bölgelerinde bulunan, kolejin sahip olduğu çeşitli mülklere ve topraklara ziyaretler yapılmasını gerektiriyordu. Tolkien, bu bölgelerde tanıştığı çiftçilerle her zaman için iyi anlaşmıştı ve hâlâ, onca yıl önce tanıştığı insanlarının bazılarının çocukları tarafından bile sevgiyle hatırlanıyor. Bu çiftçiler, anne ve babalarının, yazdığı kitaplarla ünlü olmuş, her zaman çok arkadaş canlısı davranan, toprak ve çiftçilik hakkında çok fazla şey

bildiği belli olan bir Oxford profesöründen bahsettiklerini anlatırlar. Anne ve babaları, o adam sanki bizden biri gibi görünüyordu, dermiş çocuklarına.

Tolkien, Merton College Şarap Komitesi'ne de üyeydi ve bu iş, sevmeye başladığı şaraplar hakkında çok daha fazla şey öğrenmesine ve onları denemesine fırsat sağlıyordu. Bir seferinde, şarap mahzenlerinin anahtarını da yanına alarak tatile çıkmıştı, ki bu durumun anlamı, o yokken, şaraba susamış ve susuzluklarını gidermeye fazlasıyla istekli olan profesörlerin tamamen şarapsız kalması demekti. Bu olayı unutturması Tolkien'in biraz zamanını alacaktı.

1967 yılında, bir İngiliz yazarı olan Humphrey Carpenter, onun üzerine yazacağı biyografinin hazırlıkları sırasında Tolkien'i ziyarete gitti. Carpenter, Tolkien'i beklediğinden daha ufak tefek bir adam olarak bulmuştu. Şöyle yazıyor: "Uzun boyluluk, onun kitaplarında çok sık kullandığı bir özellikti ve bu yüzden kendisinin ortalama bir uzunluğun azıcık – çok değil, ama fark edilebilecek kadar – altında olduğunu görmek benim için biraz şaşırtıcı olmuştu. Kendimi tanıttım (önceden randevu aldığım ve gelişim beklenildiği için) ve ilk karşılaştığım anda üzerime yönelmiş olan şakacı ve bir şekilde kendisini korumaya yönelik bakışlar, yerini sıcak bir gülümsemeye bıraktı. Bir el uzandı ve elimi güçlü bir şekilde sıktı.

"Onun arkasında uzanan, orta sınıftan yaşlı bir çiftin evinde beklemeyeceğiniz hiçbir şeyi barındırmayan küçük ve düzenli bir giriş koridorunu görebiliyordum. Gazetelerde yer alan ve saçma sapan bir demecinde W. H. Auden, [oldukça saygı duyulan ve

ünlü bir İngiliz şair] bu ev için 'çok çirkin' tanımlamasında bulunmuştu, ama bu anlamsız bir sözdü. Basit bir biçimde, bildik bir banliyö eviydi."

Carpenter, kocasından biraz daha ufak tefek yapılı, sıkıca bağlanmış beyaz saçları ve koyu renk kaşları olan Edith'le de tanışacaktır. Ardından Tolkien ve Carpenter, yazarın ofisine, yani aslında evin yanındaki garaja giderler. Tolkien, yaşam öyküsünü yazacak olan bu adama, garajda bir arabanın bulunmadığını, çünkü İkinci Dünya Savaşı'nın başlangıcından bu yana hiç arabalarının olmadığını anlatır. Ama o mekânda çok, çok fazla kitap vardı; çeşitli dillere ait sözlüklerin oluşturduğu kocaman yığınlar; Polonya, Danimarka, Hollanda, İsveç ve Japon dillerinde yapılmış çevirileriyle birlikte tamamen *Yüzüklerin Efendisi*'ne ayrılmış bir bölüm vardı. Tolkien'in Orta Dünya'sının bir haritası da duvara tutturulmuştur.

Carpenter, çalışma odasının aşırı derecede sıkışık olduğunu ve Tolkien'in etraftaki bu karmaşa yüzünden kendisinden özür dilediğini, eğer bir kitap daha bitirebilirse o ve Edith'in buradan daha büyük bir eve taşınabileceklerini açıkladığını hatırlıyor. Odanın içinde kitap yığınlarının dışında, ayrıca, elektrikli bir ısıtıcı, mavi renkli bir çalar saat, dostlarından ve okuyuculardan gelen mektup öbekleri bulunuyordu. Carpenter, Tolkien'in ne söylediğini her zaman tam olarak anlayamadığını yazıyor, bu onun öğrencilerinin de verdiği dersler hakkında yakındıkları bir şeydi. "Tuhaf bir sesi vardı, derin ama yankılanmayan. Tam anlamıyla bir İngiliz, ama içinde tanımlayamadığım birtakım özellikler barındırıyor, sanki uygarlığın başka bir çağından günümüze gelmiş biri gibiydi. Yine

de çoğunlukla çok anlaşılır bir tarzda konuşmuyordu. Sözcükler, ağzından enerjik fışkırmalar halinde çıkıyordu. Bazı sözcükler, telaffuz edilişleri sırasında tamamen atlanıyor ya da hızlı vurgularla bastırılıyordu. Eli sık sık yukarı kalkıp ağzını tutuyor, ki bu onu duymayı daha da zorlaştırıyordu."

Carpenter, ayrıca Tolkien'in piposunu nasıl da aniden ağzına yerleştiriverdiğini, sıkı sıkıya kapatılmış dişlerinin ve çenesinin arasından, sanki konuşmayı bıraktığını bildiriyor ya da bir noktayı vurguluyormuşçasına cümlelerinin sonunda birer kibrit yakarak konuştuğunu anlatıyor. Konuşurken, odanın içinde dolaşarak, sanki enerji ve yaşamla dolup taşıyormuş gibi görünerek hareket ederdi. Piposundan birkaç nefes alıyor ve sonra onu bir kül tablasına vuruyordu.

Elleri küçüktü ve sadece evlilik alyansı takıyordu. Giysileri biraz buruşuktu, ama bedeni onun yaşına gelmiş bir adam için şaşılacak bir şekilde formunda görünüyordu. Sadece midesinin çevresinde hafif bir tombulluk vardı. Gösterdiği yazarlık başarısının ardından kendisine tanıdığı ve keyif verici çok az ayrıcalıktan biri olarak renkli bir yelek giyiyordu. Gözleri hızlı ve keskindi, bir nesneden diğerine doğru geziniyor ve ardından özellikle tek bir şey üzerine odaklanıyordu. O gözlerin çevresinde, Tolkien bir şeylere yoğunlaştığı zaman, sanki durum ve biçim değiştiriyormuş gibi görünen birtakım kırışıklıklar da vardı. Dikkatliydi, ama çok uzun süreler boyunca değil. İşte bu adam, o zamanlardaki Profesör Tolkien'di.

Desmond Albrow, onunla tanışan ve bu karşılaşmayla ilgili İngiltere'deki *Catolic Herald*'a bir yazı yazan bir başka kişiydi. "O,

yüz yüze görüştüğüm ilk Oxford profesörüydü ve bu olayın asıl keyif verici olan yanı, bana gerçekten sanki bilgili bir beyefendiymişim gibi davranmasıydı. O zamanlar ben, oldukça akıllı, ama oldukça da toy, on sekizinde genç bir delikanlıydım, oralara henüz yeni gelmiştim ve Kuzey İngiltere'deki yaşam tarafından ezilmemiştim, ilk bakışta Oxford benim için neredeyse tuhaf kuralları ve hem kibirlileri hem de masumları düşürmek için hazırlanmış tuzakları olan, büyük şehirden uzak, yabancı bir yerdi. Tolkien, yaklaşık on beş dakika gibi bir zaman içinde, bana, keskin bir lafla ya da kibirli ve alaycı bir şakayla kolaylıkla yok edebileceği bir özgüven ve olumlu bir yaklaşım gücü kazandırmıştı. Şimdi bir de, bu modern günlerin, bilgiçlik taslayan, televizyonlarda sürekli kendi kendilerini öven ve şu anda Oxford'un büyük masalarında kalan şeyleri yağmalayan 'don'lardan birine rastladığımı düşünsenize.

"Karşımda profesöre benzeyen bir profesör vardı. Tolkien kadife fitilli pantolon, spor bir ceket giymişti, güven tazeleyici bir pipo tüttürüyordu, sık sık kahkahalar attı, zaman zaman düşüncelerinin hızı sözcüklerinin hızını geçince mırıldandı. . . O, insana uygarlık, sevimli bir aklıbaşındalık ve bilgelik hissi veren bir adamdı."

İyi bir adam, dürüst bir adam, nazik bir adam. Aynı zamanda da mutlu. Ama zor zamanları da vardı, tıpkı dostu Jack Lewis'ın 1963 yılındaki ölümü gibi. İki adam arasındaki yakın ilişki, Lewis'ın evliliğinin ardından biraz daha gevşek bir konuma bürünecekti, ama ikisi hâlâ birbirlerine oldukça derin bir şekilde düşkündü. Lewis'ın bu dünyadan göçüp gitmesi, Tolkien'e sık sık

Piposu ve kitabıyla Tolkien. Çok bildik bir poz.

kendi ölümlülüğünü de hatırlatıyordu, ama dünyanın her yerindeki okurlarından yağan mektuplar, yarattığı şeylerin ölümsüzlüğü konusunda adamın güvenini tazeliyordu.

Ayrıca dini inanclarını hâlâ koruyordu. Katolik Kilisesi, Roma'daki Katolik Kilisesi'nde Kilise'nin kapılarını açmak ve bazı yenilikler yapmak için gerçekleştirilen devasa bir toplantı olan İkinci Vatikan Divanı'na[1] dayanarak 1960'larda belli değişimlere gitti. Aslında yenilikler minimal düzeydeydi, ama Kilise üyelerinin bir bölümü divanı, Kilise'ye itaatsizlik etmek ve onu başka bir kalıba sokmak amacıyla, en azından bölgesel düzeyde değiştirmeye çalıştılar. Tolkien, samimi bir sevgiyle bağlandığı kurumda gerçekleşen bu geniş kapsamlı değişiklikleri gördü ve bunların bir bölümü onu hiç de memnun etmedi. Değişimin her türlüsüne karşı olan pek çok insandan farklı olarak Tolkien, yüreğinde derin ve reformları kabul etmesine yetecek kadar sevgi dolu bir inanç

1.– *II. Vatikan Divanı*: Papa XXIII. Johannes tarafından 25 Ocak 1959'da toplantıya çağrılan II. Vatikan Divanı'nın (1962-65) başlıca amaçları kilisenin ruhani yönden yenilenmesi, daha önce Katolik Kilisesi'nden ayrılan Hıristiyanların kiliseye dönmesine olanak sağlanmasıydı. Divan çalışmaları Johannes'in ardılı VI. Paulus döneminde de sürdü, çalışmaların tamamlandığı 8 Aralık 1965'e değin her sonbahar döneminde divan meclisi toplantıya çağrıldı. Bu süre içinde divan üyelerince 16 belge onaylandı. Kilisenin hiyerarjik yapısında pispokoposlara daha büyük ağırlık tanıyarak I. Vatikan Divanı'nda papayı vurgulayan tutum dengelendi. Din adamı olmayan cemaat üyelerinin de misyonerlik etkinliklerine katılması amaçlandı. Kilisenin "Tanrı'nın Halkı" olarak tanımlanması, Protestan hareketinin doğuşundan beri Katolik düşünce ve uygulamaları belirleyen savunmacı ve katı tutumun değişmesini sağlayacak bir ilahiyat temeli oluşturdu. insanlığın uğradığı geniş çaplı değişikliklere değinilerek kilise ve vahiy kavramları çağdaş kültürün gerekleri ve değerleriyle ilişkilendirilmeye çalışıldı. Daha geniş bir katılım için törenlerde kullanılan metinlerin dili ve biçiminde önemli değişiklikler yapılması yoluna gidildi. Belgelerin ve diğer divan kararlarının etkisi 1970'lerin başlarında kilise yaşamının tüm alanlarında kendisini gösterdi. Divan üyelerinin düşünmemiş olabileceği birçok değişiklik böylece gündeme geldi. yhn.

taşıyordu. Bu adamların zaman zaman sinir bozucu olabildiklerini, düşünüyordu, ama Katolikliğin gerçeği onlar yüzünden değişime uğrayamazdı.

Tolkien, 1959 yılında Oxford'da tam gün öğretmenlikten emekli olduğunda, kendisi altmış yedi, Edith yetmiş yaşındaydı. Neredeyse kırk yıl boyunca öğretmenlik yapmıştı ve ayrılma zamanı kesinlikle gelmişti. Edith, artık sağlığını yitirmeye başlamıştı, arteriti yüzünden yürüme zorluğu giderek daha fazla artıyor, sindirim yetersizliği yüzünden çok acı çekiyordu. Ayrıca, çift basit olarak daha fazla birlikte zaman geçirmek istiyor ve buna ihtiyaç duyuyorlardı. Oxford değişiyordu ve Tolkien'e bakılırsa, bu değişim pek de iyi yönde değildi. Geçmişteki eski dostlarını, Inkling'leri, Kuş ve Bebek günlerini özlüyordu. Yeni adamların bir bölümü hiç de ona göre değildi. Onları anlamıyordu ve onlar da onu anlamıyordu. Tolkien, bu genç insanlarla karşılaştırıldığında, basitçe söylemek gerekirse, farklı bir kuşağın, farklı bir çağın ürünü haline gelmişti.

Öğretmek istediği her şeyi öğretmiş ve bu konuda gösterdiği çabaya itibar edilmişti. İrlanda ve Belçika'dan fahri doktorluklar, edebi ödüller, prestijli dersler vermesi için ricalar almıştı. Emekli olurken, Merton College Salonu'nda veda anlamında bir konuşma, kıdemli bir eğitimcinin bir tür hoşça kalın konuşması, yapması istendi. Salonu yüzlerce insan doldurmuştu. Çeşitli nesillerden gelen profesörler ve öğrenciler bir aradaydı, içlerinden bir bölümü Tolkien ile olan kişisel bağlantıları yüzünden, bir bölümü de üniversitedeki itibarı ya da yazarlığı sayesinde kendisini tanıdıkları için oraya gelmişlerdi. Tütün dumanlarının oluşturduğu bulutlar

insan kalabalığının üstünde dalgalanıyordu. Bugün olduğundan çok daha farklı olarak, o zamanlarda insanların bu tür yerlerde sigara ya da pipolarını tüttürmelerine izin vardı ve kalabalığın büyük bölümü bunu aynen yapıyordu. İzleyiciler onur konuğunun çıkmasını beklerken, çok sayıda küçük sohbet de devam ediyor, sürekli bir vızıltı bu güzel, eski binayı dolduruyordu. Bekleyiş ve heyecan doruktaydı.

Derken, resmi topluluk, ortalarına Tolkien'i almış bir şekilde sahneye çıktı. Üniversite cübbelerini giymişlerdi ve çok ihtişamlı bir görüntü sergilemekteydiler. Kendi kendine kopan gökgürültüsünü andıran bir alkış, hatta bir tezahürat sağanağı başladı. Tolkien, konuklara takdim edildi ve bu konuyla ilgili birkaç formalite gerçekleştirildi. Ardından Tolkien boğazını temizledi, izleyicilere doğru baktı, aralarındaki yüzlerin çoğu tanıdıktı, ama bir bölümü yeni ve tazeydi. Bu geniş aile ve bu olay, Tolkien'in yaşamındaki bir dönüm noktasını işaret etmekteydi. Oxford hakkında, akademik yaşantısı ve öğrenmenin görkemi hakkında konuştu. Sesinde bir duygusallık yansıyordu. Ayrıca üniversitenin gittiği yön ve daha yüksek bir eğitimin yerini almaya başlayan tekdüzelik hakkında birtakım eleştirilerde bulundu. Öğrencilerin keşfetmelerine ve kendi yollarını kullanarak öğrenmelerine izin vermek zorundayız, diye belirtti, onları bizim istediğimiz kalıplar içine sokmamalıyız. Konuşmasını – ve dünyadaki en iyi üniversitelerden birinde öğretmen olarak geçirdiği dönemi – tamamlamak üzere "Namarie"den, kendisinin yazdığı, elfçe bir veda şarkısından bir alıntı yaptı. Hoşça kalın demenin bundan daha iyi hiçbir yolu yoktur. İzleyiciler de bunu anlamıştı. Bir sessizlik oluştu.

Ardından bir kez daha alkışlar patladı. Uzun ve yürekten koparak yükselen alkışlar. Tolkien, yerine oturdu. Artık gitme vakti gelmişti.

Bu olay, eğer öyle tanımlanabilirse, onun emekliye ayrılışıydı. Tolkien'in yaşamındaki ironilerden biri de, yaşlandıkça ününün daha da artmasıdır. Sabahın erken saatlerinde, Frodo veya Gandalf hakkında çok dikkatli sorular soran insanlardan – çoğunlukla Birleşik Devletler ve genellikle de California'dan – gelen telefonlar alırdı. Evdeki düzeninin bozulmasını durdurmak için sürekli olarak telefon numarasını değiştirecekti ve her şeyiyle birlikte telefon rehberinden çıkartacak kadar ileri gitti. Adresi de sanki bir sır gibi saklanıyordu. Ama durum böyleyken bile, yazışmaların tümüyle ilgilenmeleri için "part-time" sekreterler tutmak zorunda kalacaktı.

Tolkien, yüz binlerce kişi tarafından bir yazar olarak biliniyor, ama çok daha az kişi tarafından bir insan olarak tanınıyordu. Aslında o ve Edith, zaman zaman kendilerini oldukça soyutlanmış hissetmekteydiler. Artık çocukları onların yanlarından uzaklaşmış ve kendi yaşamlarını sürdürmeye koyulmuşlardı: Michael, İngiltere'nin orta bölgelerinde dersler veriyor, Christopher ise Oxford'da öğretmenlik yapıyordu. Priscilla şehrin diğer yakasında, hafif suçluları gözaltında bulunduran bir memur olarak çalışıyordu ve aşırı derecede meşguldü. John ise Straffordshire'da, bir rahip olarak kendi cemaati üzerindeki görevlerini yerine getirmekteydi. Tolkien'in sekreterleri genellikle zaman içinde aile dostları haline geleceklerdi. Tıpkı Anglo-Sakson edebiyatçı Alistair Campbell ve eski bir öğrenci, şimdinin Merton'da İngiliz Dili ve

Edebiyatı bölümünün yeni profesörü olan Norman Davis gibi akademik meslektaşlarının olduğu gibi.

Tolkien, 1963 yılında Exeter Koleji tarafından Onur Üyesi yapıldı ve Merton'da onu Emeritus[1] Üye yaptı. Bu ikinci unvan emekli bir öğretmene verilirdi. Bu onurlandırıcı ödüllendirmeler, kolej yemeklerine ve törenlerine davet edilmesi anlamına gelmekteydi, ama Tolkien bu tarz şeylere nadiren katılacaktı. Edith'in sağlığı o günlerde hiç de iyi değildi ve onu bir akşam yemeği uğruna asla tek başına bırakmayacaktı. 1966 yılında çift altın evlilik yıldönümlerini kutladılar ve Merton College'de büyük bir toplantı düzenlendi. Dostları şarkılar söylediler ve tanıdık tanımadık – bu çiftin çok hoşuna gitmişti – birçok yerden armağanlar, kartlar ve telgraflar geldi. Hiç tanışmadıkları insanlar onlara telgraflar ve mektuplar gönderdi; Sör Stanley Unwin, elli altın gül göndermişti, diğerleri de olayı anmak için Tolkien'in çalışmalarına dayanan şiirleri bestelemişlerdi.

Tolkien, yazmayı sürdürüyor ve bir gün yayınlanacağı konusunda kesin kararlı olduğu *Silmarillion* üzerinde çalışmaya hâlâ devam ediyordu. Denemeler, şiirler üzerinde çalışıyor, bir yandan da yeni alfabeler tasarlamayı sürdürüyordu ve *Büyük Wootton'lu Demirci* isminde bir öyküyü bitirmişti. Bu masalın temelleri, Amerikalı bir yayıncının Tolkien'den George Macdonald'ın *The Golden Key* adlı eserine [Altın Anahtar] bir önsöz yazmasını rica etmesinde yatmaktaydı. Tolkien, böylesi ricalarla oldukça sık karşılaşıyordu ve onları genellikle hayır diye yanıtlardı, ama bu kez durum farklıydı. Macdonald, şüphesiz, genç Tolkien'in üzerinde büyük

1.– *Emeritus*: Memuriyet unvanını muhafaza eden emekli profesör. çn.

bir etki bırakmıştı ve o zamandan beri onun için bir ilham kaynağı olmayı sürdürüyordu. *The Golden Key* için yazmaya başladığı önsöz, zaman içinde kendi başına var olmayı başardı ve böylece apayrı bir yapıt halini aldı. Sonuçta ortaya çıkan şey Macdonald için yazılmış bir önsöz değildi, onun yerine yepyeni bir Tolkien öyküsü doğmuştu.

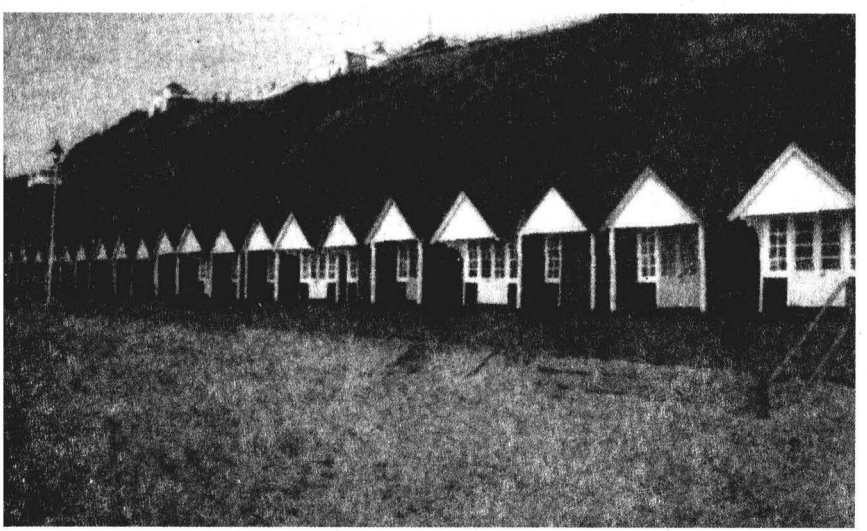
Tolkien, hissettiği bu yeni öykü yazma dürtüsünden oldukça hoşlanmıştı, bu bir süredir artık hissedemediği bir duyguydu. Öykünün üzerinde, daha önce yapmadığı bir şekilde daktilo kullanarak çalışıyordu. Öykü kısmen kendi yaşam öyküsüne dayanmaktaydı; öykünün içinde yer alan, hayal gücü ve merak etmeye duyduğu gereksinimle öne çıkan Demirci karakterinin, artık yaşlanmaya başlamış ve geriye dönüp yaşamına bakan Tolkien olduğu açıktır. Bitirdiği masalı, başlangıçta tek başına yayınlanmak için fazla kısa bulan, ama sonunda bağımsız bir kitap olarak yayınlamayı kabul eden Rayner Unwin'e gösterdi. Kitabın kazandığı eleştiriler genel olarak olumluydu, ama satışlar *Yüzüklerin Efendisi* ya da *Hobbit*'inki gibi çok başarılı bir çizgiye ulaşamadı. Tolkien, ayrıca, "Peri Masalları Üzerine" isimli eski bir konferans metnini de yeniden gözden geçirip düzeltti ve 1964 yılında "Niggle'ın Yaprakları" isimli bir öyküyle birlikte, *Tree and Leaf* [Ağaç ve Yaprak] adı verilen bir kitap halinde yayınlandı. Seksen dokuz yaşındaki teyzesi Jane Neave ondan, *Yüzüklerin Efendisi*'nden bir karakter olan Tom Bombadil hakkında bir kitap – yaşlı insanların okumayı becerebilecekleri bir kitap – istedi. Tolkien, teyzesinin isteğini yerine getirdi ve *The Adventures of Tom Bombadil* [Tom Bombadil'in Serüvenleri], teyzesinin ölümünden sadece birkaç ay

önce yayınlandı.

Ama Oxford artık farklıydı ve yaşam da. Edith'in hastalığı gittikçe artıyor yürümek ona çok acı vermeye başlıyordu. Deniz kenarına yaptıkları yürüyüşler hemen hemen imkânsızlaşmıştı ve şimdi Oxford'un bir banliyösü olan Headington'daki ev artık onlar için uygun değildi. Çocuklar olmadan fazla büyük geliyordu – içinde hareket ettikçe ayak sesleri yankılanıyordu. Mali bakımdan güvenli bir konumdaydılar, bu yüzden yeni ve onları daha çok memnun edecek bir eve taşınmayı düşündüler. Ama nereye gidebilirlerdi? Bir süre tatillerini Bournemouth'ta geçirmişlerdi ve ikisi de orayı çok sevmişti. İngiltere'nin güney kıyısında bulunan bu kasaba, Edith'in arteritine iyi gelebilecek daha ılıman bir iklim sunuyordu. Tolkien ise denizi ve gezintileri zaten seviyordu. Gidecekleri yer Bournemouth olacaktı.

Bu kasabaya modern demek biraz zor olsa da, bu durum, kasabanın çekiciliğinden hiçbir şey eksiltmiyordu. Hatta bazı yönlerden çekiciliğini arttırıyordu bile. Etrafında, yeşillikler ve kozalaklardan gizli geçitler oluşturan, devasa palmiye ağaçlarıyla süslenmiş orman yolları vardı. Yıllar boyunca, Edith, çoğunlukla kocası uzakta derslere giriyor olduğunda, çocuklarla Miramar Oteli'nde kalırdı; daha yakın zamanlarda ise ona Tolkien eşlik etmeye başlamıştı. Edith oteldeki ve Bournemouth'taki arkadaşlarını seviyor, Tolkien ise onlardan daha az hoşlanıyordu. Ama muhteşem manzaralı otel odasına çekilip çalışabiliyordu. Üstelik yakınlarda iyi bir Katolik kilisesi ve onları istedikleri yere götürecek bir sürü taksi vardı.

1968 Ağustosu'nda Lakeside Yolu 19 numaraya, daha önce

Tolkienlerin son zamanlarını geçirdikleri ve Edith'in öldüğü yer olan Bournemouth.

sadece bir kere, onu satın aldıkları günden bir gün öncesinde gördükleri bir bungalova taşındılar. Tolkien ve Edith, yaşamları boyunca ilk defa olarak, merkezi ısıtma sistemine ve her biri için bir banyoya sahip olmuşlardı. Bir kez daha garaj Tolkien'in çalışma odası oldu ve yine "part-time" bir sekreter işe almak zorunda kaldılar. Çiftin içinde modern aletleri olan, güzel ve yeni bir mutfakları vardı, akşamları geniş verandalarında birlikte oturabiliyorlardı. Güzel bir bahçeleri ve bahçenin ardında, Branksome Chine adıyla bilinen ufak bir ormana açılan küçük bir kapı vardı. (İşin tuhaf tarafı, çocukken ben de annem ve teyzemle orada yürümüştüm. Bana Robin Hood'un neşeli adamlarıyla birlikte ağaçların arasında saklandığı anlatılmıştı. Annem ve Ethel Teyzem, şüphesiz yanlış söylemişlerdi bana. Oralarda saklanan Robin Hood değil, Frodo'ymuş.)

Ormanın hemen ardı denizdi. Martıların çığlıkları, kumun hissi ve tuzlu rüzgârların tatlı ıslığı. Bunlar insana iyi gelen şeylerdi. Civarda yaşayan Katolik komşular Tolkien'i kiliseye götürürlerdi. Bazen Edith de onlara katılırdı, ama nadiren olurdu. Ayrıca çiftin, kendilerine daha önce hiç bilmedikleri çeşit bir lüks sunan hizmetçileri de vardı.

Tolkien yapmak istese, şüphesiz, yapılacak çok iş vardı. *Silmarillion* hâlâ bitmemişti ve gazetelerle dergiler, kendisinden yazmakla ilgilenebileceği kitap eleştirileri ve makaleler almak istiyordu. Okurlardan, hayvanlara, arabalara ve hatta çocuklara *Yüzüklerin Efendisi*'ndeki karakterlerin isimlerini vermeyi rica eden mektuplar ulaşmaya devam ediyordu. Elbette verebilirsiniz, diye yanıtlıyordu genelde Tolkien, size ilerisi için biraz daha isim vereceğim.

Ama bir kâğıt falı bakmak ya da iyi bir okuma aslında çok daha tatmin ediciydi. Bir de Edith vardı. İyi bir doktoru vardı, ama sağlığı hâlâ bozulmaktaydı. Onunla vakit geçirmek zorundaydı. Şayet bir şey olursa diye.

Kasımın ortalarında bir Cuma gecesiydi. Edith'in safra kesesi iltihaplanmıştı. Acı ve sıkıntı verici bir şeydi. Bu sağlık sorununun belirtilerinin büyük bölümü kalp krizininkilere benzer. Bugün, bu sorunla başa çıkabilecek, ilerlemiş ve nispeten basit bir cerrahlık var olsa da 1971 yılında işler hiç de bu kadar kolay değildi. Edith, seksen iki yaşındaydı ve o yaşta hiçbir sağlık şikayeti basit değildir. Kısa bir süre içinde hastaneye yatırıldı. Sıkı bir savaş verdi, ama sağlığı iyi değildi ve bünyesi gerçekten çok zayıftı. Dostlar ve ailenin yaptığı gibi Tolkien de dua etti. Edith'le yalnızca birkaç yıl daha, Tanrım, birazcık daha. Acı ve ıstırapla dolu daha fazla günün ardından, son geldiğinde oluşan bir rahatlama. 29 Kasım Pazartesi günü. Edith öldü. Tolkien, bir dostuna yazdığı mektubunda, karısının ne kadar cesurca davrandığını ve "kendisininse kalbini taşıyamadığını", acısının çok büyük olduğunu anlatacaktı.

Tolkien, birkaç gün boyunca ne bir şeyler konuşabildi ne de elinden bir şeyler yapmak geldi. Sonunda konuşabilmeye başladığında, sevdiklerine, çocuklarına mektuplar yazıyordu. Çocuklarına, mezar taşına yazılacak yazının oldukça basit olması gerektiğine karar verdiğini söyledi: "Edith Mary Tolkien, 1889 – 1971. Lúthien." Lúthien? Oğulları ve kızına Edith'ten bahsederken hep "anneniz" demişti ve şimdi bu isim de nereden çıkmıştı? Lúthien, onun hâlâ tamamlanmamış çalışması *Silmarillion*'da var olan bir

karakterdi. O, Orta Dünya'nın gelmiş geçmiş en güzel kızıydı ve köklerini onun Edith'ine, uzun yıllar önce onun için dans eden ve kitaplara, çocuklara, aşka, her şeye ilham kaynağı olan, saf ve masum kızdan alıyordu. Lúthien[1].

Çocuklarıyla konuştu – gözlerini dolduran yaşları şu an için sadece hayal edebiliriz – Edith'in onun Lúthien'i olduğunu, kadının bunu her zaman bildiğini anlattı. İyi uykular Edith. İyi uykular Lúthien.

Evlilikleri iyi bir evlilik olmuştu. Ama yine de birtakım eleştirmenler, bu evliliğin içinde keder ve başarısızlık izleri bulmaya çalışacaklardı. Boş yere aradılar. Tolkien iyi bir kocaydı ve Edith de iyi bir eşti. Tartıştıkları zamanlar olmuştu, bu gerekli olduğu kadar da kaçınılmaz bir şeydir. Ruhların doğru birleşimi bireysel isteklerin uçup gitmesi anlamına gelmez. Edith, her zaman Tolkien kadar sadık bir Katolik olmamıştı, ama belki de bu anlaşmazlık onları birbirlerine daha da yaklaştırmıştı. Çocukları ve torunları

1.– *Lúthien* : "Sindarin dilindeki anlamı: Ağacın çiçeği, çiçeklenen", Kral Thingol ile Maia Melian'ın kızı. Ormanda dans ederken karşılaştığı bir insan olan Beren'e âşık oldu. Beren ona *Tinúviel* (Sindarin dilinde "Alacakaranlığın Kızı", bülbül anlamına gelen şiirsel bir sözcük) ismini vermişti. Beren'in ilişkilerini onaylamayan kral babasının isteği üzerine [bir tür başlık parası olarak] çıktığı Silmaril Macerası'nın ve sevgilisinin ölümünün ardından ölümlü olmayı, onun kaderini paylaşmayı seçti. Tanrılar tarafından ikisi de yeniden dünyaya döndürüldü ve mutlu bir şekilde yaşadılar. *Silmarillion*'un temel öykülerinden birisidir.

Beren : Barahir'in oğlu. Lúthien'e başlık parası olarak Morgoth'un tacından bir Silmaril kesti ve Angband'ın kurdu Carcharoth tarafından öldürüldü; ama Luthien'in yalvarmaları sonucunda Tanrılar tarafından ölümden döndürüldü ve Ossiriand'daki Tol Galen'de Lúthien ile yaşadı, Sarn Athrad'da Cücelerle savaştı. Yarmavadi'nin Efendisi Elrond ve Elros'un büyük-büyükbabası ve Númenór Kralları'nın atasıdır. Ayrıca *Camlost* (Boş-elli) ve *Erchamion* (Tek-elli) olarak da bilinir.
Ayrıntılı bilgi için bak *Silmarillion*.

için katıksız bir sevgiyi paylaşıyorlardı ve onları daima her şeyin önüne koydular. İkisi de erken yaşta, anne ve babalarını kaybetmiş insanlardı ve onları ilk olarak birbirlerine bağlayan, birbirlerini tamamlamalarını da sağladı.

Joseph Pearce, Tolkien üzerine yazdığı, *Tolkien: Man and Myth* [Tolkien: Adam ve Mit] isimli fevkalade kitabında, bizlere "Tolkienlerin dostları, birbirlerinin doğum günü hediyelerini seçerken ve paketlerken gösterdikleri özende ve birbirlerinin sağlığı için gösterdikleri büyük ilgide görünen aralarındaki derin sevgiyi anımsadıklarını hatırlatıyor."

İnsanların bir bölümü Tolkien'in büyük mirasının *Hobbit* ve *Yüzüklerin Efendisi* olduğunu, evliliğinin ve ailesinin önemli olmadığını söylemektedir. Ama evlilik ve aile olmaksızın, Bilbo, Frodo, Gandalf, hobbitler ve kitaplar da olmazdı! Çok sevdiği ağaçlardan biri gibi, Tolkien esen herhangi bir rüzgârla yıkılacak ve Edith için duyduğu aşk ve onun da kocasına müsrifçe verdiği sevgi olmasa, dehası mahvolurdu.

Aşk çok büyüktü, acı da çok büyük oldu. Evet, hâlâ çocukları ve iyi dostları vardı, ama hiçbir şey eşinin yerini dolduramazdı. Şimdi ne yapacak, nereye gidecekti?

YEDİNCİ BÖLÜM

SON GÜNLERİ

Tolkien, Bournemouth'ta artık daha fazla kalamazdı. Orada Edith'in acısını ve ölümünü hatırlatan çok fazla şey vardı, tek başına bırakılma hissi çok büyüktü ve yapılan düzenlemelerin bir işe yaradığı söylenemezdi. Tek seçeneği Oxford'du, ama nerede kalacağı belli değildi. Merton College, Tolkien'e, okulun lojmanında birkaç oda, ona yardım edecek bir hizmetli ve eşini önererek yardımına koştu. Oxford'daki bu hizmetlilere gözcü deniyordu, bazen öğrencilerle ve hizmet ettikleri profesörlerle arkadaş olurlardı. Aslında, aralarındaki ilişki işçi-işveren ilişkisinden çok bir aile ilişkisi gibiydi.

Onlar Tolkien için yemek yapacak, giysileri yıkanacak, odaları toplanacak ve eğer arzu ederse yatağı bile yapılacaktı. Emekli öğretmenlere genellikle bu şekilde imkânlar sağlanmıyordu; bu Tolkien'in şöhreti yüzünden değil, Oxford'da kendisine böyle bir teklif yapılacak kadar çok sevilmesi yüzünden verilmiş bir armağandı. Elbette kabul etti. Bu teklif, Edith'in ölümünden bu yana ilk kez adamın içinde birtakım kıpırtılar yaratmıştı. 1972 Martı'nın başlarında tekrar Oxford'a dönmüştü. Eşyalarını Bournemouth'tan taşımak için gelen adamlarla arkadaşlık kurması ve tüm yolculuk boyunca kamyonda onlarla birlikte gitmesi tipik bir

Tolkien davranışıydı.

Merton Caddesi'ndeki daire daha iyi olamazdı. Kullanabileceği bir yatak odası, bir banyo, bir de büyük oturma odası vardı ve gözcü Charlie Carr ile eşi Mavis zemin katta yaşıyorlardı. Bu yıllarda Tolkien her zaman iyi değildi ve Carr'lar yardım etmek için hazırdılar, hatta bazen ona arkadaşlık bile ediyorlardı. Çiftle Tolkien'in arasında dostça bir ilişki doğdu, özellikle de ziyarete geldikleri zaman, onların iki küçük torunuyla oynamaktan büyük keyif alıyordu.

Eğer dairesinden sıkılırsa, eski ve bazı yeni arkadaşlarıyla Oxford'un başka bir yerinde buluşurdu. Hemen yanda, Jack Lewis ve Inkling'lerin bir bölümüyle içki içip akşam yemeklerini yediği Eastgate Oteli vardı. Yemeklerin paralı olmadığı ve birinin size eşlik edeceğinin garantili olduğu koleje de istediği zaman gidebilirdi. Artık varlıklı biri olan Tolkien, diğer insanlara karşı daima cömert davranmasına rağmen, gerekmedikçe kendisi için boş yere para harcamayı pek mantıklı bulmazdı.

Zevkleri aynı kalmıştı. Tercihi daima İngiliz yemekleri üzerineydi, iyi ve sade İngiliz yemekleri. Kahvaltıda domuz pastırması ve yumurta, biraz da kızarmış ekmek ve bir fincan demli çay. Tatlı olarak trifle[1] ya da yazın bol kremalı çilek severdi. Daha fazla çaya hayır demezdi – aslında gün boyunca içerdi. Çayın yanında, eğer mümkünse ev yapımı meyveli pastaya bayılırdı, ama artık mahalle dükkânlarında, hatta mağaza zincirlerinde satılan pastalarının bazılarını da oldukça çok severdi. Eğer canı isterse, öğleden sonra bir parça sütlü çikolata yiyebilirdi; yatağa yatmadan hemen önce de

1.– *Trifle*: Pandispanya ve meyvelerden yapılan bir tür tatlı. çn.

Oxford, Merton Caddesi 21 numara.
Tolkien'in Edith'in ölümünün ardından yaşadığı yer.

bir kakao iyi olurdu ve her zaman için pipo, elbette kahvaltıdan ışıklar sönene dek.

Yeni yaşam tarzıyla beraber, belirli bir derecede yalnızlık, ama aynı derecede de bağımsızlık doğmuştu. Sürekli olarak pipo içtiği, yürümek ve gençken bisiklet sürmek dışında hiçbir egzersiz yapmadığı göz önüne alınırsa, Tolkien, her zaman şaşırtıcı bir şekilde zinde bir adamdı. Oğlu Christopher'ın, Oxford'un hemen dışındaki bir köyde bulunan evine sık sık ziyarete gider, torunları Rachel ve Adam'la oynamaktan büyük keyif alırdı. Priscilla ile Sidmouth'ta geçirdiği bir tatil ve hâlâ Evesham'da yaşayıp çiftliğinde çalışan kardeşi Hilary'nin yanına yaptığı birkaç yolculuk da sayılabilir.

Son günlerinde, eskiden pek izlemediği televizyonu da artık izlemeye başlamıştı. Özellikle spor programlarını izlemeyi seviyordu; kriket ve tenis en sevdikleriydi, ama televizyonda gösteriliyorsa rugby izlemekten de zevk alırdı. Yeterince gösterilmiyor, diye şikayet ederdi. Çünkü eğlence programları ve haberlerin çoğuyla çok daha az ilgileniyordu. Geçmişte asla bir haber takipçisi olmamıştı ve artık buna başlamak için çok geçti. Bir bardak iyi viskiyi de severdi. Sadece "single" malt türlerini içerdi, bu tadı keşfedeli pek uzun bir süre geçmemişti, öğretmenlerin ve profesörlerin dinlenmek için bir araya geldikleri, Oxford'un kıdemlilerin takıldığı dinlenme salonlarında, piyasanın en iyi scotch'lardan bazılarının hazır bulunması, Tolkien'in bu keşfini kuvvetlendirmişti.

Douglas Gilbert, Tolkien ile işte bu dönemlerde tanışmış ve ondan çok hoşlanmış bir fotografçıydı. "Onu görmeye gittiğimde,

hemen şakalaşmaya başlayarak, bastonunu bana karşı bir eskrim kılıcı gibi kullanırdı. Yine böyle oynarken, bastonun kısmen havaya kaldırılmış olduğu ve yüzünde çocukça neşeli bir ifadenin yer aldığı bir fotografı var. Bir şekilde çocuk gibi, öylesine mutlu. 1972 yazının tamamında İngiltere'deydim ve pek çok mektubuma ve telefonla aramama karşılık Tolkien'den hiçbir yanıt alamamıştım. Bir sonraki yıl Ocak ayında döndüğümde, Tolkien'in bir arkadaşı olan Bay Colin Hardie, bu konuda bana yardım edeceğini söyledi. 'Ben Ronnie'den korkmuyorum,' dedi. Çünkü Tolkien pek çok insanı geri çevirmesiyle tanınırdı ve eğer isterse oldukça sert olabilmesiyle de ünlüydü. Colin randevuyu ayarladı ve beni Tolkien'in odasına götürüp onunla tanıştırdı. Tolkien, çok büyüleyici bir adamdı, yardım etmeye istekliydi ve hiçbir şekilde bir tek hoşnutsuzluk belirtisi bile göstermedi. Ne olağanüstü bir adamdı."

Gerçekten de olağanüstü bir adamdı, ama ayrıca yaşlı bir adam. 1972 yılında sekseninci doğum gününü kutladı, sağlığının bir tür yenilgiye doğru gittiğine dair işaretler taşıyordu. Bu durumun farkında gibiydi, çünkü şimdi en sonunda, *Silmarillion*'ı asla tamamlamayacağını ve yayınlatamayacağını itiraf etmiş, projeyi fiilen oğlu Christopher'a devretmişti. 1972 yılında Buckingham Sarayı'nda Kraliçeden Britanya İmparatorluğu Düzeni'nin Kumandanı unvanını aldı ve aynı yıl, Oxford Universitesi'nden fahri Edebiyat Doktorluğu unvanı kazandı. İkisi de çok önemli unvanlardı. Bir sonraki yaz, Priscilla'yla birlikte en son halk ödülünü almak için İskoçya'ya, Edinburgh'a gitti. Ama İskoçya'dan döndüğünde kendisini pek iyi hissetmiyordu. Bir süredir hazımsızlıktan

şikayetçiydi ve bir türlü iyileşemiyordu. Doktor iyileşeceğini söyledikçe, o daha da kötüleşiyordu.

Hastanede bir X-ışını incelemesi yapıldı, ama hiçbir şey görülemedi. Onu dile getirebileceğinden çok daha fazla sinirlendiren bir diyete başlatılmıştı. Ayrıca ona artık şarap içemeyeceği de söylenmişti, ama doğruyu söylemek gerekirse, zaten şarap ona artık eskisi kadar çok keyif vermiyordu, çünkü tadını zorlukla alabiliyordu. Dostları şimdi en kötüsünün yolda olduğunu düşünüyorlardı. Vakti dolmuştu, diyordu biri, artık büyük adamın rahatlayıp paydos etmesi an meselesiydi.

Ama yine de, kendisini Bournemouth'a bir yolculuğa çıkıp bu kasabada yaşarlarken onunla ve Edith'le ilgilenen doktoru ve eşini, Denis ve Jocelyn Tolhurst'u ziyaret edecek kadar iyi hissediyordu. Ortak bir arkadaşlarının doğum günü partisi vardı ve Tolkien orada biraz şampanya içti. Ama o günün gecesinde kendisini oldukça kötü hissetti ve artan ağrısından şikayet etmeye başladı. Ertesi sabah özel bir hastaneye yatırıldı, doktorlar kanlı gastrik ülser teşhisi koydular. O sırada etrafta aileden kimse yoktu, çünkü Michael İsviçre'de tatilde, Christopher ise Fransa'daydı. John ve Priscilla, babalarının yanında olabilmek için hızla güney sahiline doğru harekete geçtiler. Ertesi gün oraya vardıklarında hastane çalışanları onlara babalarının iyileşme ihtimalinin bulunduğunu söyleyecekti.

Ama böyle olmayacaktı. Göğsünde bir enfeksiyon gelişmişti ve hastaneye yatışından sadece birkaç gün sonrasında, 2 Eylül 1973 Pazar sabahı, *Hobbit* ve *Yüzüklerin Efendisi*'nin yaratıcısı, edebiyat tarihinin en sevilen yazarlarından biri olan John Ronald Reuel,

odasındaki perdeleri dalgalandıran meltemin ve hastaneyi çevreleyen martıların davetkâr çığlıkları arasında, var olduğunu her zaman bildiği cennete göçüyordu. Tolkien seksen bir yaşında öldü.

Cenaze töreni, dört gün sora, Oxford'da, çok sıkça gidip ibadet ve dua ettiği Headington'daki kilisede, Padualı St. Anthony Kilisesi'nde yapıldı. Oğlu John, Tolkien'in eski bir arkadaşı olan Peder Robert Murray ve kilisenin papazı Monsenyör Doran'ın yardımlarıyla okunacak metinleri seçti ve ayini yaptı. Kilise doluydu, sevgi ve gözyaşıyla doluydu. Tolkien, Oxford'un hemen dışındaki Wolvercote'taki Katolik mezarlığına, eşi ve en iyi dostu olan Edith'in yanıbaşına gömülmüştü. Ortak mezar taşları üzerine yazılacak yazıyı, Edith'i Lúthien olarak anarak hazırlamıştı. Şimdi oraya kendi ismi, tarihler ve son olarak da *Silmarillion*'da Lúthien'in sevgilisi olan "Beren" ismi eklendi. Yarattığı mitolojik karakterlerinin arasındaki aşka, Tolkien ve Edith aracılığıyla yaşam verilmişti.

Daily Telegraph, Tolkien'in ölümü üzerine şöyle yazmıştı: "Bilbo, siyah bir parça ip bulup kolunun etrafına bağladı. Küçük hobbit acı içinde ağlıyordu. Profesör J.R.R. Tolkien'in yarattığı fantezi dünyasının bir yerlerinde, onun ölüm haberi üzerine işte bunlar oluyor. Yarattığı karakterler, elf prensesleri, hobbitler, entler, troll'ler, orklar ve onların diğer zalim düşmanları, öylesine gerçek ki, Merton'un İngiliz Dili Profesörü de tıpkı onlar gibi kesin bir ebediyet kazanmıştır. O, ölümsüz büyücü Gandalf'tı, düşlerle ve tarih öncesinin alacakaranlığıyla dolu, engin ve yüce krallıkların kaderini belirleyen ve şekillendiren biriydi. 81 yaşın olgunluğuna erişmiş bir kişi de olsa, edebiyatımıza böylesine engin

bir tazelik ve şiirsellik getirmiş birini kaybetmek üzüntü verici. Yarattığı krallıklar ölmeyecek."

Aslında gerçekten de ölmemiştir. Gerçekte ne biz onu kaybettik, ne de o bizi. Onu gerçekten tanıyan ve anlayan kişiler, durumun böyle olduğunu cenazesinde göreceklerdi. Çünkü mezarlığa çağırılan küçük insan topluluğu oradan ayrılırken, içlerinden bazıları, sadece bazıları, ağaçların önündeki çalılıkların arasından birtakım sesler duyduklarını söylediler. Orada hiçbir şey yoktu, en azından çoğu insan için. "Sessiz olun," diyor Frodo, "neredeyse bizi ele veriyordunuz. Sessiz olun!" Frodo'nun arkasında insanlardan ve diğer yaratıklardan oluşan, millerce uzanan bir sıra var. Yaratıklar elbette ki Tolkien'in yarattıklarıydı. İnsanlar? Onlardan milyonlarcası vardı. Onlar mutlu ve gülümseyen yüzleriyle okurlarıydı – geçmişte, şimdi ve evet, gelecekte de var olacak olan okurları. Öykü, asla bitmeyecektir. O bunu her zaman için biliyordu.

EDITH MARY TOLKIEN
LUTHIEN
1889 - 1971
JOHN RONALD
REUEL TOLKIEN
BEREN

BİBLİYOGRAFİ

J. R. R. TOLKIEN'İN KİTAPLARI

Aşağıdaki kitaplar, J. R. R. Tolkien'in yaşarken basılışlarını gördüğü eserleridir. İlk yayıncılarının isimlerini vererek aşağıda belirttiğim bu kitaplar şu anda birçok farklı biçimler ve edisyonlar halinde piyasada bulunmaktadırlar.

Sir Gawain and the Green Knight. Editör J.R.R. Tolkien ve E. V. Gordon. Oxford: Clarendon Press, 1925

Hobbit : Oradaydık ve Şimdi Buradayız. Londra: George Allen and Unwin, 1937.

"Peri Masalları Üzerine". Charles Williams'a Sunulan Denemeler'in içinde. Londra: Oxford University Press, 1947.

Ham'li Çiftçi Giles. Londra: George Allen and Unwin, 1949.

Yüzük Kardeşliği: Yüzüklerin Efendisi Birinci Kısım. Londra: George Allen and Unwin, 1954.

İki Kule: Yüzüklerin Efendisi İkinci Kısım. Londra: George Allen and Unwin, 1954.

Kralın Dönüşü: Yüzüklerin Efendisi Üçüncü Kısım. Londra: George Allen and Unwin, 1955.

The Adventures of Tom Bombadil and Other Verses from the Red Book. Londra: George Allen and Unwin, 1962.

Tree and Leaf.[1] Londra: George Allen and Unwin, 1964.

Büyük Wootton'lu Demirci. Londra: George Allen and Unwin, 1967.

Aşağıdaki kitaplarsa ölümünün ardından yayınlanmışlardır. Sonradan yayına hazırlanan tamamlanmamış çalışmalarını ve derlenmiş denemelerini içermektedir. Tolkien'in oğlu Christopher on iki ciltlik bir Orta Dünya Tarihi dizisini yayına hazırlamıştır.

The Father Christmas Letters. Editör Baillie Tolkien. Londra: George Allen and Unwin, 1976.

Silmarillion. Editör Christopher Tolkien. Londra: George Allen and Unwin, 1977.

Unfinished Tales of Númenor and Middle-earth. Editör Christopher Tolkien. Londra: George Allen and Unwin, 1980.

The Letters of J.R.R. Tolkien. Editör Humprey Carpenter ve Christopher Tolkien. Londra: George Allen and Unwin, 1981.

Mr. Bliss. Londra: George Allen and Unwin, 1982.

Finn and Hengest: The Fragment and the Episode. Editör: Alan Bliss. Londra; George Allen and Unwin, 1982.

1.– Altıkırkbeş Notu: Bu kitap "Peri Masalları Üzerine" adlı deneme ve "Niggle'ın Yaprakları" adlı öykünün birlikte basımını içerir. Ham'li Çiftçi Giles" ve "Büyük Wootton'lu Demirci"yle birlikte "Niggle'ın Yaprakları" adlı öykü 6.45 Yayın tarafından *Masallar* adıyla bir araya getirilmiştir.

The Monsters and tne Critics and Other Essays. Editör Christopher Tolkien. Londra: George Allen and Unwin, 1983.

Orta Dünya Tarihi serisi : Editör: Christopher Tolkien.[1]

1. *The Book of Lost Tales, Part One.*
2. *The Book of Lost Tales, Part Two.*
3. *The Lays of Beleriand.*
4. *The Shaping of Middle-earth.*
5. *The Lost Roads and other writings.*
6. *The Return of the Shadow.*
7. *The Treason of Isengard.*
8. *The War of the Ring.*
9. *Sauron Defeated.*
10. *Morgoth's Ring.*
11. *The War of the Jewels.*
12. *The Peoples of Middle-earth.*

J. R. R. TOLKIEN HAKKINDAKİ KİTAPLAR

Tolkien hakkında çok çeşitli kitaplar yayınlanmıştır, ama dostça söylemek gerekirse, aslında onların bazılarından epey uzak durulmalıdır. Aşağıya isimlerini verdiklerimse gerçekten çok başarılı olanlardır.

Carpenter, Humphrey. *J.R.R. Tolkien: A Biography*. Londra: George Allen and Unwin, 1977.

1.– 6.45 notu: Christopher Tolkien'in hazırladığı, *Silmarillion* ile *Yüzüklerin Efendisi* adlı eserlerin geçmişini ve nasıl yazıldıklarını ortaya çıkaran bu hacimli çalışma Altı-kırkbeş Yayın tarafından Türkçe'ye çevrilmektedir. Dizinin ilk kitabını oluşturan *Kayıp Öyküler Kitabı, 1. Bölüm*, 2002 Şubatı'nda raflarda yerini alacaktır.

Carpenter, Humphrey. *The Inklings: C.S. Lewis, J.R.R. Tolkien, Charles Williams and their friends*. Londra: George Allen and Unwin, 1978.Car

Foster, Robert. *The Complete Guide to Middle-earth: from* The Hobbit *to* The Silmarillion. New York: Ballantine Books, 1978.

Pearce, Joseph. Tolkien: *Man and Myth*. San Francisco: Ignatius,1998.

Rosebury, Brian. *Tolkien: A Critical Assessment*. New York: St. Martin's Press, 1992.

Tolkien, John ve Priscilla Tolkien. *The Tolkien Family Album*. New York: Houghton Mifflin, 1992.

TEŞEKKÜRLER

İnsanlara teşekkür edilirken sürekli olarak yaşanan bir sorun vardır, demek istediğim ne kadar uğraşırsanız uğraşın, daima birilerini unutursunuz. Eğer böylesine aptalca davrandığım birileri olmuşsa, onlardan özür dilerim. Nelson Doucet, Don Bastian, Siobhan Blessing ve Stoddart Publishing'deki herkese en içten teşekkürlerimi sunuyorum. Çok güzel bir yayınevi. Ayrıca Humphrey Carpenter, Joseph Pearce, Douglas Gilbert, Birmingham Oratuvarı, karım Bernadette, çocuklarım Daniel, Lucy, Oliver ve Elizabeth'e de teşekkür ederim.

DİZİN

İtalik yazılmış olan sayfa numaraları, fotografların bulunduğu sayfaları belirtmektedir.

Ace Books, 134.
Adventures of Tom Bombadil, 153.
Afrikaner, 19, 20.
"Akşam Yıldızı Eärendel'in Yolculuğu", 55.
Albrow, Desmond, 145.
alfabeler, 40, 152.
Alice Harikalar Diyarında, 31, 92.
Allen & Unwin. *Bak* George Allen & Unwin.
All Hallows' Eve, 89.
Anglikan Kilisesi. *Bak* İngiltere Kilisesi.
Anglo-Saxon dili. *Bak* İngiliz dili, Eski.
Anglo-Saxonlar, 38.
anketler, 11-2.
apartheid, 19.
Ari'ler, 133.
Arthur, Kral, 31.
Aslan, Dolap ve Cadı , 82, 89.
askeri eğitim, 50, 56. *Ayrıca bak* Birinci Dünya Savaşı.
Auden, W.H. , 142-3.

Austen, Jane, 12.

bahçe işleri, 78-9, 113.
bağnazlık, 31-2, 53.
Ballantine Books, 136.
başarı, 13.
    Hobbit'in, 102-6, 114, 153, 159.
    Yüzüklerin Efendisi'nin, 131-6.
    ve Oxford Üniversitesi, 105, 134.
BBC. *Bak* British Broadcasting Corporation.
Beowulf, 76.
Beren, 158, 169.
Birinci Dünya Savaşı, 55-61.
Birmingham, İngiltere, 21, 26, 28, 33, 40, 41, 47.
Birmingham Oratuvarı, 33.
    Evi, 36.
bisiklete binmek, 74.
Bloemfontein, Güney Afrika, 19, 21, 23.
Boer Savaşı, 20.
Bournemouth, İngiltere, 154-6, 163.
Bratt, Edith. *Bak* Tolkien, Edith.
Brewerton, George, 35.
British Broadcasting Corporation (BBC), 134.
burslar, 35, 42.
Büyücü'nün Yeğeni, 82.
Büyük Wootton'lı Demirci, 152, 153.

Campbell, Alistair, 151.
Canterbury Öyküleri, 35.
Cape Town, Güney Afrika, 23.
Carpenter, Humphrey, 142, 144-5.

Carr, Charlie and Mavis, 164.
Catholic Herald, 145.
Cecil, Lord David, 87.
Chamberlain, Neville, 112.
Chaucer, Geoffrey, 35.
Coghill, Neville, 87, 116.
Collins, William, 123.
Collins (yayınevi), 121-3.
Coventry, İngiltere, 112.

çiftçilik, 68, 141-2.
çocukları, 68-9, 78-9, 81, 106, 114.
    ve dil, 92.
    doğumları, 61, 64, 69, 79.
    torunlar, 114.

Dagnell, Susan, 94.
Daily Telegraph, 169.
d'Ardenne, Simonne, 94.
David Copperfield, 12.
Davidman, Joy, 91.
Davis, Norman, 152.
Dickens, Charles, 12.
dil(ler), 30, 53, 78, 79.
    ve çocuklar, 92.
    Fin dili, 51.
    Gal dili, Ortaçağ, 42.
    Germen dili, 51.
    ve İngiliz lehçeleri, 51.
    İngilizce, Eski, 38, 65, 69, 76, 91.
    İngilizce, müfredat, 91, 136.

İngilizce, Ortaçağ, 35-6, 38, 65, 76, 91, 113.
Latin dili, 51, 73.
Yunan dili, 51.
Doğukapısı [Eastgate] pub'ı, 92, 164.
don, 73.
Doran, Monsenyör, 169.
dostluklar, 93, 94. *Ayrıca bak* Inkling'ler, Lewis, C. S. (Jack)
Dyson, Hugo, 86, 87, 116.

edebiyat dostlukları. *Bak* dostluklar.
efsaneler. *Bak* mitoloji.
Evesham, İngiltere, 68.
Exeter College, Oxford, 42, *43,* 47, 110.

Faulkner, Bayan, 40, 41.
Field, George, 52.
filoloji, karşılaştırmalı, 51, 53.
Fin dili, 51.
Folio Society, 12.
Fransız kültürü, 54, 137.

Gal dili, Ortaçağ, 42.
Gamgee, Samson, 30.
Garrod, Profesör, 116.
Gateley, Stephen, 40.
George Allen & Unwin, 94, 121.
Germen dili, 51.
Gilbert, Douglas, 166.
Gilson, Robert, 38.
Glossary of Middle English, 65.
Golden Key, 152-3.

Gordon, E.V., 65.
Gordon, George, 64, 68.
Griffiths, Elaine, 94.
Guelph SS, 26.
Gurur ve Önyargı, 12.
Güney Afrika, 19-26, 110.
Güney Afrika Bankası, 21.

Ham'li Çiftçi Giles, 106, 114, 122.
Hardie, Colin, 87, 88, 89, 167.
Harpur, Tom, 82.
hava saldırısı gözcülüğü, 110, 112.
Hıristiyanlık, 31-2, 82, 84-5, 87, 91.
    Yüzüklerin Efendisi'ndeki, 131-2.
Hitler, Adolf, 94, 109, 112, 133.
Hobbit, 11, *29*, 92, 94, 97-108, *103*, 122, 128.
    başarısı, 102-6, 114, 153, 159.
    yazılışı, 97.
Hobbit kulüpleri, 136.
hobbitler, 89-90, 108. *Ayrıca bak Hobbit, Yüzüklerin Efendisi.*
Houghton Mifflin, 105, 132, 136.
Huguenot'lar, 20.

Inkling'ler, 85-91, 122, 149.

İki Kule, 124.
İkinci Dünya Savaşı, 109-14.
İkinci Vatikan Divanı, 148-9.
İngiliz dili, 53.
    Eski, 38, 68, 69, 76, 91.
    lehçeler, 51.

müfredat, 91, 136.
Ortaçağ, 35-6, 38, 65, 76, 91, 113.
İngiltere Kilisesi, 31, 53, 84.

Johannesburg, Güney Afrika, 23.

Kartal ve Çocuk pub'ı, 89, 90, 92, 149.
Katoliklik, 38, 81, 92, 110.
anti-Katoliklik, 31-2, 53, 84.
ve Edith Tolkien, 53.
ve Mabel Tolkien, 31-5.
ve reformlar, 148-9.
Yüzüklerin Efendisi'ndeki, 131-2.
Kayıp Öyküler Kitabı, 68.
Kennedy, Başkan, 93.
King Edward's Orta Okulu, 33, 35, 38, 50.
King's Heath, İngiltere, 26.
kitaplar, 13, 78.
20. yüzyılın en iyi kitabı, 11.
kitaplarının yayınlanışı, 94, 102, 104, 105, 121-4, 131-6.
kolbitar, 82.
Kömürısıranlar, 82, 85. *Ayrıca bak* Inkling'ler.
Kralın Dönüşü, 124.
Kraliyet Hava Kuvvetleri, 110.
Kuş ve Bebek pub'ı. *Bak* Kartal ve Çocuk pub'ı.
Kuzey İrlanda, 84.

Lancashire Tüfekli Birliği, 59.
Lang, Andrew, 31.
Latin dili, 51, 73.
Leeds, İngiltere, 64-5.

Leeds Üniversitesi, 62, *63*, 64-5, 68.
Lewis, C. S. (Jack), 31, 82, *83*, 84-5, 87, 89, 91-3.
ve başarı, 105.
ölümü, 93, 146-8.
ve *Yüzüklerin Efendisi*, 113, 116-7.
Lewis, Warnie, 85, 87, 91-2.
Lloyds Bank, 21.
Lúthien, 157-8, 169.
Lyme Regis, İngiltere, 79, *80*.

Macdonald, George, 31, 152.
Magdalen College, Oxford, 87.
Malaprop, Bayan, 50.
masalcılık, 42, 62, 65, 68, 89, 91.
Mathew, Gervase, 122.
Mere Christianity, 82.
Merton College, Oxford, 75, 87, 114, *115*, 116, 141, 142, 149, 152.
Edith'in ölümünün ardından, 163.
'in komiteleri, 141, 142.
Kütüphanesi, 77.
Milis Güçleri, 50.
mitoloji, 51, 55, 65, 84, 89, 102, 133.
Morgan, Peder Francis Xavier, 33, 35, 37, 38, 39, 40, 41, 51, 53, 57, 61.
Morris, William, 55.
Moseley, İngiltere, 28, 33.
Mr. Bliss, 106.
Murray, Peder Robert, 169.
münazara tertipleme kolu, 38.
müzik, 21, 23, 40, 42, 54, 61.

"Namarie," 150.
Narnia öyküleri, 31, 82, 105.
Nazizm, 94, 133.
Neave, Jane, 153.
Neri, Filippo, 33.
New College, Oxford, 87.
Newman, John Henry, 33.
Newman Memorial Kilisesi, *34*.
New York Herald Tribune, 105.
"Niggle'ın Yaprakları", 153.
Noel, 81, 89.
Nottinghamshire, İngiltere, 55.

Observer, 132.
Oranj Bağımsız Devleti, Güney Afrika, 19.
Oxford, İngiltere, 47, 73, 114, 116.
Oxford İngilizce Sözlüğü , 61-2.
Oxford Üniversitesi, 62, 114, 116, 141. *Ayrıca bak* Exeter College, Oxford.
'deki öğrencilik yılları, 42, 47, 50-5.
'de öğretmenlik, 69, 73-6.
ve popüler başarıya yaklaşım, 105, 134.

ödüller, 35, 42, 55, 56, 105, 149, 152, 167-8.
öğretmenlik, 62, 68, 74, 76, 93, 109, 141.
emeklilik, 149-51.
örümcekler, 24, 100.
özel öğretmenlik, 87, 89.

Padualı St. Anthony Kilisesi, 169.
Paris, Fransa, 54.

Pearce, Joseph, 159.
Peri Kitapları, 31.
"Peri Masalları Üzerine", 153.
pipo içmek, 13-4, 62, 74, 78, 91, 92, 98, 136, 145.
Place of the Lion, 89.
Pre-Raphaelite'ler, 55.
Protestanlar, 31-2, 84-5.

Reading Üniversitesi, 87.
Rednal, İngiltere, 35.
resim yapmak, 78.
Rivals, 50.
Robin Hood, 55.
Roslin Castle, 22.
Roverandom, 68.

Sarehole, İngiltere, 28, 33.
Sarehole Değirmeni, *29*.
savaş, 57-61, 94, 109-14.
Screwtape Letters, 82.
Shakespeare, William, 30, 54.
Sheridan, Richard, 50.
Silmarillion, 68, *107*, 122, 123, 152, 156.
ve Christopher Tolkien, 108, 167.
ve Lúthien, 157-8, 169.
öyküsü, 61.
siper ateşi, 60.
Sir Gawain and the Green Knight, 65, 76.
siyaset, üniversite, 55.
Smith, Geoffrey, 38.
Solucandil, 129, 130.

Somme Savaşı, 60.
Son Savaş, 82.
sözcükler, 78.
sözlükçülük. *Bak* sözlükler.
sözlükler, 61-2, 65.
spor çalışmaları, 38, 47, 141, 166.
St. Mary Immaculate Katolik Kilisesi, 57.
St. Phillip's Orta Okulu, 35.
Staffordshire, İngiltere, 57.
Stratford-upon-Avon, 54.
Suffield ailesi, 27-8.
Suffield, Beatrice, 38.
Suffield, Mabel. *Bak* Tolkien, Mabel.
Suffield, May, 37.
Sunday Telegraph, 132.

şarap, 137, 142.
şiir, 55, 56, 60, 76.

Thompson, Meredith, 93.
Times, 92, 102, 132.
Tolhust, Denis and Jocelyn, 168.
Tolkien, Adam (torun), 166.
Tolkien, Arthur Reuel (baba), 21-7.
Tolkien, Christopher Reuel (oğul), 109, 110, 113, 114, 151, 166.
    doğumu, 69.
    ve *Silmarillion*, 108, 167.
Tolkien, Edith Mary (kızlık soyadı Bratt) (eş), 40-2, 51-4.
    ve Birinci Dünya Savaşı, 59-61.
    evlenişi, 57.
    fiziksel görünümü, 144.

ve Oxford, 78, 85, 94.
ölümü, 157-9.
sağlığı, 149, 152, 154.
yazar eşi olarak, 113, 121, 134, 137.
Tolkien, Grace (hala), 28.
Tolkien, Hilary Arthur Reuel (kardeş), 24-8, 37-8, 41, 59-60, 68, 166.
Tolkien, John Francis Reuel (oğul), 110, 151, 169.
doğumu, 61.
Tolkien, J.R.R., *15*, *135*, *143*, *147*.
adının kökeni, 24.
akademik terfileri, 62, 68, 69, 113-4.
biyografiler ve hakkındaki programlar, 136, 142, 159.
çocukluğu, 24-42.
doğumu, 19-20, 24.
ve Edith'in ölümü, 157-9.
emekliliği, 149-51.
evlenişi, 57.
fiziksel görünümü, 142, 144-6.
karakteri, 13, 20, 74, 137, 141, 146.
ölümü, 168-70.
sağlığı, 24-6, 60, 61, 68, 168-9.
sesi, 144-5.
yiyecek ve içecek tercihleri, 137, 142, 164, 166, 168.
Tolkien, Mabel (kızlık soyadı Suffield) (anne) 21-8, 31-7.
Tolkien, Michael Hilary Reuel (oğul), 106, 110, 114, 151.
doğumu, 64.
Tolkien, Priscilla (kız), 110, 151, 166, 168.
doğumu, 79.
Tolkien, Rachel (kız torun), 166.
Tolkien: Man and Myth, 159.
Tolkien ailesi, 28.

Tolkien kulüpleri, 136.
Tree and Leaf, 153.

Unwin, Rayner, 104-5, 122, 123, 124, 153.
Unwin, Stanley, 104, 108, 122, 124, 152.

Viking Kulübü, 65.
Vikingler, 133. *Ayrıca bak* mitoloji.

Wadham College, Oxford, 87.
Waldman, Milton, 121-3.
Warwick, İngiltere, 54, 57.
Warwickshire, İngiltere, 30.
Warwickshire Kraliyet Alayı, 59.
Williams, Charles, 87, 89.
Wiseman, Christopher, 38.
Wright, Joseph, 50-1, 62.

Yahudiler, 133.
yaz tatilleri, 79-81.
yazıları. *Ayrıca bak* Inkling.
    çocuklar için, 81, 106.
    ilk dönemler, 55, 60, 62, 68.
    mitolojik, 55.
    Hobbit'in yazılışı, 97, 104.
    Yüzüklerin Efendisi'nin yazılışı, 108-9, 112, 113, 116-7, 121.
Yıldız Savaşları, 13.
Yunan dili, 51.
yüzük, 100, 102, 124-6, 128, 129-30.
Yüzük Kardeşliği, 124.

Yüzüklerin Efendisi, 11-4, *125*, 144, 153, 159.
'nin başarısı, 131-6.
ve C. S. Lewis, 113, 116-7.
'nin çevirileri, 132-3, 144.
'nin filmleri, 13, 134.
ve Fransızca baskıları, 137.
ve İngilizce müfredatlar, 136.
ve korsan baskı, 134-6.
'nin öyküsü, 124-31.
radyo oyunu olarak, 134.
'nin web sitesi, 13.
'nin yayınlanışı, 121-4, 131-6.
'nin yazılışı, 112, 113, 116-7, 121.

bir profesörün, kendisi ve çocukları için bir dünya yaratıp elfler, hobbitler ve ejderler üzerine kitaplar yazmasını yazın ortamı küçümseyerek karşılamıştı vaktiyle. biz, o dönemleri görmemiş genç insanlar olarak, sadece fikir yürütebiliyoruz. geçmişi, tarih kitaplarından değil, **düşleyerek öğrenmemiz gerektiğini** söylemezdi büyüklerimiz.

söylemediğimiz gibi, *hobbit – oradaydık ve şimdi buradayız*'ın dilimizde okunmasından bu yana uzun yıllar geçti. ülkemizde esen tolkien fırtınasını, bir ölçüde başlatan yayınevi olmanın gerginliğini yaşıyoruz. o zamanki hobbitlerden biri olan küpüşoğlu, hâlâ evli ve hâlâ kovuğundan çıkmayı reddediyor.

ve işte aşağıda altıkırkbeş yayın tarafından basılmış j.r.r. tolkien metinleri.

- **hobbit** – *oradaydık ve şimdi buradayız*
- **masallar** 'büyük wootton'lu demirci; ham'li çiftçi giles; niggle'ın yaprakları'
- **peri masalları üzerine**
- **silmarillion**
- **güç yüzükleri üzerine**
- **roverandom**
- **orta dünya tarihi** (yolda)

baba'nın ölümünün ardından oğul'un kalan malzemeleri toparlayarak ürettiği tarihi, dilimize çevirmek gibi uzun bir işe kalkışıyoruz. tarih, başarılı olup olamayacağımızı gösterecektir.

altıkırkbeş yayın fantastik kurgu dizisi:

➛ **david eddings**
- elmas taht (elenium, 1. kitap)
- yakut şövalye (elenium, 2. kitap)
- safir gül (elenium, 3. kitap)
- ateşten kubbeler (tamuli, 1. kitap)
- parıldayan insanlar (tamuli, 2. kitap)
- saklı şehir (tamuli, 3. kitap)

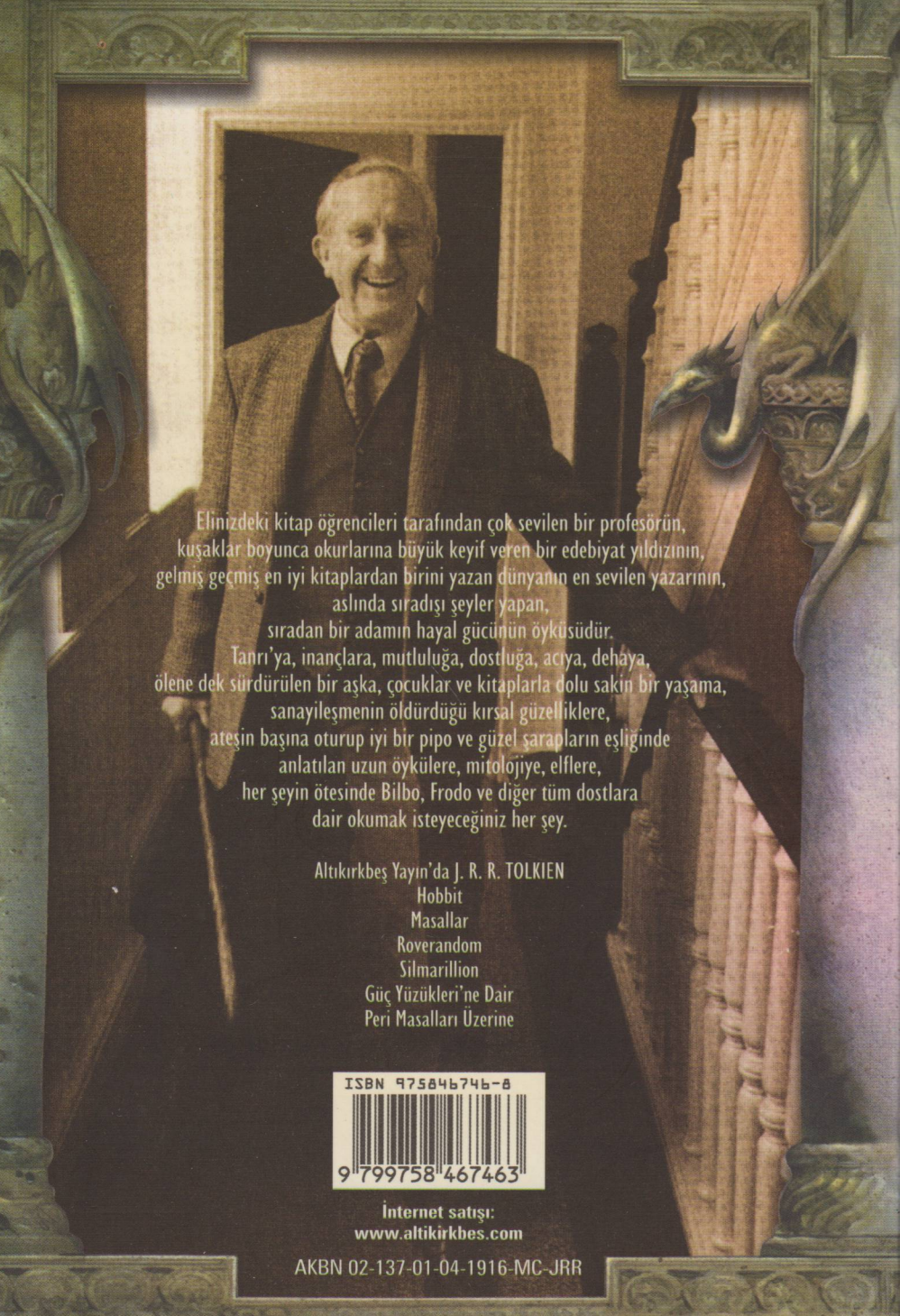
➛ **fred saberhagen**
- kılıçların birinci kitabı
- kılıçların ikinci kitabı
- kılıçların üçüncü kitabı

➛ **michael moorcock**
- melniboné'lu elric (elric destanı, 1. kitap)
- kader denizlerindeki denizci (elric destanı, 2. kitap)
- beyaz kurt'un kaderi (elric destanı, 3. kitap)
- kaybolan kule (elric destanı, 4. kitap)
- kafatasındaki mücevher (hawkmoon, 1. kitap)

➛ **j. r. r. tolkien**
- hobbit (3. edition)
- masallar
- peri masalları üzerine
- silmarillion
- güç yüzüklerine dair
- roverandom

➛ **michael coren**
- j. r. r. tolkien: yüzüklerin efendisi'nin yaratıcısı

ölümün olduğu yerde, daha ciddi ne olabilir . . .

Elinizdeki kitap öğrencileri tarafından çok sevilen bir profesörün,
kuşaklar boyunca okurlarına büyük keyif veren bir edebiyat yıldızının,
gelmiş geçmiş en iyi kitaplardan birini yazan dünyanın en sevilen yazarının,
aslında sıradışı şeyler yapan,
sıradan bir adamın hayal gücünün öyküsüdür.
Tanrı'ya, inançlara, mutluluğa, dostluğa, acıya, dehaya,
ölene dek sürdürülen bir aşka, çocuklar ve kitaplarla dolu sakin bir yaşama,
sanayileşmenin öldürdüğü kırsal güzelliklere,
ateşin başına oturup iyi bir pipo ve güzel şarapların eşliğinde
anlatılan uzun öykülere, mitolojiye, elflere,
her şeyin ötesinde Bilbo, Frodo ve diğer tüm dostlara
dair okumak isteyeceğiniz her şey.

Altıkırkbeş Yayın'da J. R. R. TOLKIEN
Hobbit
Masallar
Roverandom
Silmarillion
Güç Yüzükleri'ne Dair
Peri Masalları Üzerine

ISBN 975846746-8
9 799758 467463

İnternet satışı:
www.altikirkbes.com

AKBN 02-137-01-04-1916-MC-JRR